

Ársskýrsla

2018

Lífeyrissjóður
verzlunarmanna

Ársskýrsla

2018

Efnisyfirlit

Ársskýrsla

Ávarp stjórnarformanns	3
Afkoma	4
Lífeyrir	5
Iðgjöld	6
Tryggingafræðileg staða	8
Innlend hlutabréf	12
Innlend skuldabréf	14
Erlend verðbréf	16
Eignasafn	18
Verðbréfavíðskipti og lánveitingar	19
Séreignarsparnaður	20
Lán til sjóðfélaga	22
Stjórn og stjórnarhættir Lífeyrissjóðs verzlunarmanna Stjórnarháttayfirlýsing 2018	23
Fjárfestingarstefna 2019	28
Áhættustýring	31
Hluthafastefna	36
Stjórn	40
Starfsmenn	41

Ársreikningur

Skýrsla stjórnar um starfsemi Lífeyrissjóðs verzlunarmanna árið 2018	45
Áritun óháðs endurskoðanda	50
Yfirlit um breytingu á hreinni eign til greiðslu lífeyris árið 2018	52
Efnahagsreikningur 31. desember 2018	53
Sjóðstreymi árið 2018	54
Yfirlit um tryggingafræðilega stöðu samtryggingar- deildar 31. desember 2018	55
Skýringar	56
Kennitölur	79
Kennitölur	80
Deildaskipt yfirlit um breytingu á hreinni eign til greiðslu lífeyris árið 2018	82
Deildaskiptur efnahagsreikningur 31. desember 2018	83
Deildaskipt sjóðstreymi árið 2018	84

Annual Report

Report of the Board of Directors 2018	87
Independent Auditor's Report	92
Statement of Changes in Net Assets for Pension Payments 2018	94
Balance Sheet as of December 31, 2018	95
Statement of Cash Flows 2018	96
Statement of Actuarial Position	97
Financial Indicators	98
Financial Indicators	99

Ljósmyndir:

Shutterstock - Mihai Andritoiu:
Forsíða Reykjavík

Arnaldur Halldórsson:
bls. 19 Dyrhólaey
bls. 20 Reykjavík
bls. 30 Hvannadalshnjúkur

Einar Guðmann:
bls. 11 Sólsetur á Malarrífi á Snæfellsnesi
bls. 37 Skógafoos

Gyða Henningsdóttir:
bls. 7 Eystrahorn við Hvalnes
bls. 12 Frostastaðavatn við Landmannalaugar
bls. 35 Stakkar við Rauðanes
bls. 39 Klettamyndanir við ströndina í Hvalvík

Jóhannes Long:
bls. 40 Stjórn
bls. 41 Starfsmenn

Umsjón: Gerður Björk Guðjónsdóttir
Hönnun og prentvinnsla: Oddi, umhverfisvottað fyrirtæki

Ávarp stjórnarformanns

Íslenska lífeyrissjóðakerfið, eins og við þekkjum það, verður 50 ára, hálfra aldar gamalt, á þessu ári 2019. Þetta eru merkileg tímamót, mun merkilegri en fólk almennt gerir sér grein fyrir. Hálf öld er ekki langur tími í lífi þjóðar og jafnvel í augum þeirra sem komin eru á lífeyrisaldur hefur þessi tími liðið nánast eins og hendi væri veifað. Það er því einkar athyglisvert að velta fyrir sér þeim breytingum sem orðið hafa í samfélaginu, sérstaklega á þeim sviðum sem starfsemi lífeyrissjóðanna nær til.

Sú samstaða sem ríkti um stofnun lífeyriskerfisins fól einnig í sér mjög sterka samstöðu um að verja það gegn ásókn utanfrá, sem menn réttilega sáu fyrir að yrði viðvarandi. Þess vegna voru strax í byrjun settar skorður fyrir því að stjórnmalámann, hvort sem væru innan stjórnmalaflokkanna á Alþingi eða annars staðar, gætu seilst í sjóðina. Lífeyrisréttindin, sem byggja á sjóðsöfnuninni, eru eign sjóðfélagans. Sú eign er varin lögum, þar með stjórnarskrá. Lögin kveða líka á um hvað lífeyrissjóður megi gera. Í sem einföldustu máli felst það í að taka við iðgjöldum, ávaxta þau og varðveita og greiða síðan út lífeyri.

Eftir því sem árin hafa liðið urðu sjóðirnir stærri og öflugri og tóku að gegna sífellt meira hlutverki í samfélaginu. Þar hefur ekki munað minnst um Lífeyrissjóð verzlunarmanna, sem er meðal elstu sjóðanna á almennum markaði og hefur lengst af verið stærstur þeirra. Alla þessa hálfu öld hafa sjóðirnir verið öflugur bakhjarl samfélagsins og þeim hefur tekist það innan þeirra marka sem lögin setja þeim. Þetta hafa þeir meðal annars gert með fjármögnun fjölmargra verkefna ríkisins með því að kaupa ríkistryggð skuldabréf. Þeir hafa fjármagnað heimili landsins bæði beint með sjóðfélagalánum og óbeint með fjármögnun byggingarsjóðanna og Húsnæðisstofnunar ríkisins, síðar húsbrefa og Íbúðalánasjóðs.

Síðan, eftir að veitt var heimild í lögum til að sjóðirnir fjárfestu í hlutabréfum hafa þeir verið stórvirkir í að fjármagna atvinnulífið í landinu.

Allan þennan tíma hafa lífeyrissjóðirnir þróast og breyst í samræmi við breytta tíma og nýjar kröfur um starfshætti. Þar nefni ég sem dæmi um nýjustu þróunina tilnefningarnefndir, sem hafa það hlutverk að velja fólk sem þær tilnefna til stjórnarkjörs í skráðum hlutafélögum. Við höfum tekið þátt í þeim breytingum, en það er ekkert launungarmál að við gleypum ekki slíkar nýjungar hráar og blindandi, við tökum þeim með hæfilega gagnrýnu aðhaldi enda ljóst að ný vinnubrögð af því tagi þurfa að slípast til og sanna ágæti sitt. Þá vil ég nefna aðild Lífeyrissjóðs verzlunarmanna að Festu – Samfélagsábyrgð fyrir-tækja.

Þegar umtalsverðar breytingar verða þarf jafnan að breyta samþykktum sjóðsins, sem er gert á vettvangi stjórnar. Nýjasta breytingin hér felur í sér allmiklar breytingar á stjórnkerfi sjóðsins með tilkomu fulltrúaráðs, annars vegar frá launþegum (VR) og hins vegar frá launagreiðendum. Fulltrúar eru 25 frá hvorum aðila, samtals 50, og gegna nánar skilgreindu hlutverki við ákvarðanatöku um málefni sjóðsins, eins og ítarlegar er greint frá hér í þessari ársskýrslu.

Ég hef nú gegnt formennsku í stjórn sjóðsins full þrjú ár, eða heilt kjörtímabil, og læt því af formennskunni nú. Ég get með stolti fullyrt að arftaki minn tekur við góðu búi. Við höfum sótt fram á ýmsum sviðum eins og að efla jákvæða ímynd sjóðsins og starfseminnar. Auknar kröfur yfirvalda um starfsemi lífeyrissjóða hafa orðið til þess að efla starfsemina, enda höfum við brugðist hratt og vel við með ráðningu öflugra starfsmanna og skipulagsbreytingum eins og við á.

Ég vil hér í lokin benda á að þrátt fyrir að bölsýnar raddir sífellt klifi á að allt sé á fallanda fæti og lífeyriskerfið ómögulegt blasir algjörlega önnur sýn við þeim sem leyfir sér þá yfirvegun að kynna sér málin og lesa sér til: Við höfum sannarlega „...gengið til góðs, götuna frameftir veg,“ undanfarin 50 ár. Við getum litið stolt um öxl og horft með bjartsýni til framtíðarinnar.

Sænski læknirinn, hugsuðurinn og samfélagsgreinandi Hans Rosling (sem lést fyrir um tveimur árum) sýndi fram á í eftirminnilegum fyrirlesturum og í nýútkominni bók að heimurinn er í rauninni miklu betri en við flest höldum að hann sé. Það á sannarlega líka við um íslenska lífeyriskerfið!

Ég vil að lokum fyrir hönd stjórnar þakka sjóðfélögum samfylgdina á árinu og allan formennskutíma minn og starfsfólki sjóðsins fyrir ánægjulegt og árangursríkt samstarf.

Guðrún Hafsteinsdóttir
Stjórnarformaður

Afkoma

Ávöxtun á árinu 2018 var 4,4% sem samsvarar 1,1% raunávöxtun. Hrein ávöxtun, það er þegar rekstrar-kostnaður hefur verið dreginn frá fjárfestingar-tekjum, var 4,3% sem samsvarar 1,0% hreinni raunávöxtun. Hrein raunávöxtun síðustu fimm ára var 4,8% og síðustu tíu ára 4,6%. Hrein raunávöxtun sjóðsins síðustu tuttugu árin var 3,9%.

Fjárfestingartekjur sjóðsins námu 29,7 milljörðum króna. Í árslok var vægi eigna í erlendri mynt um 35% af eignum sjóðsins og nam raunávöxtun þeirra 0,1% í ISK. Raunávöxtun innlendra hlutabréfa, sem vege um 15% af eignum, var -4,4%. Innlend skuldabréf, sem eru um helmingur eignasafnsins, skiluðu 3,7% raunávöxtun á árinu.

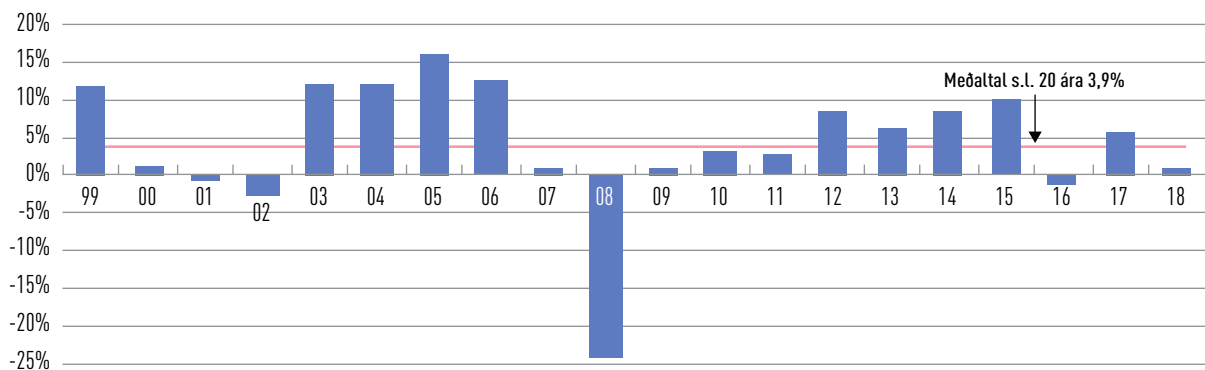
Langtíma raunávöxtun

Lífeyrissjóðurinn er langtímafjárfestir sem gefur honum tækifæri til að horfa til langs tíma við val á fjárfestingarkostum. Reynslan hefur sýnt að á löngum tíma er þeim umbunað með hærri langtíma-ávöxtun sem eru tilbúnir að taka á sig verðsveiflur. Meðalraunávöxtun á árunum 1999 til og með 2018 er 3,9%.

Raunávöxtun

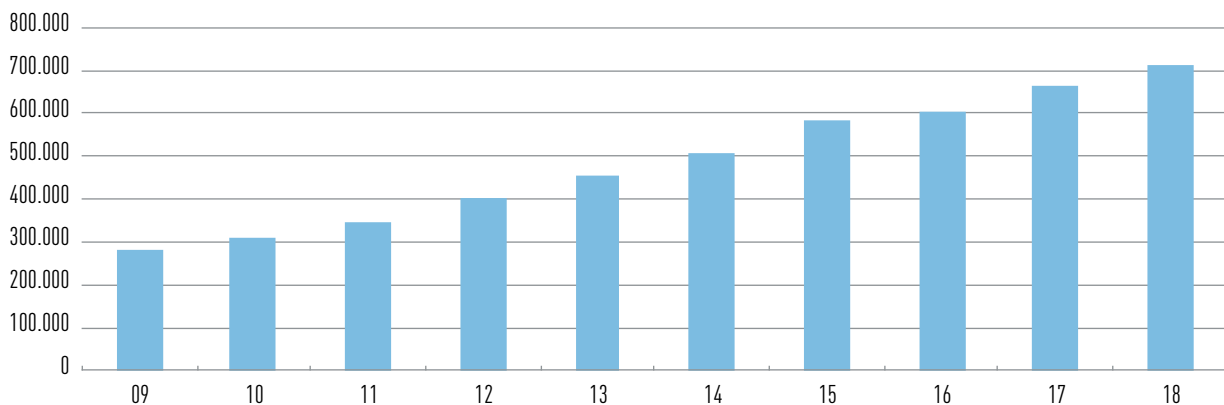
	2018	2017	2016	2015	2014	2013	2012	2011	2010	2009
Hrein raunávöxtun	1,0%	5,7%	-1,2%	10,2%	8,7%	6,3%	8,5%	2,8%	3,4%	1,1%
Fimm ára meðalávöxtun	4,8%	5,9%	6,4%	7,3%	5,9%	4,4%	-2,4%	-3,8%	-2,0%	0,3%
Tíu ára meðalávöxtun	4,6%	1,7%	1,2%	2,5%	3,1%	3,4%	3,9%	2,8%	2,4%	2,2%
Tuttugu ára meðalávöxtun	3,9%	4,2%	4,4%	4,9%	4,7%	4,6%	4,6%	4,5%	4,7%	4,8%

Hrein raunávöxtun síðustu 20 ár

Hrein eign til greiðslu lífeyris 2009–2018

í milljónum króna

Lífeyrir

Með aðild að Lífeyrissjóði verzlunarmanna ávinna sjóðfélagar sér rétt til ævilangs lífeyris við starfslok. Auk þess njóta þeir réttar til örorkulífeyris ef orkutap verður meira en 50%. Þá á maki rétt á makalífeyri við fráfall sjóðfélaga og börn hans rétt á barnalífeyri við orkutap eða fráfall sjóðfélaga.

Þróun fjölda lífeyrisþega og lífeyrisgreiðslna

Lífeyrisþegar voru 17.630 í árslok 2018 og fjölgaði þeim á árinu um 7,5%. Á liðnu ári hófu 1.578 sjóðfélagar töku ellilífeyris samanborið við 1.448 árið áður. Þar af voru 605 eða 38% lífeyrisþega sem hófu töku lífeyris við 67 ára aldur. Lífeyrir samtryggingardeildar í hlutfalli af iðgjöldum nam 44,0% á árinu 2018 samanborið við 45,7% árið áður.

Lífeyrisþegum hefur fjölgað jafnt og þétt á undanförunum árum. Í árslok 2018 voru lífeyrisþegar alls 17.630 samanborið við 8.662 í árslok 2008 og hefur fjöldinn því rúmlega tvöfaldast á einum áratug. Á þessu tímabili hefur lífeyrisþegum fjölgað að meðaltali um 7,4% á ári og lífeyrisgreiðslur hækkað að meðaltali um 11,5% á ári.

Lífeyrisgreiðslur úr samtryggingardeild námu 14.315 milljónum króna og hækkuðu um 11,7% milli ára.

Fjöldi lífeyrisþega

	2018	2017	Breyting %
Ellilífeyrir	11.772	10.838	8,6
Örorkulífeyrir	3.787	3.506	8,0
Makalífeyrir	1.540	1.525	1,0
Barnalífeyrir	531	524	1,3
Samtals	17.630	16.393	7,5

Lífeyrisgreiðslur

í milljónum kr.

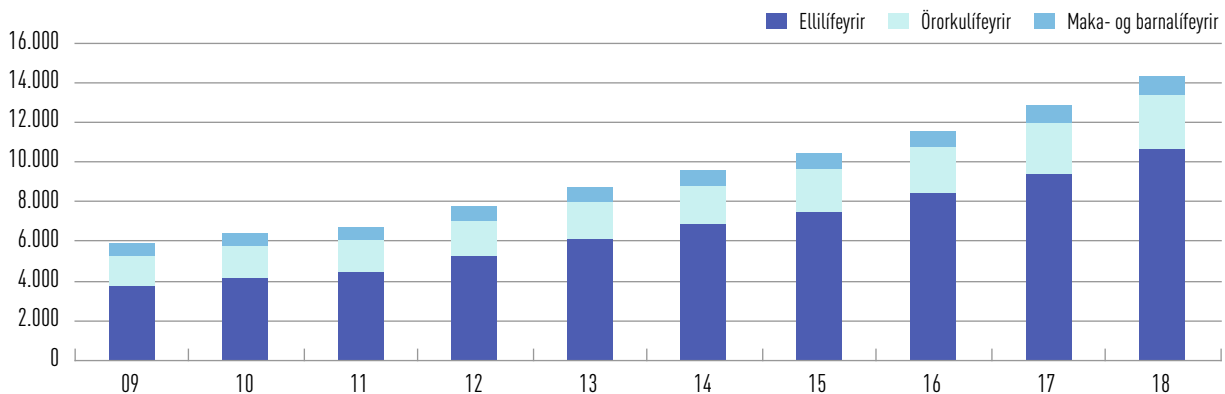
	2018	2017	Breyting %
Ellilífeyrir	10.676	9.408	13,5
Örorkulífeyrir	2.727	2.542	7,3
Makalífeyrir	794	755	5,2
Barnalífeyrir	118	114	3,5
Samtals	14.315	12.819	11,7

Skipting lífeyrisgreiðslna

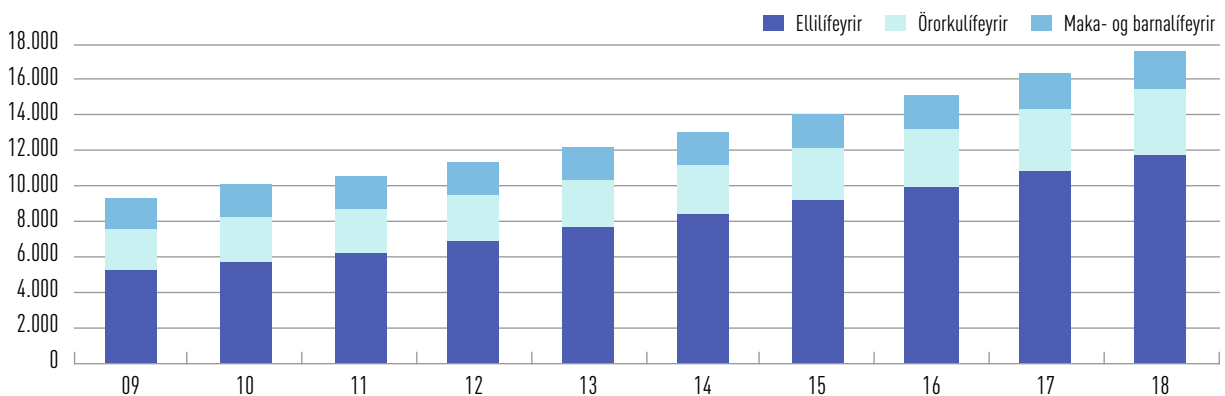
	2018	2017
Ellilífeyrir	74,6%	73,4%
Örorkulífeyrir	19,0%	19,8%
Makalífeyrir	5,6%	5,9%
Barnalífeyrir	0,8%	0,9%

Lífeyrisgreiðslur 2009–2018

í milljónum króna

Fjöldi lífeyrisþega 2009–2018

Iðgjöld

Iðgjaldagreiðslur til samtryggingardeildar námu 32.360 milljónum króna samanborið við 28.131 milljón árið 2017 sem er hækkun um 15,0%. Á árinu greiddu alls 52.100 sjóðfélagar iðgjald til sjóðsins. Þar af voru 36.788 sjóðfélagar sem að jafnaði greiddu iðgjöld með reglubundnum hætti í hverjum mánuði. Samtals greiddu 8.868 launagreiðendur iðgjöld vegna starfsmanna sinna á liðnu ári.

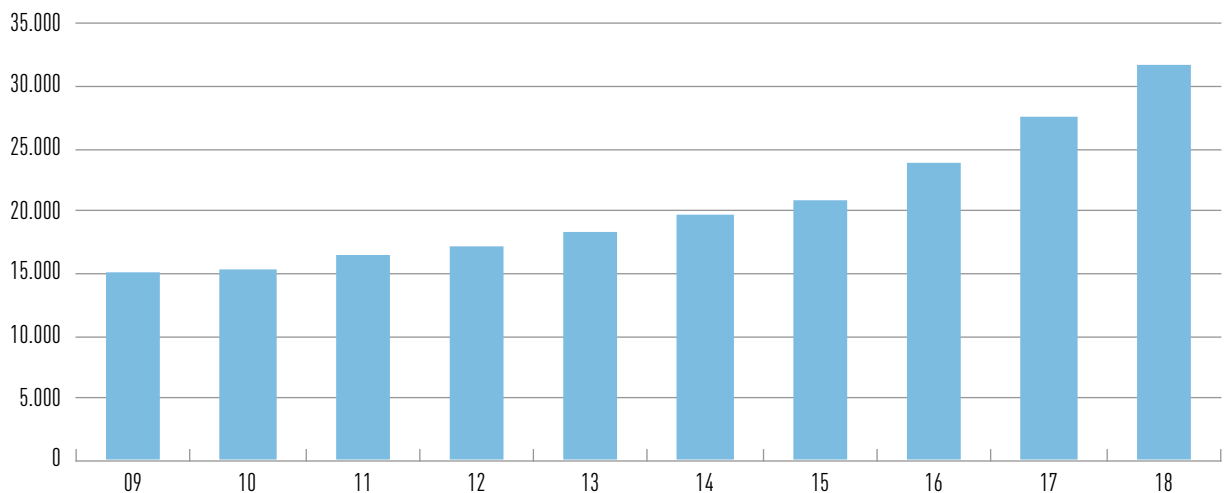
Samkvæmt samkomulagi ASÍ og SA frá 2016 hefur mótframlag launagreiðenda hækkað í 11,5% frá og með júlilaunum 2018. Þar er jafnframt kveðið á um að hver og einn sjóðfélagi geti valið um hvort iðgjaldahækkunin fari í samtryggingardeild eða í sér-eignarsjóð sem tilgreind séreign.

Iðgjöld og fjöldi greiðenda

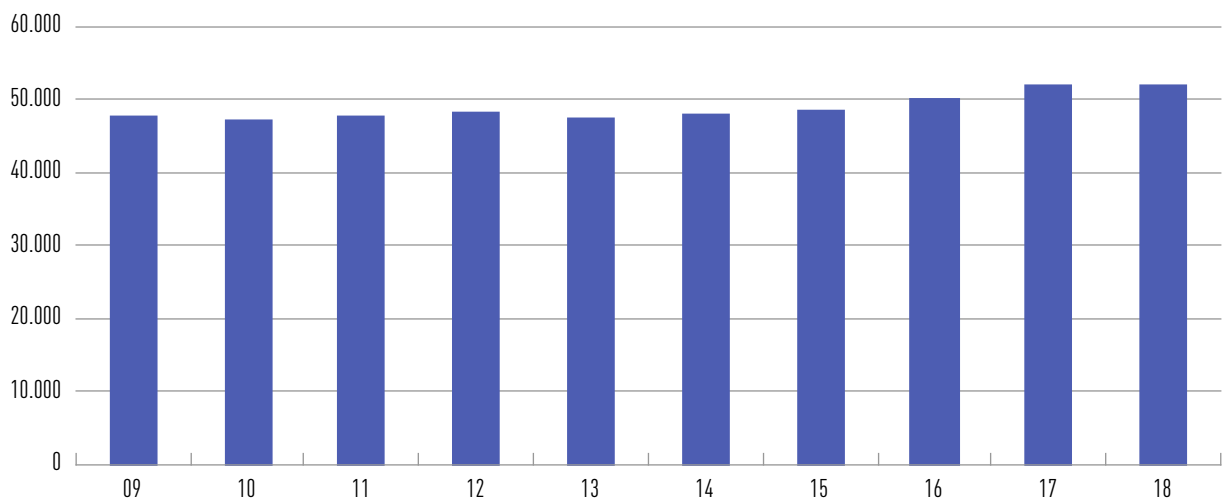
	2018	2017	Breyting %
Iðgjöld í milljónum	32.360	28.131	15,0
Meðalfjöldi sjóðfélaga	36.788	36.400	1,1
Heildarfjöldi sjóðfélaga	52.100	51.934	3,2
Fjöldi launagreiðenda	8.868	8.693	2,0

Iðgjöld 2009–2018

í milljónum króna

Fjöldi greiðandi sjóðfélaga 2009–2018

Aðild að sjóðnum

Launþegar sem eru félagar í VR eiga aðild að sjóðnum. Aðild eiga jafnframt félagar í öðrum samtökum verzlunarmanna og þeir sem byggja starfskjör sín á kjarasamningi VR eða starfa á starfssviði sjóðsins. Öllum launþegum og þeim sem stunda atvinnurekstur er skylt samkvæmt lögum að greiða iðgjald til lífeyrissjóðs frá og með 16 ára til 70 ára aldurs.

Í 2. gr. laga nr. 129/1997 kemur fram að um aðild að lífeyrissjóði, greiðslu lífeyrisiðgjalds og skiptingu iðgjaldsins milli launamanns og launagreiðanda fari eftir þeim kjarasamningi sem ákvarðar lágmarkskjör í hlutaðeigandi starfsgrein, eða sérlögum ef við á. Taki kjarasamningur ekki til viðkomandi starfssviðs eða séu ráðningarbundin starfskjör ekki byggð á kjarasamningi, velur viðkomandi sér lífeyrissjóð eftir því sem reglur einstakra sjóða leyfa. Þá er mælt fyrir um að aðild að lífeyrissjóði skuli tiltaka í skriflegum ráðningarsamningi.

Á grundvelli laga eiga því ýmsir launþegar og sjálfstæðir atvinnurekendur valkvæða aðild að sjóðnum.

Aldursskipting greiðandi sjóðfélaga

Aldur	2018	2017	2016	2015	2014
16 – 19	11,8%	12,0%	12,0%	11,8%	11,7%
20 – 29	28,7%	28,9%	28,4%	27,7%	27,6%
30 – 39	20,1%	19,8%	20,0%	20,6%	21,1%
40 – 49	17,2%	17,3%	17,4%	17,8%	17,8%
50 – 59	13,8%	13,9%	14,1%	14,1%	14,1%
60 – 69	8,4%	8,1%	8,1%	8,0%	7,7%

Meðalaldur greiðandi sjóðfélaga á árinu 2018 var 36 ár og um 41% þeirra voru yngri en 30 ára.

Skipting iðgjalda eftir aldri

Aldur	2018	2017	2016	2015	2014
16 – 19	2,7%	2,6%	2,6%	2,6%	2,5%
20 – 29	17,8%	17,6%	16,5%	15,7%	15,0%
30 – 39	22,6%	22,5%	23,0%	24,0%	24,8%
40 – 49	25,7%	26,1%	26,4%	26,8%	27,3%
50 – 59	20,5%	20,6%	21,0%	20,8%	20,9%
60 – 69	10,7%	10,6%	10,5%	10,1%	9,5%

Skipting iðgjalda vegna ársins 2018 eftir aldri sýnir að um helmingur iðgjaldanna, eða 48%, er vegna sjóðfélaga á aldrinum 30 til 49 ára.

Tryggingafræðileg staða

Tryggingafræðileg staða lífeyrissjóðsins er metin árlega af tryggingastærðfræðingi. Niðurstöðurnar eru kynntar stjórn og á ársfundi. Gerð er grein fyrir megin niðurstöðum hennar á yfirliti um tryggingafræðilega stöðu samtryggingardeildar í ársreikningi á bls. 55 og í skýringu 16 á bls. 71.

Tryggingastærðfræðingur sjóðsins er Vigfús Ásgeirsson hjá Talnakönnun hf. Hann er ráðinn af stjórn og hefur hlotið viðurkenningu Fjármálaeftirlitsins.

Hvað felst í tryggingafræðilegri úttekt

Í tryggingafræðilegri úttekt er metið hvort jafnvægi sé á heildareignum og heildarskuldbindingum lífeyrissjóðsins. Þannig er annars vegar lagt mat á hreina eign sjóðsins til greiðslu lífeyris ásamt reiknuðu núvirði framtíðariðgjalda virkra sjóðfélaga og hins vegar núvirði væntanlegs lífeyris vegna þegar greiddra iðgjalda og áætlaðra framtíðariðgjalda virkra sjóðfélaga. Ef mismunur á þessum heildareignum og heildarskuldbindingum reynist meiri en 10% ber að gera nauðsynlegar breytingar á samþykktum sjóðsins. Sama gildir ef munurinn er umfram 5% í aðra hvora áttina fimm ár í röð.

Við núvirðisútreikning væntanlegs lífeyris og framtíðariðgjalda er reglum samkvæmt notuð 3,5% vaxta- viðmiðun umfram vísitölu neysluverðs.

Ítarlegar reglur um tryggingafræðilega úttekt eru í lögum nr. 129/1997, m.a. 39. gr., reglugerð nr. 391/1998, samþykktum sjóðsins og leiðbeinandi reglum Félags íslenskra tryggingastærðfræðinga um framkvæmd tryggingafræðilegra athugana.

Staða sjóðsins

Tryggingafræðileg staða sjóðsins er nú 5,4% umfram heildarskuldbindingar samanborið við 6,4% árið 2017.

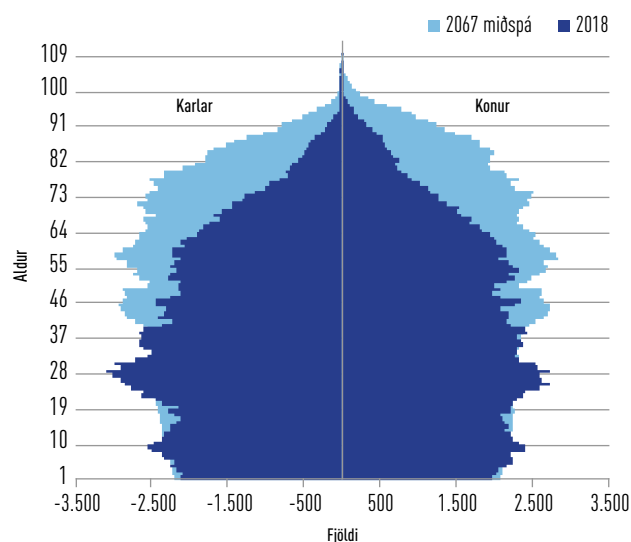
Tryggingafræðileg staða sjóðsins er sterk og rennir styrkum stöðum undir lífeyrisréttindi sjóðfélaga. Réttindin byggja á lögum og réttindaákvæðum samþykktum sjóðsins, núverandi eignasafni, framtíðariðgjöldum og væntri framtíðarávöxtun. Sá lífeyrir sem sjóðfélagar vænta getur orðið lægri eða hærri eftir því hvernig til tekst að ávaxta eignir sjóðsins til framtíðar. Þá hafa ýmsir lýðfræðilegir þættir áhrif á getu sjóðsins til að greiða lífeyri þar sem sjóðurinn er samtryggingarsjóður sem veitir rétt til ævilangs lífeyris, örorkulífeyris, makalífeyris og barnalífeyris. Þróun ævilengdar sjóðfélaga og tíðni örorku eru meðal helstu lýðfræðilegu áhættuþátta sem hafa áhrif á fjárhæð lífeyris sjóðfélaga. Einnig hafa þættir eins og hjúskaparstaða og barneignatíðni áhrif.

Þróun ævilengdar

Þróun ævilengdar íslensku þjóðarinnar hefur verið til umræðu í tengslum við lífeyrisréttindi. Eins og fram hefur komið í þeirri umræðu lifa landsmenn nú almennt lengur en áður. Lífaldur er nú til muna hærri en til að mynda við stofnun Lífeyrissjóðs verzlunarmanna árið 1956.

Fjallað er um þróun mannfjölda og lífaldurs í mannfjöldaspá Hagstofu Íslands fyrir árin 2018 til 2067. Mynd 1 hér að neðan, sem birt er í mannfjöldaspá Hagstofunnar, sýnir glöggt hvers er að vænta gangi spáin eftir. Breytingum á kyn- og aldurssamsetningu mannfjöldans er gjarnan lýst með svokölluðum aldurspýramída. Hann sýnir fjölda karla og kvenna í hverjum árgangi. Eins og myndin sýnir er gert ráð fyrir að fjölgun verði í nær öllum aldurshópum á milli árana 2018 og 2067, en þó einkum í elstu aldurshópnum.

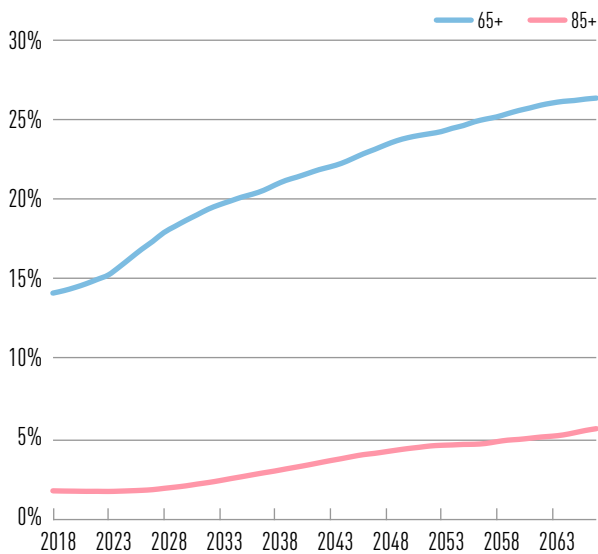
Aldurspýramídi þjóðarinnar

Mynd 1: Myndin er tekin úr mannfjöldaspá Hagstofunnar og sýnir aldurspýramída þjóðarinnar árið 2018 og m.v. miðspá Hagstofunnar fyrir árið 2067.

Í mannfjöldaspá Hagstofunnar er m.a. fjallað um það með hvaða hætti þróun hækkaðs lífaldurs kemur misjafnlega fram eftir aldurshópum. Eins og fram kemur á mynd 2, sem er birt í spánni, er gert ráð fyrir því að árið 2035 verði hlutfall 65 ára og eldri yfir 20% mannfjöldans og árið 2057 yfir 25%. Það er nú 14%. Spáð er að hlutfall þeirra sem eru 85 ára og eldri byrji hins vegar ekki að hækka fyrr en árið 2025 en fram að því verði það nokkuð innan við 2%. Fram til ársins 2043 er gert ráð fyrir að það hlutfall tvöfaldist og fari í 5-6% undir lok spátímabilsins.

Hlutfall 65 og 85 ára og eldri af mannfjölda

Mynd 2: Myndin er tekin úr mannfjöldaspá Hagstofunnar og sýnir hlutfall fólks yfir 65 og 85 ára af mannfjöldanum á hverju ári frá 2018 til 2067 m.v. miðspá Hagstofunnar.

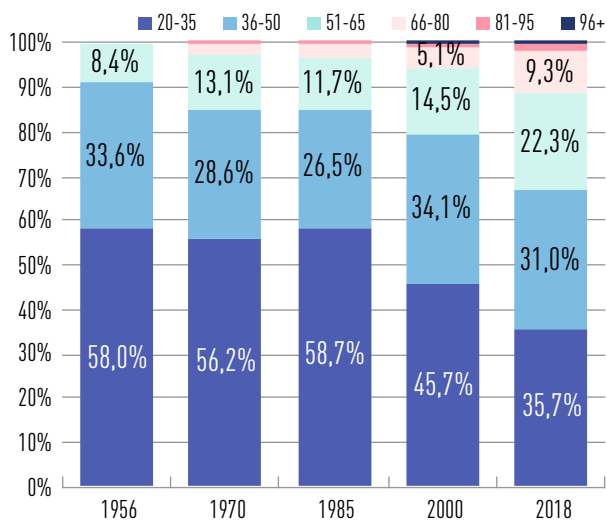
Viðbúið er að lífeyrissjóðir þurfi að taka beint tillit til lífaldursþróunar undanfarinna ára sem og væntinga um áframhaldandi hækkun lífaldurs þjóðarinnar. Lengri lífaldur leiðir til þess að sjóðfélagar fá greiddan mánaðarlegan lífeyri í lengri tíma en áður var gert ráð fyrir. Því er óhjákvæmilegt að mánaðarlegur lífeyrir lækki ef ekkert frekar verður aðhafst. Umræður um viðbrögð við þessari þróun hafa m.a. farið fram á meðal aðila vinnumarkaðarins, á vettvangi Landssamtaka lífeyrissjóða og Félags íslenskra tryggingastærðfræðinga. Meðal annars hefur verið rætt um að fresta töku lífeyris úr 67 ára aldri í 70 ára.

Aldurssamsetning sjóðfélaga og þjóðarinnar

Fróðlegt er að skoða þróun aldurssamsetningar sjóðfélaga annars vegar og þjóðarinnar hins vegar yfir nokkurt árabíl. Myndir 3-6 sýna þróun aldurssamsetningar á hverju fimmtán ára tímabili frá 1955/6 til 2018.

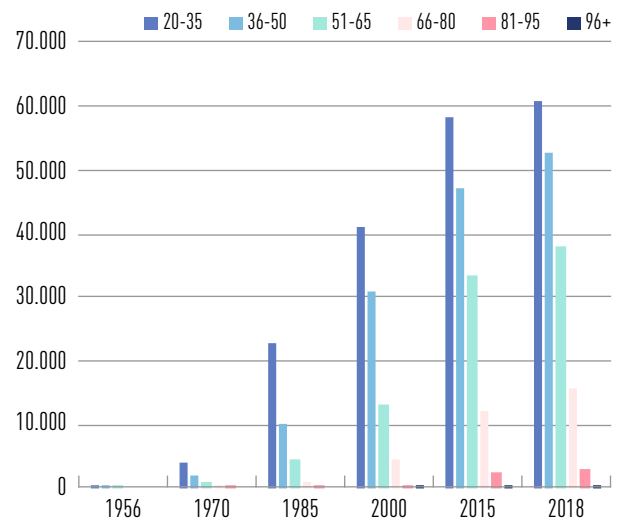
Af myndunum má ráða að sjóðfélögum hefur fjölgað hratt undanfarna áratugi, þó heldur meira í eldri aldurshópum frá árinu 2000. Þá sýna myndirnar að sjóðfélagar eru að meðaltali yngri en nemur meðalaldri landsmanna almennt.

Hlutfallsleg skipting sjóðfélaga eftir aldri

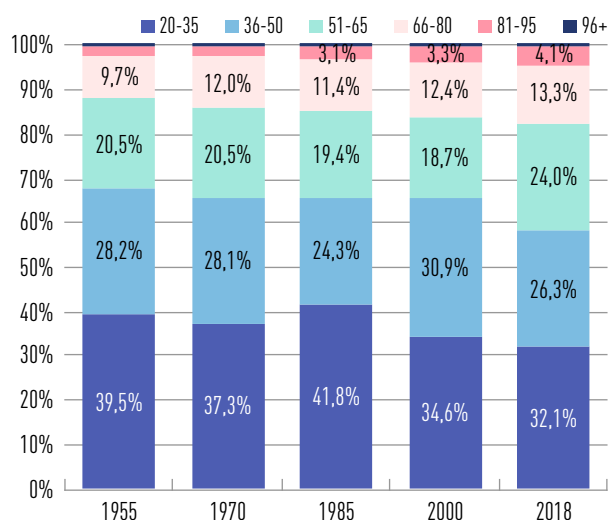
Mynd 3: Þróun hlutfallslegrar skiptingar sjóðfélaga eftir aldri (20 ára og eldri). Hlutfall sjóðfélaga í yngsta aldurshópnum var nokkuð jafnt fram til 1985 en fer lækkandi eftir það. Þá má glögg sjá að það fjölgar umtalsvert í hópi þeirra sem eru 51 árs og eldri frá árinu 2000. Hlutfall þeirra sem eru 66 ára og eldri er 11% árið 2018 samanborið 3,1% árið 1985. Miðað við mannfjöldaspá Hagstofunnar má gera ráð fyrir áframhaldandi vexti í þessum aldurshópi næstu árin.

Fjöldi sjóðfélaga í hverjum aldurshópi

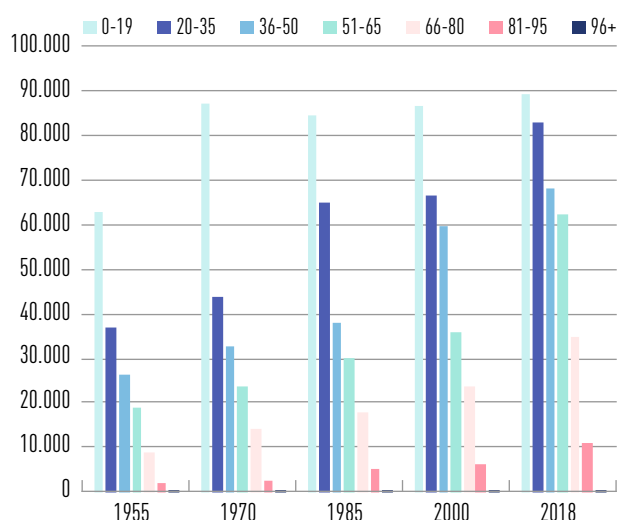
Mynd 4: Fjölgun sjóðfélaga eftir aldurshópum undanfarna áratugi (20 ára og eldri). Fjölgað hefur í öllum aldurshópum, þó sýnu meira í eldri aldurshópnum sem er í takt við aldurssamsetningu þjóðarinnar.

Hlutfallsleg skipting þjóðarinnar eftir aldri

Mynd 5: Þróun hlutfallslegrar skiptingar þjóðarinnar eftir aldri (20 ára og eldri). Glöggst kemur fram að hlutfall eldri aldurshópa er að vaxa á sama tíma og hlutfall yngri aldurshópa fer lækkandi. Miðað við fyrirliggjandi spár um þróun mannfjölda og lífaldurs eru vísendingar um að fjölgna muni hraðar í hópi lífeyrisþega (67 ára og eldri) næstu tvo áratuginna og að hlutfall þeirra muni jafnvel tvöfaldast.

Þjóðin – fjöldi í hverjum aldurshópi

Mynd 6: Fjölgun þjóðarinnar eftir aldurshópum undanfarna áratugi (20 ára og eldri). Fjölgað hefur í öllum aldurshópum. Fjölgun í eldri aldurshópunum hefur verið hlutfallslega meiri frá árinu 2000.

Yfirlit yfir þróun einstakra þátta í tryggingafræðilegri stöðu

í milljónum króna

Áfallin staða

	2018	2017	2016	2015	2014
Eignir	680,6	636,1	584,6	566,1	503,1
Skuldbindingar	634,6	578,8	536,4	488,6	455,7
Eignir – skuldbindingar	46,0	57,3	48,2	77,5	47,4
% af skuldbindingum	7,3%	9,9%	9,0%	15,9%	10,4%

Framtíðarstaða

	2018	2017	2016	2015	2014
Eignir	517,8	451,5	383,2	337,0	308,7
Skuldbindingar	502,8	443,1	392,8	342,1	316,3
Eignir – skuldbindingar	15,0	8,4	-9,6	-5,1	-7,6
% af skuldbindingum	3,0%	1,9%	-2,4%	-1,5%	-2,4%

Heildarstaða

	2018	2017	2016	2015	2014
Eignir	1198,4	1.087,6	967,8	903,0	811,8
Skuldbindingar	1137,4	1.021,9	929,2	830,7	772,0
Eignir – skuldbindingar	61,0	65,7	38,6	72,3	39,8
% af skuldbindingum	5,4%	6,4%	4,2%	8,7%	5,1%

- **Áfallin skuldbinding** er samtala þeirra lífeyrisréttinda sem núverandi sjóðfélagar og lífeyrisþegar hafa áunnið sér.

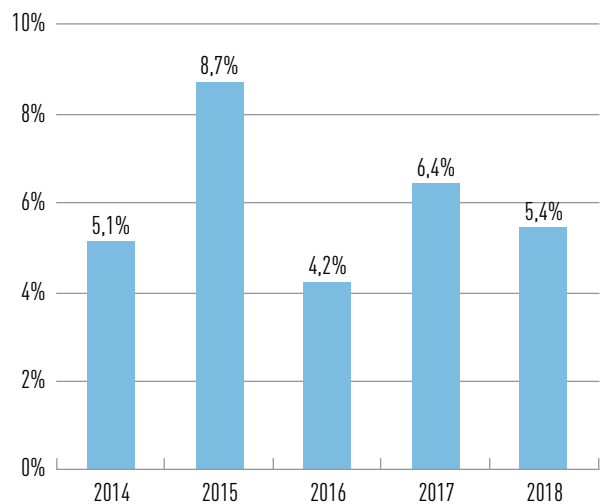
- **Framtíðarskuldbinding** er samtala skuldbindinga vegna réttinda sem núverandi sjóðfélagar munu ávinna sér með áframhaldandi greiðslum iðgjalda til sjóðsins.

- **Heildarskuldbinding** er samtala áfallinna skuldbindinga og framtíðarskuldbindinga.

Heildarstaða í árslok

Töflurnar á bls. 10 sýna að áfallin staða sjóðsins í árslok 2018 var jákvæð um 7,3% og framtíðarstaðan var jákvæð um 3%. Þannig eru heildareignir sjóðsins 5,4% umfram heildarskuldbindingar samanborið við 6,4% í árslok 2017. Á myndinni um þróun tryggingafræðilegrar stöðu undanfarin fimm ár má sjá að tryggingafræðileg staða sjóðsins batnaði umtalsvert á árunum 2014 og 2015 en lækkaði á árinu 2016, einkum vegna styrkingar íslensku krónunnar og lakrar ávöxtunar á innlendum hlutabréfamarkaði. Tryggingafræðileg staða sjóðsins batnaði nokkuð á árinu 2017 vegna góðrar ávöxtunar. Einnig var mat á örorku- og dánartíðni sjóðfélaga endurskoðuð sem kom einnig til hækkunar á tryggingafræðilegri stöðu. Lækkun er á tryggingafræðilegri stöðu í lok árs 2018 einkum vegna hóflegar ávöxtunar á eignum sjóðsins á árinu.

Þróun tryggingafræðilegrar stöðu

Mynd 7: Þróun tryggingafræðilegrar stöðu.

Innland hlutabréf

Frostastaðavatn við Landmannalaugar

Þróun hlutabréfaverðs 2018

Á árinu 2018 lækkaði heildarvísitala hlutabréfa (OMXIGI) um 2,8%, en vísitalan segir til um ávöxtun að teknu tilliti til arðs. Fjögur af átján félögum í vísitölunni skiluðu jákvæðri ávöxtun á árinu en það voru Hagar hf., Marel hf., Skeljungur hf. og Festi hf. Velta með hlutabréf á aðallista kauphallarinnar dróst saman á árinu 2018 og nam 506 milljörðum króna samanborið við 632 milljarða árið áður. Markaðsverðmæti félaga á aðallista í árslok var um 900 milljarðar og tvær nýskráningar voru á aðalmarkaði kauphallarinnar, Arion banki hf. og Heimavellir hf. auk þess sem Kvika banki hf. var skráður á First North markað kauphallarinnar.

Samkeppniseftirlitið heimilaði þrjá samruna á árinu, þ.e. kaup N1 hf. á Festi hf., kaup Haga hf. á Olís hf. og kaup fasteignafélagsins Regins hf. á fasteignafélaginu FAST-1 slhf. Nokkrar breytingar urðu á eignarhaldi í HB Grandi hf. og Eimskip hf. og nýir forstjórar hafa tekið þar til starfa, sem og í Icelandair Group hf. Nokkur félög tilkynntu um neikvæðar afkomuviðvaranir á árinu en einnig bárust jákvæðar afkomuviðvaranir frá Festi hf., Origo hf. og Skeljungi hf. Marel hf., sem er stærsta félagið í kaophöllinni út frá markaðsvirði, hefur hafið undirbúning að skráningu félagsins á erlendan markað samhliða því sem félagið verður áfram skráð á Íslandi að sögn forsvarsmanna þess.

Nánari sundurliðun á eign sjóðsins í einstökum hlutafélögum má sjá í skýringu 9 á bls. 64 og 65.

Hlutabréfaviðskipti og ávöxtun

Vægi innlendra hlutabréfa í eignasafni sjóðsins í árslok 2018 var 15,1% samanborið við 16,9% í árslok 2017. Minnkandi vægi milli ára skýrist meðal annars af ört vaxandi eignasafni þar sem nýtt fé hefur að miklu leyti verið fjárfest erlendis. Sé horft til viðskipta á árinu var um að ræða kaup umfram sölu hvað varðar skráð hlutabréf en virði framtakssjóða lækkar nokkuð meðal annars vegna ríflega 2 milljarða króna útgreiðslu Framtakssjóðs Íslands hf. á árinu. Heildararðgreiðslur af innlendum hlutabréfum námu um 4,5 milljörðum á árinu.

Á árinu 2018 var nafnávöxtun innlendra hlutabréfa -1,3% sem samsvarar -4,4% raunávöxtun. Sé horft til skráðra hlutabréfa eingöngu nam nafnávöxtun -4,8% sem samsvarar -7,8% raunávöxtun. Rétt að taka fram að yfir 5 ára tímabil nemur nafnávöxtun innlendra skráðra hlutabréfa 9,6%, samanborið við 9,5% ávöxtun heildarvísitölnnar (OMXIGI) á sama tíma.

Innland hlutabréfaeign í árslok

	2018	2017
Eign í milljónum kr.	107.005	111.651
Hlutfall af eign	15,1%	16,9%

Fimm stærstu eignir lífeyrissjóðsins í skráðum innlendum hlutafélögum

í milljónum króna

Félag	Fjárhæð
Marel hf.	25.143
HB Grandi hf.	8.084
Reitir fasteignafélag hf.	7.527
Icelandair Group hf.	6.652
Eimskipafélag Íslands hf.	6.335

Fjárfesting í innlendum framtakssjóðum, sprotasjóðum og félögum

Á undanförunum árum hefur sjóðurinn skuldbundið sig til þátttöku í innlendum framtakssjóðum. Á árinu 2018 skuldbatt sjóðurinn sig til fjárfestingar í Freyju framtakssjóði slhf. en á árinu 2017 var samþykkt áskriftarskuldbinding í Crowberry I slhf og Umbreytingu slhf. Eignarhlutur í innlendum framtakssjóðum er á bilinu 9,4% til 19,9%. Nánari upptalningu má finna í skýringu 9 á bls. 65.

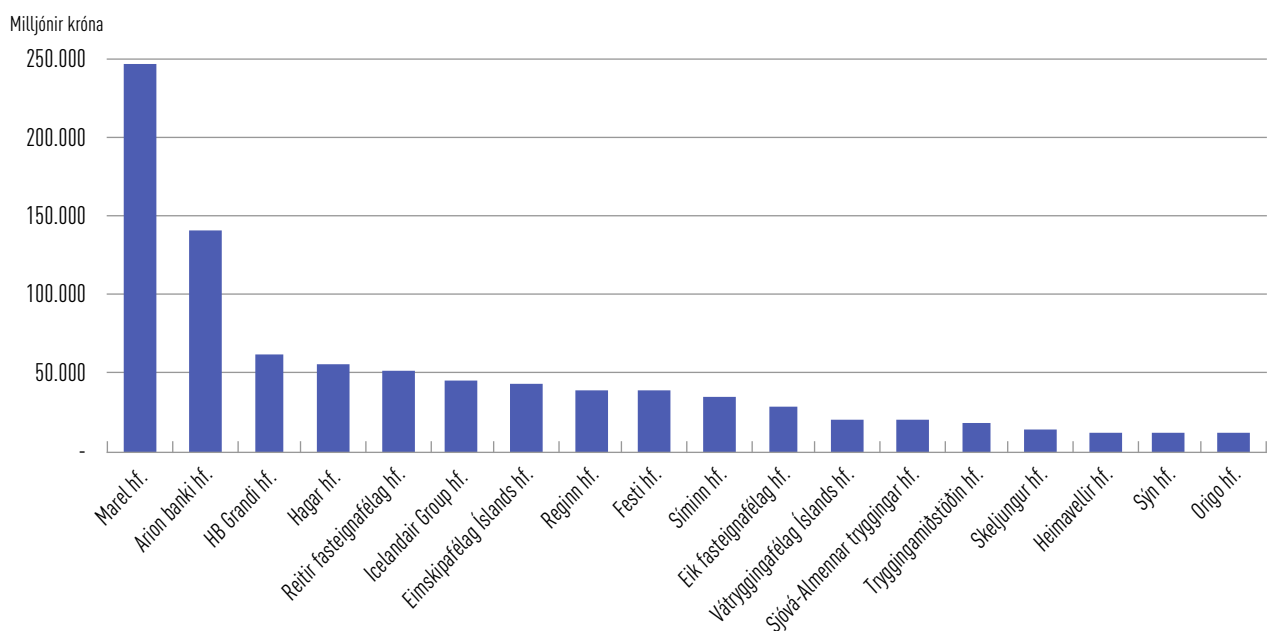
Megintilgangur framangreindra sjóða er að fjárfesta í íslensku atvinnulífi og horfa þeir ýmist til sprotafyrirtækja, lítilla og meðalstórra fyrirtækja eða stærri fyrirtækja er stefna á skráningu í Kauphöll Íslands. Um nýliðin áramót námu ógreiddar áskriftarskuldbindingar sjóðsins til innlendra framtakssjóða um 5,4 milljörðum króna.

Þróun heildarvísitölu innlendra skráðra hlutabréfa – OMX Iceland All-Share GI

Ávöxtun heildarvísitölu innlendra skráðra hlutabréfa (OMXIGI) á árinu 2018, með arði.

Markaðsvirði félaga á aðallista Nasdaq Ísland

Markaðsvirði hlutafélaga á NASDAQ Ísland í milljónum króna í árslok 2018.

Innlend skuldabréf

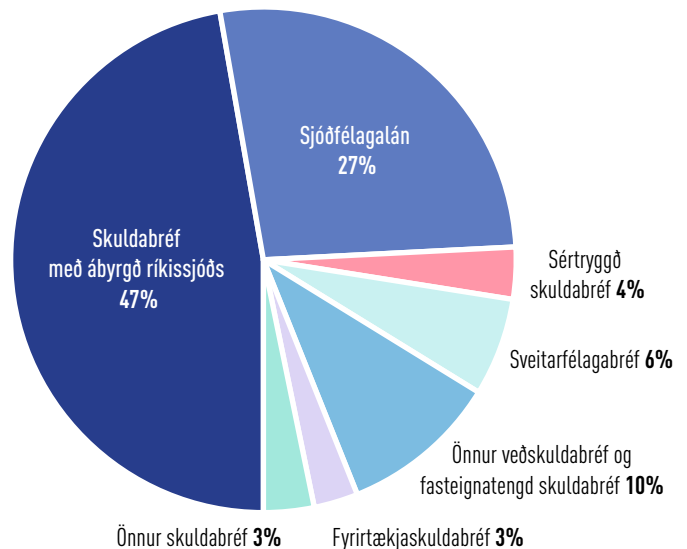
Innlend skuldabréfaeign sjóðsins, að skuldabréfa-sjóðum meðtöldum, nam 351 milljarði króna í árslok 2018 samanborið við 330 milljarða árið áður. Innlend skuldabréf eru um helmingur eigna lífeyrissjóðsins en vegna aukins þunga í erlendum fjárfestingum undanfarin misseri hefur vægi þeirra lækkað lítillega frá fyrra ári. Lífeyrissjóðurinn hefur um langt árabil fjárfest í innlendum skuldabréfum og vega þar þyngst skuldabréf með ábyrgð ríkissjóðs. Helsta breyting á skuldabréfasafni sjóðsins var áframhaldandi hækkun hlutfalls lána til sjóðfélaga, en veitt voru ný sjóðfélagalán á árinu fyrir 26,4 milljarða króna og er hlutfall þeirra nú um 27% af skuldabréfasafni sjóðsins samanborið við 25% í árslok 2017.

Verðlagsþróun

Verðbólga hefur verið nokkuð stöðug undanfarin ár og verið undir efri mörkum verðbólguþröngmiðs Seðlabankans. Á árinu 2018 jókst verðbólgan hins vegar og var 3,7% í árslok og hefur ekki mælst hærri í fimm ár. Dregið hefur úr hækkunarþrýstingi vegna hús-næðisliðar verðbólgunnar en í staðinn hefur veiking íslensku krónunnar ýtt undir verðlag innfluttra vara.

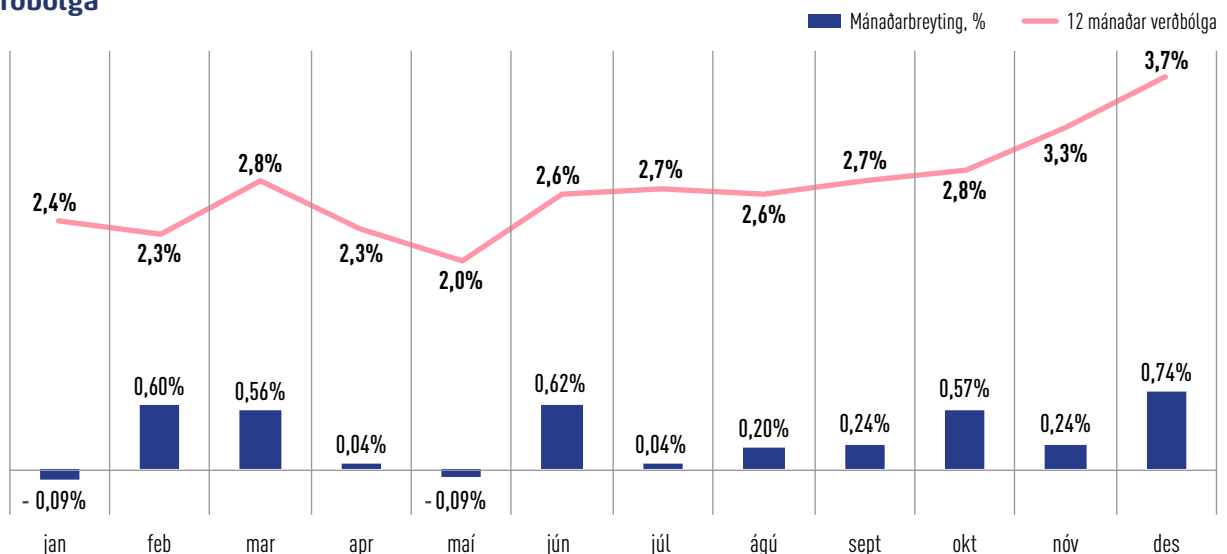
Á haustmánuðum veiktist krónan um hátt í 13% á tiltölulega skömmum tíma og samhliða gengis-veikingunni hækkaði verðbólguálag og nam 4,5% til skemmri og lengri tíma. Í nýjustu spá Peningamála Seðlabanka Íslands, sem gefin var út í febrúar 2019 er gert ráð fyrir 3,3% verðbólgu á árinu 2019.

Skuldabréfasafn í árslok 2018

Skuldabréfasafn í árslok 2018: Myndin sýnir flokkun innlendra skuldabréfa sjóðsins. Ríkistryggt skuldabréf eru nú um 47% af skuldabréfaeign sjóðsins og sjóðfélagalán 27%

Verðbólga

Verðbólga: Myndin sýnir þróun á verðbólgu milli ára (línurit) og mánaðar (súlurit).

Þróun ávöxtunarkröfu

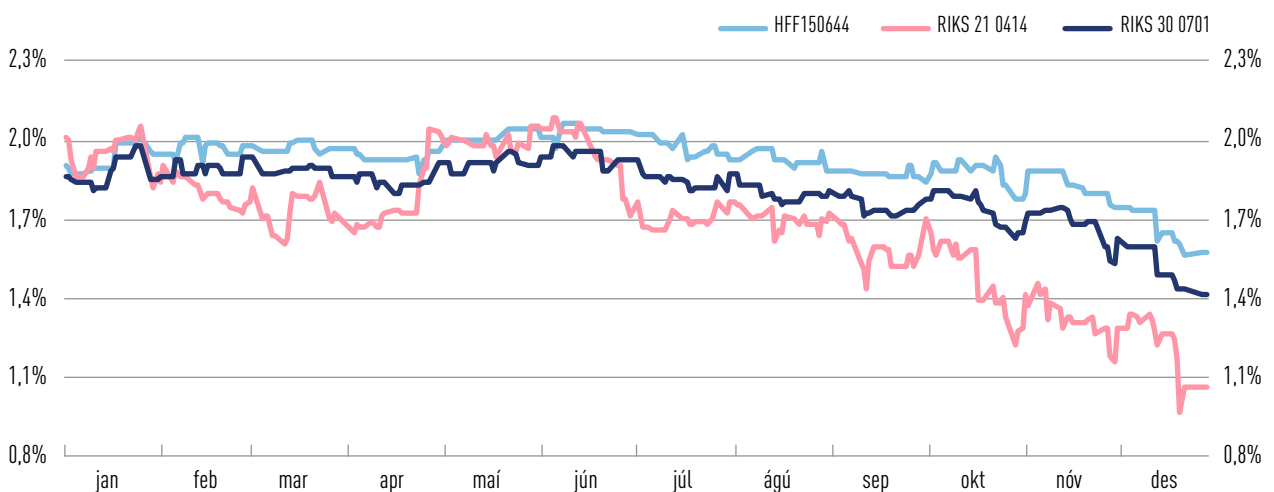
Á árinu 2018 skiluðu verðtryggð ríkisskuldabréf mun hærri ávöxtun en þau óverðtryggðu. Ávöxtunarkrafa verðtryggðra ríkisskuldabréfa lækkaði um 0,4 til 0,9% en á sama tíma hækkaði ávöxtunarkrafa óverðtryggðra ríkisskuldabréfa um 0,5 til 0,6%.

Óverðtryggði vaxtaferillinn, sem hefur verið nokkuð flatur síðustu ár, er orðinn upphallandi á ný sem þýðir að fjárfestar fá nú hærri ávöxtun eftir því sem lánstími lengist.

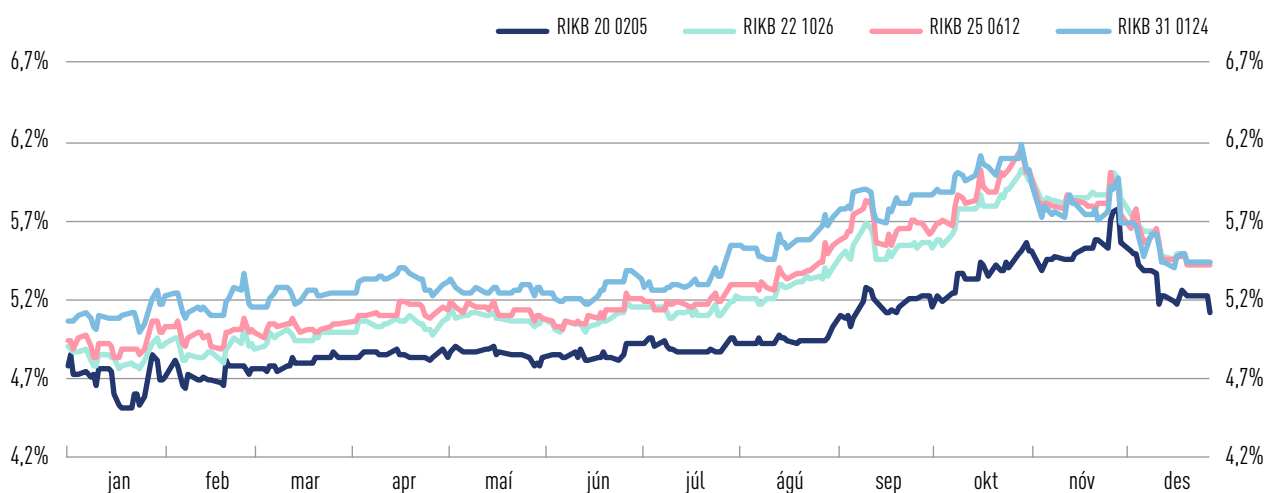
Seðlabankinn lækkaði vexti þrisvar sinnum á árinu 2017 en á árinu 2018 kvað við nýjan tón og voru vextir hækkaðir um 0,25% í nóvember 2018. Meginvextir í árslok námu 4,5% en höfðu fram að því verið óbreyttir í eitt ár. Rök Seðlabankans fyrir vaxtahækkun voru fyrst og fremst verðbólguhorfur.

Hagvöxtur á árunum 2013–2017 var að jafnaði 4,4% ár hvert en gera má ráð fyrir að hægst hafi á hagvexti á árinu 2018 í heild og að hann verði í kringum 4%. Samkvæmt nýjustu spá Seðlabanka Íslands er gert ráð fyrir 1,8% hagvexti á árinu 2019.

Ávöxtunarkrafa verðtryggðra ríkisskuldabréfa á árinu 2018

Ávöxtunarkrafa óverðtryggðra ríkisskuldabréfa á árinu 2018

Erlend verðbréf

Í árslok 2018 nam erlend verðbréfaeign sjóðsins auk erlends lausafjár alls 247,6 milljörðum króna samanborið við 218,2 milljarða í árslok 2017. Erlend verðbréfaeign sjóðsins nam ríflega þriðjungi af heildareignum og hefur vaxið undanfarin ár í tengslum við losun fjármagnshafta og aukna áhættudreifingu í eignasafni sjóðsins.

Stærsti hluti erlenda eignsafnsins er ávaxtaður í skráðum erlendum hlutabréfum, ýmist í sérgreindum söfnum (72 milljarðar króna) eða hlutabréfasjóðum (um 124 milljarðar) auk þess sem sjóðurinn á eignarhlut í Össuri hf. sem skráður er í dönsku kauphöllinni. Nokkur hluti safnsins (um 22,6 milljarðar króna) er ávaxtaður í framtakssjóðum (e. private equity) en

slíkir sjóðir sérhæfa sig í fjárfestingu í óskráðum fyrirtækjum með það að markmiði að bæta rekstur og þar með virði þeirra.

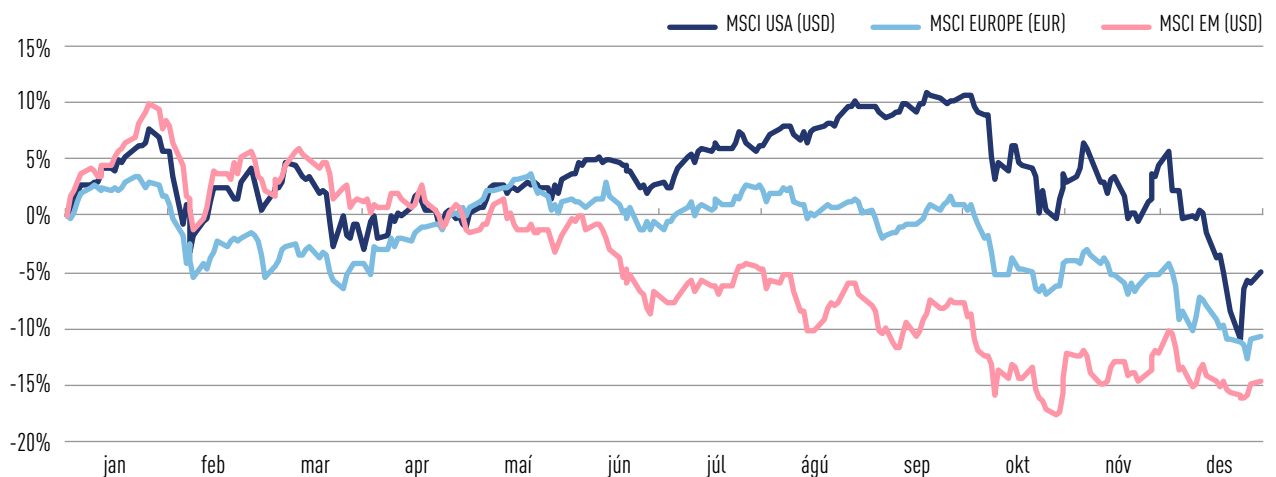
Heimsvísitala Morgan Stanley, sem mælir breytingu hlutabréfaverðs á þróuðum mörkuðum, lækkaði um 8,7% í USD á árinu 2018. Hlutabréf í Bandaríkjunum (MSCI USA) lækkuðu um 5,0% mælt í USD og hlutabréf í Evrópu (MSCI Europe) lækkuðu um 10,6% mælt í EUR. Sé horft til helstu hlutabréfamarkaða lækkuðu hlutabréf nýmarkaðsríkja (MSCI Emerging Markets) þó mest eða um 14,6% í USD. Ofangreindar vísitölur segja til um ávöxtun að teknu tilliti til arðs. Á árinu 2018 skiluðu erlend verðbréf sjóðsins 3,3% nafnávöxtun í ISK og -7,5% nafnávöxtun í USD.

Þróun heimsvísitölu MSCI á árinu 2018

Verðþróun heimsvísitölu MSCI 2018, með arði og í USD.

Verðþróun á hlutabréfamörkuðum á árinu 2018

Ávöxtun á erlendum hlutabréfamörkuðum á árinu 2018, með arði.

Gengi krónunnar lækkaði um 6,4% á árinu 2018 en breyting gagnvart einstökum gjaldmiðlum var nokkuð misjöfn. Þannig hækkaði USD um 11,4% á móti íslensku krónunni en EUR um 6,5% og GBP hækkaði um 5,2%.

Erlend verðbréfaeign ásamt erlendu lausafé í árslok 2018

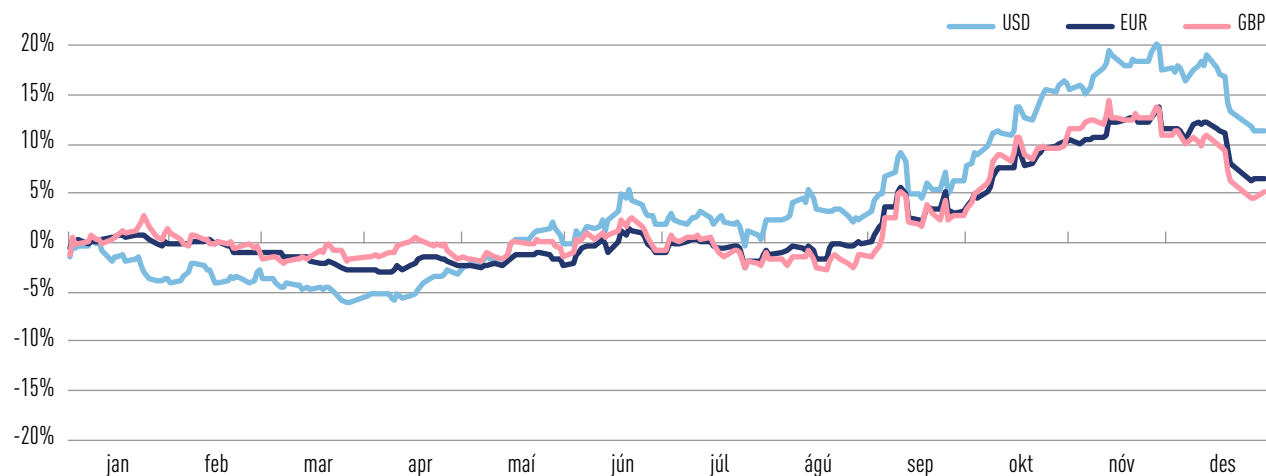
	2018	2017	2016	2015	2014
Eign í milljónum króna	247.644	218.146	158.920	152.914	146.714
Hlutfall af eignum	35%	33%	26%	26%	29%

Áhættudreifing

Sjóðurinn hefur frá árinu 1994 fjárfest á erlendum verðbréfamörkuðum í því skyni að dreifa áhættu í eignasafni. Fjárfestingar sjóðsins hafa frá þeim tíma skilað góðri ávöxtun þó vissulega séu sveiflur á hluta-bréfamörkum héraðs sem erlendis. Fjárfestingar í erlendum verðbréfum eru hugsaðar til langs tíma.

Nánari sundurliðun á erlendra verðbréfaeign í árslok má sjá í skýringu 9 á bls. 66 og 67.

Gengisþróun gjaldmiðla gagnvart ISK á árinu 2018

Eignasafn

Verðbréfaeign að meðtöldu lausu fé nam 709,1 milljarði króna í árslok 2018 samanborið við 661,8 milljarða árið áður og hækkaði því um 47 milljarða króna á milli ára eða sem samsvarar 7,1% aukningu. Aðrar eignir á efnahagsreikningi nema 4,4 milljörðum þannig að heildareign í efnahagsreikningi í árslok er 713,5 milljarðar, samanborið við 665,5 milljarða í árslok 2017.

Eignasafn í árslok skiptist þannig að innlend skuldabréf með ábyrgð ríkissjóðs námu 23,4% af verðbréfaeign, veðskuldabréf og fasteignatengd verðbréf námu 20,8% en þar af eru lán til sjóðfélaga 13,1%. Önnur skuldabréf námu 5,1%, innlend hlutabréf og hlutdeildarskírteini 15,1% og erlend verðbréf námu 34,9%.

Skipting eignasafns

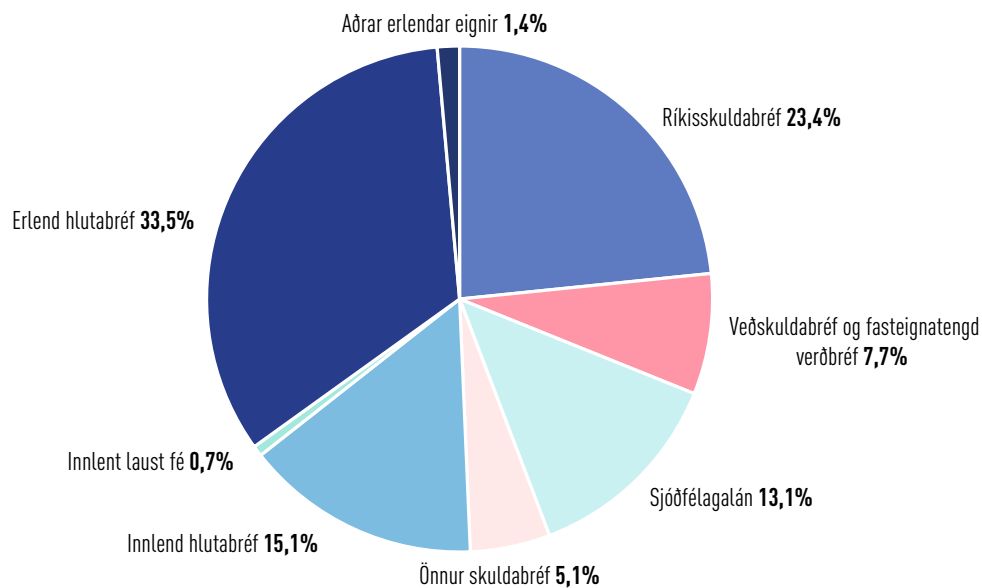
í milljónum króna

	2018	%	2017	%
1. Ríkisskuldabréf	165.864	23,4	160.465	24,2
2. Veðskuldabréf og fasteignatengd verðbréf	147.623	20,8	131.170	19,8
- þar af lán til sjóðfélaga	92.898	13,1	82.277	12,4
3. Önnur skuldabréf	36.205	5,1	37.051	5,6
4. Innlend hlutabréf	107.005	15,1	111.651	16,9
5. Innlent laust fé	4.781	0,7	3.294	0,5
6. Erlend hlutabréf	237.581	33,5	209.574	31,7
7. Aðrar erlendar eignir	10.063	1,4	8.572	1,3
Samtals	709.122	100,0	661.777	100,0

Hlutfallsleg skipting eignasafns

	2018	2017	2016	2015	2014
Skuldabréf og innstæður	50%	50%	52%	50%	52%
Innlend hlutabréf	15%	17%	22%	24%	19%
Erlend verðbréf	35%	33%	26%	26%	29%

Skipting eignasafns í árslok 2018

Verðbréfavíðskipti og lánveitingar

Á liðnu ári ráðstafaði sjóðurinn 108,0 milljörðum króna til verðbréfakaupa og lánveitinga og seldi verðbréf fyrir 35,5 milljarða króna. Kaup umfram sölu nam því 72,5 milljörðum króna.

Lánveitingar til sjóðfélaga námu 26,4 milljörðum króna og kaup umfram sölu ríkisskuldabréfa námu 6,7 milljörðum. Í innlendum hlutabréfum námu kaup umfram sölu 1,8 milljörðum króna og sé einungis horft til skráðra félaga námu kaup umfram sölu 0,8 milljörðum króna. Í erlendum hlutabréfum var fjárfest fyrir 26,9 milljarða króna umfram sölu.

Verðbréfavíðskipti 2018

í milljónum króna

Eignaflokkur	Kaup umfram sölu
1. Ríkisskuldabréf	6.746
2. Veðskuldabréf og fasteignatengd verðbréf	33.962
3. Önnur skuldabréf	468
4. Innlend hlutabréf	1.763
5. Innlent laust fé	161
6. Erlend hlutabréf	25.866
7. Aðrar erlendar eignir	3.533
Samtals	72.499

Séreignarsparnaður

Reykjavík

Í árslok 2018 var séreignarsparnaður ávaxtaður í fjórum fjárfestingarleiðum. Ævileiðir I, II og III eru fyrir samninga sem stofnað var til frá 1. júlí 2017 og Verðbréfaeið er fyrir samninga sem stofnað var til fyrir 1. júlí 2017. Ævileiðirnar bjóða upp á sveigjanlegra val milli fjárfestingarleiða með tilliti til áhættu og væntrar ávöxtunar sem og sjálfvirkkan flutning milli leiða eftir aldri.

Flutningur milli fjárfestingarleiða hjá lífeyrissjóðnum

Hægt er að flytja sparnað úr Verðbréfaeið yfir í Ævileiðirnar. Einnig er hægt að flytja sparnað milli Ævileiða.

Lífeyrisgreiðslur

Lífeyrisgreiðslur úr séreignardeild námu alls 548 milljónum króna en voru 568 milljónir árið 2017. Þar af námu greiðslur vegna tímabundinnar heimildar til ráðstöfunar hluta af séreignariðgjöldum inn á höfuðstól íbúðalána alls 315 milljónum til 989 sjóðfélaga samanborið við 326 milljónir til 984 sjóðfélaga árið 2017.

Inneignir og iðgjöld

Inneignir séreignardeildar námu 14.100 milljónum í árslok 2018 en voru 12.488 milljónir árið áður. Alls áttu 46.602 sjóðfélagar inneignir samanborið við 45.505 í árslok 2017. Iðgjöld til séreignardeildar námu 1.643 milljónum á árinu 2018 samanborið við 1.110 milljónir árið 2017.

Ráðstöfun séreignarsparnaðar inn á lán

Peir sem greiða í séreignarsjóð til sjóðsins geta nýtt innngreiðslur skattfrjálst, á tímabilinu 1. júlí 2014 til 30. júní 2019 til greiðslu inn á höfuðstól lána sem tekin eru vegna íbúðarhúsnæðis til eigin nota.

Peir sem ekki búa í eigin húsnæði geta notað séreignarsparnaðinn skattfrjálst, fyrir sama tímabil og að ofan greinir til kaupa á íbúðarhúsnæði. Þessi heimild gildir til 30. júní 2019.

Lög um stuðning til kaupa á fyrstu íbúð

Með lögunum eru sett á fót húsnæðissparnaðarúr-ræði sem tóku gildi 1. júlí 2017, fyrir þá sem eru að kaupa sína fyrstu íbúð. Þeim, sem þegar hafa hafið söfnun á séreignarsparnaði, til öflunar íbúðarhúsnæðis er heimilt að nýta uppsafnaðan séreignarsparnað frá júlí 2014, til fyrstu íbúðarkaupar.

Séreignardeild

í milljónum króna

	2018	2017	Breyting %
Iðgjöld	1.643	1.110	48
Lífeyrisgreiðslur	548	568	-4
Inneignir í árslok	14.100	12.488	13
Fjöldi með inneignir	46.602	45.505	2

Um Verðbréfaléið

Fjárfestingarstefna Verðbréfaléiðar endurspeglar af fjárfestingarstefnu samtryggingardeildar lífeyris-sjóðsins.

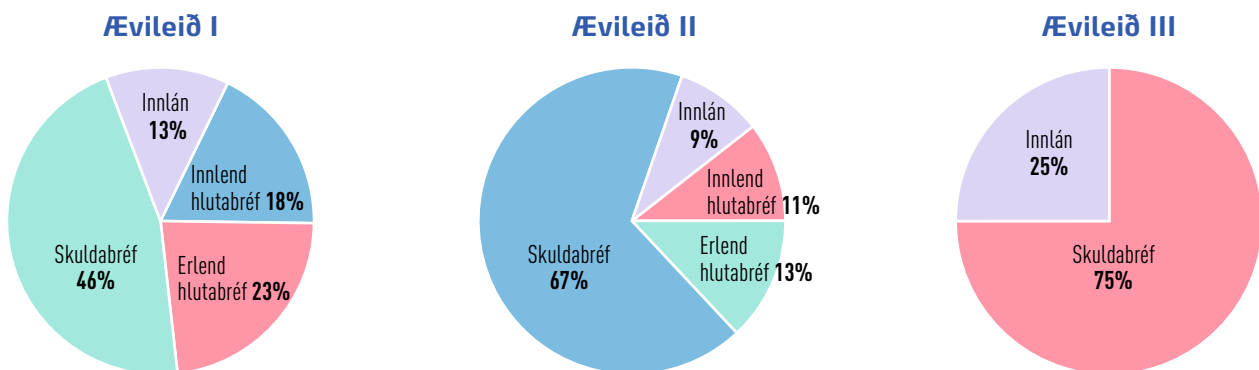
Hrein ávöxtun Verðbréfaléiðar á árinu 2018 var 4,3% sem svarar til 1,0% raunávöxtunar. Meðalraun-ávöxtun síðustu fimm ára er 4,8% og síðustu tíu ára 4,6%.

Um Ævileiðirnar

Eignasamsetning Ævileiðanna byggir á eignaflokkum sem gera má ráð fyrir að hafi mismikla vænta ávöxtun og áhættu. Til að draga úr áhættu og sveiflum í ávöxtun eignasafna eru þau blönduð og vel dreifð milli eignaflokka. Markmið með mismunandi eignasamsetningu milli Ævileiðanna er að mæta ólíkum þörfum sjóðfélaga, svo sem aldri og áhættuþoli. Við val á fjárfestingarleið er því meðal annars ráðlagt að huga að því hve langt er í útgreiðslu, hver eignastaða sjóðfélagsins er og hvert viðhorf sé til áhættu. Mismunandi fjárfestingarstefna Ævileiðanna er ætlað að endurspeglar þessa þætti, þar sem dregið er úr áhættu eftir því sem nær dregur úttekt.

Ævileið I skilaði 0,8% nafnávöxtun á árinu 2018 (-2,4% raunávöxtun), Ævileið II skilaði 3,8% nafnávöxtun (0,5% raunávöxtun) og Ævileið III skilaði 3,6% nafnávöxtun (0,3% raunávöxtun).

Eignasamsetning Ævileiða í árslok 2018

Lán til sjóðfélaga

Allt frá stofnun Lífeyrissjóðs verzlunarmanna árið 1956 hafa lánveitingar til sjóðfélaga verið snar þáttur í starfsemi sjóðsins. Þannig hefur sjóðurinn frá upphafi verið virkur þátttakandi í fjármögnun heimila sjóðfélaganna. Auk beinna lánveitinga til sjóðfélaga hefur sjóðurinn einnig óbeint fjármagnað íbúðakaup þeirra með því að fjármagna byggingarsjóði ríkisins (Húsnæðisstofnun ríkisins), húsbrefakerfið, íbúðalánasjóð og með skuldabréfakaupum af bönkum og sparisjóðum.

Eftirspurn eftir sjóðfélagalánum dróst nokkuð saman fyrstu ár þessarar aldar, en jókst á ný verulega eftir nokkrar breytingar á lánareglum sjóðsins og vöxtum haustið 2015.

Sjóðfélagalán lífeyrissjóðsins falla undir lög um fasteignalán til neytenda, nr. 118/2016. Samkvæmt lögnum er krafa um tiltekna aukna upplýsingagjöf til lántakenda og auknar kröfur um mat á greiðslugetu og lánshæfi þeirra til þess að stuðla að ábyrgum lánveitingum.

Verðtryggð lán

Lífeyrissjóðurinn býður sjóðfélögum verðtryggð lán með tvenns konar vaxtakjörum, föstum vöxtum og breytilegum vöxtum. Breytilegir vextir taka breytingum 15. hvers mánaðar, í samræmi við ákvæði lánareglna sjóðsins.

Óverðtryggð lán

Vextir óverðtryggðra lána eru fastir til 36 mánaða í senn og taka mið af ávöxtunarkröfu óverðtryggðra ríkisskuldabréfa á markaði (RIKB31). Í boði eru bæði lán með jöfnum greiðslum (annuitet) og jöfnum afborganum af höfuðstól.

Ný sjóðfélagalán

fjárhæðir í milljónum króna

	2018	2017
Fjárhæð	26.383	33.531
Fjöldi lána	1.296	1.677
Meðalfjárhæð	20,4	20,0

Skipting sjóðfélagalána árið 2018

fjárhæðir í milljónum króna

	Verðtryggð lán Fastir vextir	Verðtryggð lán Breytilegir vextir	Óverðtryggð lán
Fjárhæð	8.765	11.067	6.551
Fjöldi lána	417	505	374
Meðalfjárhæð	21,0	21,9	17,5

Útistandandi lán

Útistandandi lán til sjóðfélaga námu 92.898 milljónum í árslok 2018 eða um 13,1% af heildareignum samanborið við 82.277 milljónir eða um 12,4% af eignum í árslok 2017.

Staða sjóðfélagalána í árslok

fjárhæðir í milljónum króna

	2018	2017	Breyting
Útistandandi lán	92.898	82.277	13%
Fjöldi lána	7.917	8.010	-1%
Meðalfjárhæð	11,7	10,3	14%
Hlutfall af heildareignum	13,0%	12,4%	4,8%

Vanskil sjóðfélagalána

(meira en 90 daga vanskil)

	2018	2017
Vanskil í m.kr.	758	888
Hlutfall af heildarfjárhæð	0,8%	1,1%

Stjórn og stjórnarhættir Lífeyrissjóðs verzlunarmanna

Stjórnarháttayfirlýsing 2018

Stjórnarháttayfirlýsing Lífeyrissjóðs verzlunarmanna (LV) er sett með vísan til 51. gr. reglna Fjármálaeftirlitsins (FME) nr. 335/2015. Yfirlit, ýmis lög, reglugerðir og ýmsar innri reglur LV eru aðgengilegar á vef sjóðsins undir vefsvæði með upplýsingum um sjóðinn.

Grundvöllur sjóðsins og hlutverk

Lífeyrissjóður verzlunarmanna starfar á grundvelli starfsleyfis fjármálaráðherra, í samræmi við lög nr. 129/1997 um skyldutryggingu lífeyrisréttinda og starfsemi lífeyrissjóða, með síðari breytingum, og samþykktir sjóðsins.

Í samþykktum kemur fram að sjóðurinn starfar á grundvelli samkomulags VR og Félags atvinnurekenda, Kaupmannasamtaka Íslands, Samtaka iðnaðarins, Viðskiptaráðs Íslands og Samtaka atvinnulífsins og samnings þessara aðila um lífeyrismál frá 30. desember 1996.

Stjórn LV hefur samþykkt tillögur til breytinga á samþykktum sjóðsins. Þær leiða af ákvæðum kjarasamninga VR, Samtaka atvinnulífsins og Félags atvinnurekenda, dags. 23. apríl 2018 og samnings Alþýðusambands Íslands og Samtaka atvinnulífsins, dags. 24. apríl 2018. Í tilvitnuðum samningum er samið um ákveðin atriði sem varða skipan stjórnar LV, framkvæmd ársfundar og skipan tilnefningarnefndar, fulltrúaráðs og nefndar um laun stjórnar sjóðsins. Tillögurnar hafa verið sendar aðildarsamtökum sjóðsins til umsagnar og verða til kynningar á ársfundi sjóðsins í mars 2019.

Hlutverk sjóðsins er að tryggja sjóðfélögum, eftirlifandi mökum þeirra og börnum lífeyri eftir þeim reglum sem fram koma í samþykktum. Í samþykktum kemur m.a. fram að sjóðurinn leggi sérstaka áherslu á ellilífeyrisréttindi og áskilji sér heimild til að verja þau réttindi umfram önnur við endurskoðun á réttindaákvæðum samþykktar sjóðsins.

Sjóðurinn er langtímafjárfestir sem ávaxtar fjármuni sjóðfélaga með það að markmiði að ná sem bestri ávöxtun að teknu tilliti til áhættu. Stjórn leggur áherslu á að þróa hluthafastefnu sjóðsins með þeim hætti að hún styðji, eftir því sem því verður við komið, við góða stjórnarhætti í þeim félögum sem sjóðurinn fer með eignahlut í.

Umboðsskylda

Stjórnarmenn og starfsmenn skulu taka ákvarðanir í samræmi við gildandi lög og reglur og sannfæringu sína með þeim hætti að hagsmuna sjóðfélaga sé sem best gætt og að ákvörðunin styðji við tilgang og starfsemi sjóðsins.

Stjórnarmenn og starfsmenn mega ekki gera neinar þær ráðstafanir sem bersýnilega eru til þess fallnar að afla ákveðnum sjóðfélögum, félögum eða öðrum ótilhlýðilegra hagsmuna umfram aðra eða á kostnað sjóðsins.

Stjórnarmaður er ekki bundinn af fyrirmælum þeirra sem tilnefna hann til setu í stjórn sjóðsins.

Stjórnarhættir og stjórnarháttayfirlýsing LV

Lífeyrissjóðurinn leggur áherslu á góða stjórnarhætti við stefnumótun og daglega stjórnun sjóðsins. Með stjórnarháttayfirlýsingu þessari er sjóðfélögum, iðgjaldagreiðendum, opinberum aðilum, starfsmönnum og öðrum haghöfum veittar upplýsingar um stjórnarhætti lífeyrissjóðsins. Yfirlýsingunni er jafnframt ætlað að styðja við góða stjórnarhætti hjá sjóðnum og styðja þannig við traustan rekstur.

Stjórnarháttayfirlýsing LV fyrir árið 2018 byggir á þeim lögum og reglum sem í gildi eru á þeim tíma sem ársreikningur sjóðsins er staðfestur af stjórn og framkvæmdastjóra. Í því sambandi er sérstaklega litið til þeirra ákvæða laga nr. 129/1997 sem lúta að stjórnarháttum lífeyrissjóða, ákvæða samþykktar sjóðsins, reglna FME þar um, m.a. reglna nr. 335/2015 um ársreikninga lífeyrissjóða sem og 5. útgáfu leiðbeininga um stjórnarhætti fyrirtækja útgefnum af Viðskiptaráði Íslands, Nasdaq Iceland og Samtökum atvinnulífsins.

Lög, reglur og leiðbeiningar sem sérstaklega varða stjórnarhætti LV

Eftirfarandi er yfirlit yfir löggjöf, stjórnvaldsreglur, leiðbeinandi tilmæli og innri reglur LV. Listinn er til upplýsinga en er ekki tæmandi. Yfirlit yfir lög, reglugerðir og aðrar reglur opinberra aðila sem gilda um starfsemi lífeyrissjóða er m.a. að finna á vef Fjármálaeftirlitsins (FME).

Lög frá Alþingi

- Lög nr. 129/1997 um skyldutryggingu lífeyrisréttinda og starfsemi lífeyrissjóða. Lög nr. 87/1998 um opinbert eftirlit með fjármálastarfsemi.

Reglugerðir

- Reglugerð nr. 391/1998 um skyldutryggingu lífeyrisréttinda og starfsemi lífeyrissjóða
- Reglugerð nr. 698/1998 um ráðstöfun iðgjalds til lífeyrissparnaðar og viðbótartryggingaverndar
- Reglugerð nr. 916/2009 um fjárfestingarstefnu og úttekt á ávöxtun lífeyrissjóða og vörsluaðila lífeyrissparnaðar
- Reglugerð nr. 590/2017 um eftirlitskerfi með áhættu lífeyrissjóða

Reglur og leiðbeiningar FME

- Reglur FME nr. 335/2015 um ársreikninga lífeyrissjóða.
- Reglur FME nr. 577/2012 um endurskoðunardeildir og sjálfstætt starfandi eftirlitsaðila.
- Leiðbeinandi tilmæli FME nr. 3/2011 um aðgerðir gegn peningabætti og fjármögnun hryðjuverka. Leiðbeinandi tilmæli FME nr. 3/2010 um mat á hæfi lykilstarfsmanna.

Innri reglur LV

- Samþykktir lífeyrissjóðs verzlunarmanna.
- Siða- og samskiptareglur LV, dags. 11. desember 2011.
- Hluthafastefna LV, dags. 5. febrúar 2015.
- Starfsreglur stjórnar og framkvæmdastjóra, dags. 26. september 2013.
- Reglur um upplýsingagjöf framkvæmdastjóra til stjórnar og til opinberra aðila sbr. 29. gr. laga nr. 129/1997, dags. 21. maí 2015.
- Starfsreglur endurskoðunarnefndar, dags. 27. nóvember 2018.
- Verklagsreglur LV um viðskipti stjórnarmanna og starfsmanna lífeyrissjóðsins með fjármála-gerninga, dags. 16. maí 2013.
- Verklagsreglur um hæfi lykilstarfsmanna, dags. 18. september 2014. Starfskjarastefna LV, dags. 20. nóvember 2015.

Stefna um samfélagslega ábyrgð og siðferðisviðmið

Gildi Lífeyrissjóðs verzlunarmanna

Ábyrgð – Umhyggja – Árangur

Ábyrgð Með ábyrgð er lögð áhersla á fagmennsku, áræðni og samviskusemi sem birtist m.a. í vandaðri áhættustýringu, eftirfylgni með fyrirtækjum sem fjárfest er í og áherslu á góða stjórnarhætti. Til grundvallar þurfa að liggja vönduð vinnubrögð, hæft starfsfólk og skýr skilaboð frá stjórn um ábyrg vinnubrögð.

Umhyggja Með umhyggju er lögð áhersla á heilindi og ráðvendni sem birtist m.a. í frumkvæði í þjónustu og góðu viðmóti. Lögð er áhersla á að virkja og hvetja starfsmenn í starfi og að þeir séu þátttakendur í stefnumótun og markmiðssetningu sjóðsins.

Árangur Með árangri er áhersla lögð á að keppa að settum markmiðum og skila góðu starfi við stjórnun og í öðrum störfum fyrir sjóðinn. Þessi markmið birtast m.a. í áherslum á skilvirkni og arðsemi, stöðugleika í rekstri, starfsánægju og

opnum stjórnarháttum og vilja til að veita sjóðfélögum á öllum aldri góða þjónustu. Eftirfylgni felst í raunhæfri markmiðssetningu og hvatningu til starfsmanna.

Siðferðileg viðmið sjóðsins í fjárfestingum

Vísun til fjárfestingarstefnu

Í fjárfestingarstefnu LV kemur fram að meginhlutverk sjóðsins sé að ávaxta eignir sjóðsins í þeim tilgangi að standa undir lífeyrisskuldbindingum og hámarka réttindi sjóðfélaga. Í eðli sínu eru skuldbindingar lífeyrissjóðsins til langs tíma og til að mæta langtímaskuldbindingum sínum horfir sjóðurinn almennt á fjárfestingar sem langtímafjárfestir. Samfélagsleg ábyrgð er lykilþáttur í að fyrirtæki nái sjálfbærni til langs tíma. Viðmið um ábyrgar fjárfestingar er því hluti af fjárfestingastefnu sjóðsins og leitast sjóðurinn eftir því að stuðla að samfélagslegri ábyrgð í þeim félögum sem sjóðurinn fjárfestir í.

Lífeyrissjóðurinn telur því, sem stór fjárfestir í íslensku efnahagslífi, að tilefni geti verið til að líta til hagsmuna og sjónarmiða annarra haghafa en fjárfesta eingöngu við mat á fjárfestingakostum og eftirfylgni með þeim.

Lífeyrissjóðurinn gerir kröfu um að þau fyrirtæki sem sjóðurinn fjárfestir í fari eftir þeim lögum og reglum sem gilda um starfsemi þeirra. Mikilvægt er að þau horfi til leiðbeininga um góða stjórnarhætti og viðmiða sem lúta að samfélagslegri ábyrgð og góðri umgengni um auðlindir.

Lífeyrissjóður verzlunarmanna er aðili að reglum Sameinuðu þjóðanna (Principles for Responsible Investment – UN PRI) um ábyrgar fjárfestingar, ásamt mörgum af stærstu lífeyrissjóðum og fagfjárfestum vestan hafs og í Evrópu. Í reglunum er fjallað um hvernig áhersla á umhverfisleg og samfélagsleg málefni styðja við stjórnarhætti fyrirtækja og getur stuðlað að bættum fjárfestingarárangri verðbréfasafna. Þannig fari saman hagsmunir fjárfesta og markmið þjóðfélagsins í víðara samhengi.

Lífeyrissjóður verzlunarmanna gerðist, á árinu 2018 fyrstur lífeyrissjóða, aðili að FESTU – Samfélags-ábyrgð fyrirtækja. Tilgangur FESTU er að auka þekkingu á samfélagslegri ábyrgð fyrirtækja og efla getu fyrirtækja til að tileinka sér slíka starfshætti. Með aðildinni vill sjóðurinn fylgja eftir áherslum sínum um samfélagslega ábyrgð og ábyrgar fjárfestingar.

LV horfir til eftirfarandi gilda við mótun fjárfestingarstefnu:

Sjálfbærni: Fyrirtæki með sjálfbæran rekstur eru líklegri til að viðhalda stöðugri og vaxandi rekstrarafkomu.

Ábyrgð: Fyrirtæki sem huga að samfélagslegum viðmiðum og góðum stjórnarháttum eru líklegri til að komast hjá áföllum í rekstri.

Langtímasjónarmið: Langtímafjárfestar sem hluthafar styðja almennt við langtímasjónarmið í rekstri sem gera má ráð fyrir að skili góðri arðsemi til lengri tíma litið.

Aðrar reglur og viðmið

Siða- og samskiptareglur Stjórn lífeyrissjóðsins hefur sett siða- og samskiptareglur fyrir starfsmenn og stjórnarmenn sjóðsins. Reglunum er ætlað að styðja við vönduð vinnubrögð, draga úr hættu á hagsmunaárekstrum og auka öryggi í meðferð fjármuna sjóðsins. Í reglunum er m.a. fjallað um góða starfshætti, hagsmunaárekstra, meðferð trúnaðarupplýsinga sem og reglur um gjafir, boðsferðir og starfstengdar ferðir.

UN-PRI Lífeyrissjóðurinn er aðili að reglum Sameinuðu Þjóðanna (Principles for Responsible Investment – UN PRI) um ábyrgar fjárfestingar, ásamt mörgum af stærstu lífeyrissjóðum og fagfjárfestum vestan hafs og í Evrópu. Í reglunum er fjallað um hvernig áhersla á umhverfisleg og samfélagsleg mál efni auk góðra stjórnarháttanna fyrirtækja getur stuðlað að bættum fjárfestingarárangri verðbréfasafna. Þannig fari saman hagsmunir fjárfesta og markmið þjóðfélagsins í víðara samhengi.

Hluthafastefna Það er markmið stjórnar LV að stefnan styðji við góða stjórnarhætti félaga og þróun þeirra. Í hluthafstefnu LV eru kynntar áherslur stjórnar sjóðsins varðandi viðmið um stjórnarhætti í þeim félögum sem sjóðurinn á eignarhlut í. Hluthafastefnan innifelur þau viðmið sem LV leggur áherslu á við meðferð eignarhalds í hlutafélögum sem eru skráð á hlutabréfamarkaði og sjóðurinn fer með eignarhlut í. Stefna þessi gildir einnig eftir því sem við á fyrir óskráð félög sem LV hefur fjárfest í. Eðli málsins samkvæmt er stefnunni fyrst og fremst beint til félaga sem skráð eru á Íslandi. Þó gilda grundvallarviðmið hennar einnig fyrir félög sem sjóðurinn er hluthafi í og sem skráð eru erlendis.

Jafnlaunavottun Í janúar 2014 fékk LV jafnlaunavottun VR, fyrstur lífeyrissjóða. Jafnlaunavottunin er árangur markvissrar jafnréttis- og jafnlaunastefnu í starfi sjóðsins og staðfesting á því að karlar og konur fá í störfum sínum hjá sjóðnum sömu laun fyrir jafnverðmæt störf. Með jafnlaunavottuninni hefur verið staðfest með formlegum hætti að búið sé að kerfisbinda launaákvæðanir, koma upp jafnlaunakerfi samkvæmt kröfum ÍST85:2012 jafnlaunastaðals og að markvisst sé fylgst með því að starfsfólki sjóðsins sé ekki mismunað í launum

eftir kyni. Auk jafnlaunavottunar hefur sjóðurinn sett sér jafnréttisstefnu sem hefur það að markmiði að stuðla að jafnri stöðu karla og kvenna og jöfnum tækifærum óháð kynferði.

Starfsmannastefna Liður í samfélagslegri ábyrgð LV er áhersla á að sjóðurinn sé góður og eftirsóknarverður vinnustaður. Í starfsmannastefnu sjóðsins er lögð áhersla á gott starfsumhverfi, virka upplýsingagjöf til starfsmanna, þjálfun og endurmenntun starfsmanna, virðingu og umburðalyndi í samskiptum, jafnrétti og jafnvægi vinnu og einkalífs.

Stjórnskipulag LV

Stjórn Stjórn sjóðsins ber ábyrgð á starfsemi hans og skal annast um að skipulag hans og starfsemi sé jafnan í réttu og góðu horfi. Hún tekur stefnumarkandi ákvarðanir, er varða hag og starfsemi sjóðsins, og annast um að nægilegt eftirlit sé haft með bókhaldi og meðferð fjármuna sjóðsins. Stjórn mótar innra eftirlit lífeyrissjóðsins og skjalfestir eftirlitsferla. Stjórn ræður forstöðumann endurskoðunardeildar eða semur við sjálfstætt starfandi eftirlitsaðila til að annast innri endurskoðun. Stjórnin ræður ennfremur löggiltan endurskoðanda eða endurskoðunarfélag til að annast ytri endurskoðun hjá sjóðnum sem og tryggingastærðfræðing til að annast tryggingafræðilega athugun. Meðal annarra mála sem stjórn fjallar um á fundum sínum eru veigameiri fjárfestingarákvarðanir sem og tillögur að breytingum á samþykktum, fjárfestingar-, hluthafa- og áhættustefna, lánareglur, fjárhagsáætlun og kynningarmál. Stjórn hefur sett sér starfsreglur sem eru aðgengilegar á vef sjóðsins.

Framkvæmdastjóri Stjórn sjóðsins ræður framkvæmdastjóra, ákveður laun hans og önnur starfskjör, veitir honum prókúruumboð og setur honum starfsreglur sem eru aðgengilegar á vef sjóðsins. Framkvæmdastjóri annast daglegan rekstur og fer í því efni eftir ákvæðum laga og samþykktu sjóðsins og þeirri stefnu og fyrirmælum, sem stjórn hefur gefið. Framkvæmdastjóri ræður starfsmenn til sjóðsins.

Ársfundur Ársfundur sjóðsins skal halda fyrir lok júní ár hvert og eiga allir sjóðfélagar og réttahafar í B-deild rétt til fundarsetu með málfrelsi og tillögurétti. Á ársfundi skal leggja fram og gera grein fyrir: i) skýrslu stjórnar, ii) ársreikningi fyrir síðasta starfsár, iii) tryggingafræðilegri athugun, iv) fjárfestingarstefnu sjóðsins og fjárhagsáætlun yfirstandandi árs, v) tilnefningu stjórnarmanna og varamanna þeirra, vi) tillögum stjórnar til breytinga á samþykktum sjóðsins, vii) ákvörðun um stjórnarlaun og viii) önnur mál. Tillögur til ályktunar sem taka á fyrir á ársfundi þurfa að berast stjórn sjóðsins skriflega eigi síðar en viku fyrir

ársfund. Fundargerðir ársfunda eru aðgengilegar á vef sjóðsins.

Nánar er fjallað um stjórnskipulag sjóðsins í samþykktum hans sem og lögum nr. 129/1997.

Endurskoðun Reikningar sjóðsins eru endurskoðaðir og áritaðir af löggiltum endurskoðanda. Innri endurskoðun sjóðsins er í höndum sjálfstætt starfandi endurskoðanda. Endurskoðun sjóðsins og innri endurskoðun eru í höndum aðskilinna endurskoðunarfyrirtækja. Endurskoðunarnefnd LV gerir tillögu til stjórnar um val á endurskoðanda sjóðsins (ytri endurskoðanda) og innri endurskoðanda.

Tryggingastærðfræðingur Tryggingafræðileg athugun er framkvæmd árlega í samræmi við 39. gr. laga nr. 129/1997 og reglugerð 391/1998. Athuginin er framkvæmd af löggiltum tryggingastærðfræðingi samkvæmt samningi við sjóðinn. Með athugininni er lagt mat á áfallnar skuldbindingar sjóðsins og væntar framtíðarskuldbindingar annars vegar og núverandi eignasafn og vænt iðgjöld og ávöxtun hins vegar.

Endurskoðunarnefnd – Nefnd skipuð af stjórn

Samkvæmt ákvæðum laga um ársreikninga skulu einingar tengdar almannahagsmunum, þar á meðal lífeyrissjóðir, starfrækja endurskoðunarnefnd. Stjórn hefur skipað endurskoðunarnefnd sem heyrir beint undir stjórn. Upplýsingar um nefndina eru á vef sjóðsins.

Nefndina skipa:

- Ólafur Reimar Gunnarsson, formaður nefndarinnar, viðskiptafræðingur og starfar hjá endurskoðunarfyrirtækinu Ernst & Young. Ólafur er jafnframt varaformaður stjórnar sjóðsins.
- Anna G. Sverrisdóttir, rekstrarfræðingur og starfar sem framkvæmdastjóri og ráðgjafi hjá AGMOS ehf.
- Stefán Sveinbjörnsson er bæði lögfræði- og viðskiptafræðimenntaður og starfar sem framkvæmdastjóri VR.

Hlutverk endurskoðunarnefndar:

- Eftirlit með vinnuferli við gerð reikningsskila.
- Eftirlit með fyrirkomulagi og virkni innra eftirlits og áhættustýringu.
- Eftirlit með endurskoðun ársreiknings.
- Mat á óhæði og eftirlit með öðrum störfum endurskoðunarfyrirtækis. Setja fram tillögu til stjórnar um val á endurskoðunarfyrirtæki.

Starfsreglur endurskoðunarnefndar eru aðgengilegar á vef sjóðsins.

Starfskjarastefna

Starfskjarastefnu Lífeyrissjóðs verzlunarmanna er ætlað að styðja við góða stjórnarhætti hjá sjóðnum. Við mótun stefnunnar er byggt á samþykktum lífeyrissjóðsins, þeim sjónarmiðum sem koma fram í 5. útgáfu Leiðbeininga um góða stjórnarhætti fyrirtækja og þeim meginreglum sem liggja til grundvallar 79. gr. a, í lögum nr. 2/1995 um hlutafélög.

Stefnunni er ætlað að styðja við traustan rekstur og það markmið lífeyrissjóðsins að veita sjóðfélögum góða þjónustu.

Starfskjarastefnu sjóðsins er því ætlað að styðja við að lífeyrissjóðurinn sé eftirsóknarverður vinnustaður og að hann hafi þannig á að skipa hæfu og reyndu starfsfólki sem er grundvöllur þess að rekstur sjóðsins sé vel samkeppnisfær og í samræmi við bestu viðmið.

Áhættustýring og innra eftirlit

Áhættustýring

Stjórn hefur sett sjóðnum áhættustefnu og áhættustýringarstefnu með það að markmiði að auka öryggi í rekstri sjóðsins. Stefnurnar grundvallast á laga-fyrirmælum, reglugerðum og stefnumótun sjóðsins. Stefnurnar byggja á skilgreiningu á áhættustýringu sem felst í því að móta eftirlitskerfi sem gerir sjóðnum kleift að greina, meta, stýra og vakta áhættu í starfsemi sjóðsins, þar sem því verður við komið.

Markmið með áhættustefnu og áhættustýringarstefnu er að auka öryggi í rekstri sjóðsins. Lögð er áhersla á að stefnurnar og framkvæmd þeirra sé virkur þáttur í starfsemi og að þær tengist ákvörðunarferlum hans í stefnumótandi málum, varðandi innleiðingu sem og í daglegum rekstri. Einnig er lögð áhersla á að stjórn og stjórnendur hafi góða yfirsýn yfir helstu áhættuþætti í rekstri sjóðsins og að þeir hafi þekkingu á hlutverki sínu í ferli áhættustýringar og eftirlits og taki virkan þátt í því. Mikilvægt er að stjórn, stjórnendur og aðrir starfsmenn meti áhættu við ákvarðanatöku eftir því sem eðlilegt er hverju sinni.

Áhættustjóri sjóðsins hefur yfirumsjón með framkvæmd stefnanna og áhættustýringu sjóðsins. Hann heyrir beint undir framkvæmdastjóra. Til að tryggja honum aukið sjálfstæði í starfi og milliliðalausum aðgang stjórnar að upplýsingum er honum heimilt að gefa skýrslur um áhættustýringu, og aðrar upplýsingar sem varða áhættustýringu sjóðsins, beint og milliliðalaust til stjórnar sjóðsins og endurskoðunarnefndar.

Í stefnunum er skipulag sjóðsins skilgreint, mælt fyrir um umsjón og ábyrgð er varðar framkvæmd áhættustýringar, umfjöllun um helstu áhættuþætti í rekstri sjóðsins, mat á þeim og tilgreint með hvaða hætti fylgst er með þeim.

Nánari upplýsingar um áhættustýringu er að finna í ársskýrslu og í skýringum í ársreikningi.

Innra eftirlit

Innra eftirlit sjóðsins nær yfir sérhverja aðgerð af hálfu stjórnar, stjórnenda og starfsmanna til að stýra áhættu, þar sem því verður við komið, og auka líkur á að settum markmiðum verði náð við rekstur sjóðsins. Stjórnendur annast skipulagningu og framkvæmd innra eftirlits en að framkvæmd þess koma í raun allir starfsmenn sjóðsins með einum eða öðrum hætti.

Skipulag innra eftirlits tekur mið af reglum FME nr. 577/2012 um endurskoðunardeildir og sjálfstætt starfandi eftirlitsaðila lífeyrissjóða og er innra eftirlit sjóðsins yfirfarið árlega af þeim sem annast innri endurskoðun hjá sjóðnum.

Innra eftirlit sjóðsins byggir m.a. á skýrsluskilum, reglulegri upplýsingagjöf, skráðum verkferlum og starfslýsingum, reglum um aðgreiningu starfa, skipulegum aðgangsstýringum og skilvirkri áhættustefnu og áhættueftirliti.

Áhættustefna, áhættustýringarstefna og áhættustýring sjóðsins er veigamikill þáttur í innra eftirliti. Helstu verkþættir í starfsemi sjóðsins byggja á skriflegum ferlum og starfslýsingum starfsmanna sem auka áreiðanleika og stuðla að fylgni við lög og reglur. Verkferlar og starfslýsingar eru yfirfarnar reglulega. Aðskilnaði starfa og aðgangsstýringum innan sjóðsins er ætlað að draga úr villu- og sviksemiáhættu. Margþætt skýrsluskil, afstemmingar og upplýsingagjöf til opinberra aðila, stjórnar sjóðsins og einstakra stjórnenda veita aðhald í rekstri. Hvað upplýsingakerfi sjóðsins varðar er í gildi öryggisstefna sjóðsins sem nær til meðferðar og varðveislu gagna. Henni er ætlað að tryggja örugga meðferð og varðveislu upplýsinga sem þýðingu hafa fyrir starfsemi sjóðsins. Eftirlistaðgerðir og sjálfvirk vöktun miða að því að lágmarka áhrif rekstraratvika á upplýsingakerfi. Neyðaráætlun sjóðsins er ætlað að taka á alvarlegri rekstraratvikum með endurheimt upplýsingakerfa.

Þá hefur sjóðurinn sett sér reglur um uppljóstrun vegna mögulegra svika eða misferlis starfsmanna.

Skipan stjórnar og stjórnarmenn

Stjórn Lífeyrissjóðs verzlunarmanna er skipuð á þriggja ára fresti, samkvæmt samþykktum sjóðsins.

Stjórnin er skipuð átta mönnum. Fjórir eru tilnefndir af stjórn VR og fjórir af þeim samtökum atvinnurekenda sem að sjóðnum standa, en þau eru: Kaupmannasamtök Íslands, Samtök atvinnulífsins, Samtök iðnaðarins, Félag atvinnurekenda og Viðskiptaráð Íslands. Kjörtímabil stjórnar er til loka febrúar 2019.

Stjórn sjóðsins skipa Guðrún Hafsteinsdóttir, formaður stjórnar, tilnefnd af Samtökum iðnaðarins að fengnu álit Samtaka atvinnulífsins, Benedikt K. Kristjánsson tilnefndur af Kaupmannasamtökum Íslands, Guðný Rósa Þorvarðardóttir tilnefnd af Félagi atvinnurekenda og Árni Stefánsson tilnefndur af Samtökum atvinnulífsins að fengnu álit Viðskiptaráðs Íslands.

Ólafur Reimar Gunnarsson, varaformaður stjórnar, Auður Árnadóttir, Ína Björk Hannesdóttir og Magnús Ragnar Guðmundsson eru tilnefnd af VR.

Sjálfsmat stjórnar Stjórn framkvæmir frammistöðumat á störfum sínum í samræmi við starfsreglur. Niðurstöður eru nýttar af stjórn til að þróa starfs-hætti og styðja við góða stjórnarhætti. Spurningar lúta að skipan og skipulagi stjórnar, hlutverki og ábyrgð sem og frammistöðu hennar og undirnefnda.

Fjöldi funda og mæting Á árinu 2018 voru haldnir 11 stjórnarfundir.

Upplýsingar um stjórn og framkvæmdastjóra

Stjórnarmenn

- Guðrún Hafsteinsdóttir, formaður stjórnar
- Ólafur Reimar Gunnarsson, varaformaður stjórnar
- Auður Árnadóttir
- Árni Stefánsson
- Benedikt K. Kristjánsson
- Guðný Rósa Þorvarðardóttir
- Ína Björk Hannesdóttir
- Magnús Ragnar Guðmundsson

Framkvæmdastjóri

- Guðmundur Þ. Þórhallsson

Nánari upplýsingar um stjórnarmenn, fundarsókn og framkvæmdastjóra er að finna í rafrænni útgáfu af stjórnarháttaryfirlýsingunni sem er aðgengileg á vef sjóðsins.

Staðfest á fundi stjórnar 27. febrúar 2019

Fjárfestingarstefna 2019

Stjórn sjóðsins samþykkir árlega fjárfestingarstefnu fyrir komandi ár. Stefnan byggir á lögum 129/1997 og reglugerð nr. 916/2009, með síðari breytingum. Eðli málsins samkvæmt er í stefnu sem þessari litið til lengri tíma en árs í senn. Stefnan í heild er birt á vef sjóðsins. Í kafla þessum er gerð grein fyrir eignasamsetningu og fjárfestingarstefnu með vikmörkum. Í fjárfestingarstefnunni eru jafnframt upplýsingar um gildandi reglur, fjárfestingarheimildir, áhættustýringu og tryggingafræðilega þætti í árslok 2018. Einnig er fjallað um afmörkun mótaðilaáhattu, ávöxtunarviðmið og önnur viðmið.

Yfirlit yfir deildaskiptingu

Í fjárfestingarstefnunni er mörkuð stefna fyrir eignasamsetningu og eignastýringu samtryggingar- og séreignadeilda sjóðsins.

Iðgjöld mynda lífeyrisréttindi eða lífeyrissparnað í séreign í þremur deildum sjóðsins:

- i) A-deild sem er samtryggingardeild, sbr. gr. 10.1 og 10.2 í samþykktum sjóðsins.
- ii) B-deild sem er séreignardeild fyrir almenna séreign, sbr. gr. 10.3 í samþykktum sjóðsins.
- iii) C-deild sem er séreignardeild fyrir tilgreinda séreign, sbr. gr. 10.3 í samþykktum sjóðsins.

Eignir A-, B- og C- deilda eru ávaxtaðar í eftirfarandi eignasöfnum:

- i) **Samtryggingardeild:** Eignir samtryggingardeildar eru ávaxtaðar í einu eignasafni samtryggingardeildar
- ii) **Ævileiðir:** Eignir í B- og C- deildum sem byggja á samningum sem stofnað var til eftir 1. júlí 2017 eru ávaxtaðar í þremur ávöxtunarleiðum eftir vali sjóðfélaga:

- **Ævileið I**
- **Ævileið II**
- **Ævileið III**

- iii) Verðbréfaleið: Eignir í B- deild sem byggja á samningum sem stofnaðir voru fyrir 1. júlí 2017 eru ávaxtaðar í Verðbréfaleið sem fylgir sömu fjárfestingarstefnu og samtryggingardeild. Sjóðfélögum sem eiga séreign í Verðbréfaleið er heimilt að flytja eign sína í Ævileið I, II eða III en ekki er heimilt að flytja eignir úr Ævileiðum yfir í Verðbréfaleið.

Í lok árs 2018 var Innlánsleið, sem var sett á laggirnar árið 2009, sameinuð Ævileið III.

Markmið með ávöxtun eigna

Í 1. til 5. tölulið 1. mgr. 36. gr. lífeyrissjóðalaganna eru settar fram fimm vísireglur um með hvaða hætti skuli ávaxta fé sjóðsins. Lífeyrissjóðurinn skal:

- i) hafa hagsmuni sjóðfélaga að leiðarljósi.
- ii) horfa til aldurssamsetningar sjóðfélaga og annarra tryggingafræðilegra þátta sem áhrif hafa á skuldbindingar.
- iii) byggja allar fjárfestingar á viðeigandi greiningu á upplýsingum með öryggi, gæði, lausafjárstöðu og arðsemi safnsins í heild í huga.
- iv) gæta þess að eignir sjóðsins séu nægilega fjölbreyttar til að komið sé í veg fyrir samþjöppun og uppsöfnun áhættu í eignasafninu, m.a. með því að gæta að fylgni áhættu einstakra eigna og eignaflokka.
- v) setja sér siðferðisleg viðmið í fjárfestingum.

Í fjárfestingarstefnunni er fjallað nánar um útfærslur á ofangreindum vísireglum.

Samtryggingardeild (A – deild)

Núverandi eignasamsetning samtryggingardeildar

Ásamt stefnu, vikmörkum og ávöxtunarviðmiðum.

Eignasafn samkvæmt 36. gr. a í lífeyrissjóðalögum

Samkvæmt lögum skal ráðstöfun fjármagns og eignastýring á verðbréfasafni sjóðsins byggja á tegundaflokkun innlána og verðbréfa sbr. 36. gr. a laga nr. 129/1997, með síðari breytingum. Við ákvörðun um markmið eignasamsetningar er horft til langs tíma. Vikmörkum er ætlað að taka tillit til ófyrirséðra markaðsaðstæðna.

Tafla 1 byggir á flokkun nefndra lagaákvæða. Til skýringar er eignasafninu skipt upp með nokkuð öðrum hætti í töflu 2.

Tölul.	Eignaflokkar	Vægi	Stefna	Lágmark	Hámærk
1a	Ríkistryggð skuldabréf	23%	22%	20%	30%
1b	Fasteignaveðtryggð skuldabréf	14%	14%	10%	20%
2a	Skuldabréf sveitafélaga	4%	3%	0%	10%
2b	Innlán	1%	1%	0%	5%
2c	Sértryggð skuldabréf	1%	3%	0%	5%
3a	Skuldabréf lánast. og vátr.félaga	0%	0%	0%	5%
3b	Verðbréfasjóðir	19%	20%	10%	40%
4a	Fyrirtækjaskuldabréf	4%	4%	0%	10%
4b	Aðrir sjóðir – Skuldabréf	2%	2%	0%	5%
5a	Hlutabréf	28%	26%	20%	40%
5b	Aðrir sjóðir – Hlutir	4%	5%	0%	10%
5c	Fasteignir	0%	0%	0%	0%
6a	Afleiður	0%	0%	0%	10%
6b	Aðrir fjármálagerningar	0%	0%	0%	10%

Tafla 1: Eignasafn þann 30.9.2018 samkvæmt 36. gr. a í lífeyrissjóðalögnum. Tölu- og staflíðir í töflu eru tilvísanir í 36. gr. a í lögum nr. 129/1997.

Skipting eignasafns samkvæmt eignaflokkun LV og ýmis viðmið

Eignasafn samtryggingardeildar skv. eignaflokkun LV

Eignaflokkur	Vægi	Stefna 2019	Lágmark	Hámærk
1. Ríkisskuldabréf	22,9%	22,0%	20%	30%
2. Veðskuldabréf og fasteignatengd verðbréf	20,0%	22,0%	10%	25%
3. Önnur skuldabréf	5,2%	6,0%	0%	10%
4. Innlend hlutabréf	14,7%	13,0%	10%	20%
5. Innlent laust fé	0,6%	0,5%	0%	5%
6. Erlend hlutabréf	35,4%	36,0%	25%	45%
7. Aðrar erlendar eignir	1,2%	0,5%	0%	5%
þar af gengisbundnar eignir	36,6%	36,5%	25%	50%
Samtals	100,0%	100,0%		

Tafla 2: Eignasafn þann 30.9.2018 samkvæmt eignaflokkun LV.

Séreignardeild

Iðgjöld sem greidd eru til B-deildar á grundvelli samninga sem gerðir eru eftir 1. júlí 2017 sem og iðgjöld sem greidd eru til C-deildar skulu ávöxtuð í séreignarsöfnum.

Iðgjöld sem greidd eru til B-deildar á grundvelli samninga sem gerðir voru fyrir 1. júlí 2017 eru ávöxtuð í Verðbréfaeild. Heimilt er að flytja eign í aðrar ávöxtunarleiddir, sem og framtíðariðgjöld.

Samningar sem stofnað er til eftir 1. júlí 2017 (B- og C-deild)

Um fjárfestingarstefnu fyrir fjárfestingarleiddir séreignarsparnaðar í B- og C- deild sem stofnað er til eftir 1. júlí 2017 fer eftir þessum kafla í fjárfestingastefnunni. Val er um þrjár fjárfestingarleiddir. Eignasamsetning leiðanna byggir á eignaflokkum sem hafa ólík áhættusnið sem gera má ráð fyrir að skili ólíkri ávöxtun og mismiklum sveiflum í ávöxtun. Markmiðið með mismunandi eignasamsetningu milli leiða er að mæta ólíkum þörfum sjóðfélaga.

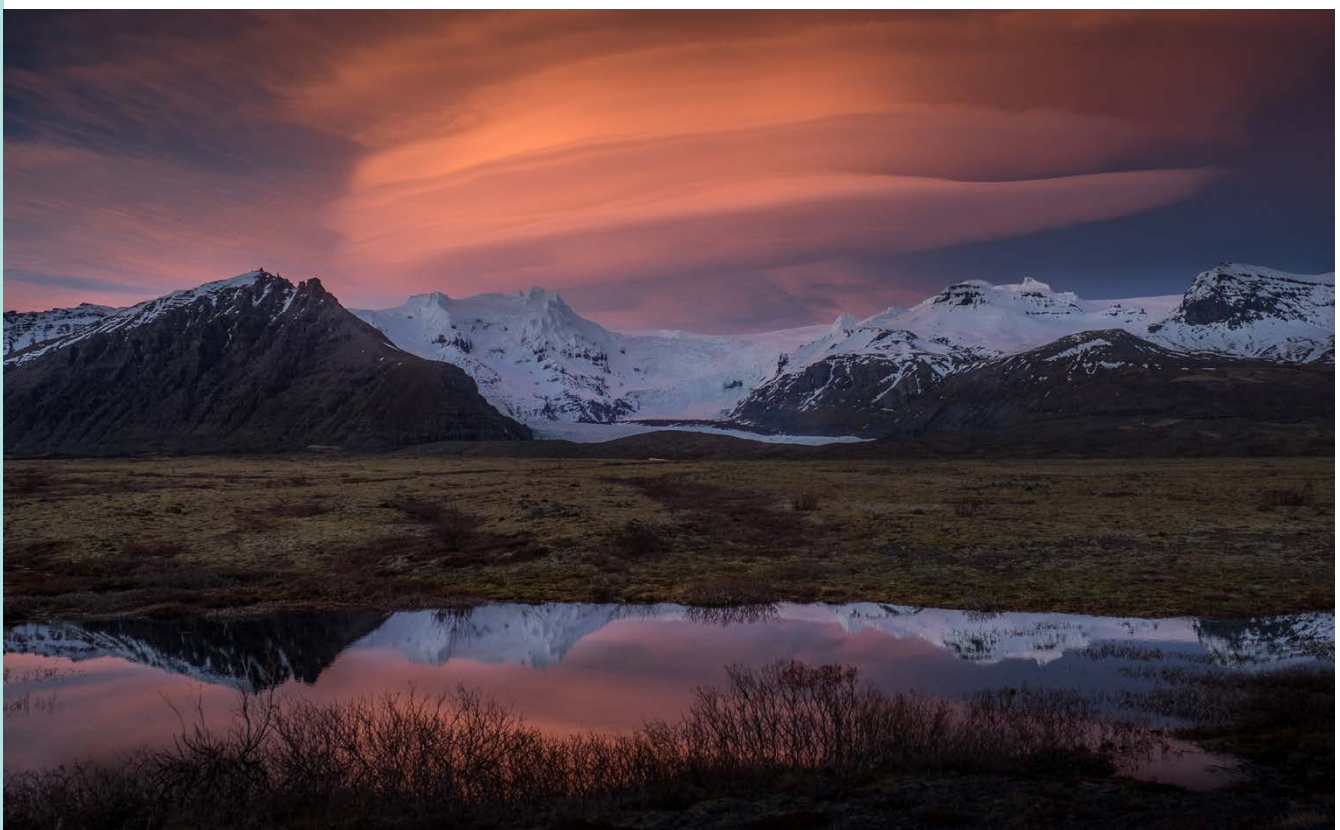
Almennt séð er gengið út frá því að hlutabréf gefi hærrí ávöxtun en skuldabréf til lengri tíma, hinsvegar eru meiri líkur á sveiflum í ávöxtun hlutabréfa og því er áhættan meiri. Áhersla er lögð á að eignasafnið sé vel áhættudreift.

Eignasamsetning Ævileiða þann 30.09.2018 samkvæmt. 36. gr. a í lífeyrissjóðalögum

Taflan hér að neðan sýnir eignasamsetningu 30.09.2018 og byggir á flokkun skv. 36. gr. a laga nr. 129/1997, með síðari breytingum.

	Stutt heiti eignaflokks (ekki full lýsing)	Ævileið I				Ævileið II				Ævileið III			
		Vægi	Stefna 2019	Lágmark	Hámark	Vægi	Stefna 2019	Lágmark	Hámark	Vægi	Stefna 2019	Lágmark	Hámark
1a	Ríkistryggð skuldabréf			0%	50%			0%	50%			0%	80%
1a	Fasteignaveðtryggð skuldabréf			0%	15%			0%	25%			0%	50%
2b	Skuldabréf sveitafélaga			0%	15%			0%	25%			0%	50%
2b	Innlán	5%		0%	50%	7%		0%	50%	21%	20%	0%	50%
2b	Sértryggð skuldabréf			0%	40%			0%	40%			0%	50%
3c	Skbr. lánastofnana og váttr. félaga			0%	20%			0%	40%			0%	50%
3c	Verðbréfasjóðir	39%	40%	0%	80%	38%	40%	0%	80%	45%	40%	0%	80%
4d	Fyrirtækjaskuldabréf			0%	10%			0%	15%			0%	25%
4d	Aðrir sjóðir – Skuldabréf			0%	40%			0%	30%			0%	30%
5e	Hlutabréf			0%	50%			0%	20%			0%	0%
5e	Aðrir sjóðir – Hlutir	56%	60%	0%	80%	55%	60%	0%	80%	34%	40%	0%	80%
5e	Fasteignir			0%	5%			0%	5%			0%	0%
6f	Afleiður			0%	5%			0%	5%			0%	0%
6f	Aðrir fjármálagerningar			0%	10%			0%	10%			0%	10%

Tafla 3: Eignasamsetning Ævileiða þann 30.9.2018 skv. 36. gr. a í lífeyrissjóðalögum. Tölu- og stafliðir í töflu eru tilvísanir í 36. gr. a í lögum nr. 129/1997.

Áhættustýring

Áhættustýring lífeyrissjóðsins byggir á áhættustefnu og áhættustýringarstefnu stjórnar sjóðsins í samræmi við ákvæði laga, reglugerða og annarra viðmiða. Á grundvelli hennar felur stjórn framkvæmdastjóra, áhættustjóra og eftir atvikum öðru starfsfólki sjóðsins umsjón með daglegri framkvæmd stefnanna. Eftirlit stjórnar með framkvæmdinni byggir m.a. á reglulegri upplýsingagjöf framkvæmdastjóra til stjórnar, upplýsingagjöf starfsmanna og áhættustjóra til framkvæmdastjóra og stjórnar, árlegri úttekt innri endurskoðunar og starfi endurskoðunarnefndar sjóðsins. Þá hefur endurskoðunarnefnd, endurskoðandi og innri endurskoðandi sjóðsins mikilvægu hlutverki að gegna varðandi eftirfylgni með framkvæmdinni.

Áhættustjóri sjóðsins hefur yfirumsjón með framkvæmd stefnanna og áhættustýringar sjóðsins. Hann heyrir beint undir framkvæmdarstjóra. Til að tryggja honum aukid sjálfstæði í starfi og milliliðalausan aðgang stjórnar að upplýsingum er honum heimilt að gefa skýrslur um áhættustýringu, og aðrar upplýsingar sem varða áhættustýringu sjóðsins, beint og milliliðalaust til stjórnar sjóðsins og endurskoðunarnefndar.

Markmið með áhættustefnu og áhættustýringarstefnu er að auka öryggi í rekstri. Lögð er áhersla á að stefnurnar og framkvæmd þeirra sé virkur þáttur í starfseminni og að þær tengist ákvörðunarferlum hans í stefnumótandi málum, varðandi innleiðingu sem og í daglegum rekstri. Einnig er lögð áhersla á að stjórn og stjórnendur hafi góða yfirsýn yfir helstu áhættuþætti í rekstrinum og að þeir hafi þekkingu á hlutverki sínu í ferli áhættustýringar og eftirlits og taki virkan þátt í því. Mikilvægt er að stjórn, stjórnendur og aðrir starfsmenn meti áhættu við ákvarðanatöku eftir því sem eðlilegt er hverju sinni.

Stefnurnar byggja á lögum nr. 129/1997, um skyldu-tryggingu lífeyrisréttinda og starfsemi lífeyrissjóða, með síðari breytingum (lsjl.), reglugerð 590/2017 um eftirlitskerfi með áhættu lífeyrissjóða og reglugerð nr. 916/2009 um fjárfestingarstefnu og úttekt á ávöxtun lífeyrissjóða og vörsluaðila séreignarsparnaðar, með síðari breytingum. Stefnurnar taka einnig mið af ISO staðli 31000 um áhættustýringu og skýrslum erlendra aðila eins og IOPS (e. International Organisation of Pension Supervision).

Í stefnunum er skipulag sjóðsins skilgreint, mælt fyrir um umsjón og ábyrgð er varðar framkvæmd áhættustýringar, umfjöllun um helstu áhættuþætti í rekstri sjóðsins, mat á þeim og tilgreint með hvaða hætti fylgst er með þeim.

Skilgreining áhættu

Áhætta í starfsemi sjóðsins er skilgreind, til samræmis við skilgreiningu í ISO staðli 31000 um áhættustýringu sem áhrif óvissu á markmið. Áhrifin eru frávik frá því sem búist er við, bæði jákvæð og neikvæð, og eiga við um alla þætti í starfsemi sjóðsins. Ofangreind skilgreining er víðari en skilgreining á hugtakinu áhætta eins og það er skilgreint í reglugerð nr. 590/2017 um eftirlitskerfi með áhættu lífeyrissjóða en þar er áhætta skilgreind sem hættu á fjárhagslegu tapi sem leiðir af atburði og fellur undir einn eða fleiri af þeim áhættuþáttum sem lífeyrissjóður skilgreinir.

Áhættuvilji og áhættuþol

Hugtökin áhættuvilji og áhættuþol eru skilgreind til samræmis við skilgreiningar í reglugerð nr. 590/2017.

- Áhættuvilji: Sú áhætta sem stjórn er reiðubúin að taka
- Áhættuþol: Sú áhætta sem lífeyrissjóður þolir án þess að grípa þurfi til aðgerða

Áhættuvilji stjórnar endurspeglast í áhættustefnu og áhættustýringarstefnu þar sem m.a. kemur fram hvernig áhætta er skilgreind, hvernig hún er greind, vöktuð og metin og hvernig sjóðurinn tekur áhættu til meðferðar til að stýra og/eða draga úr áhættu.

Áhættuvilji stjórnar endurspeglast einnig í fjárfestingarstefnu sjóðsins sem hefur það að höfuðmarkmiði að ávaxta eignir sjóðsins í þeim tilgangi að standa undir lífeyrisskuldbindingum hans og hámarka réttindi sjóðfélaga. Þar kemur m.a. fram stefna og vikiörk sjóðsins í eignaflokkum ásamt öðrum vikiörkum sem sjóðurinn hefur sett sér.

Áhættuþol sjóðsins markast m.a. af aldurssamsetningu sjóðfélaga, lífeyrisbyrði sjóðsins og þeim lögum og reglum sem um starfsemina gilda. Þar mætti helst nefna 39. gr. lsjl. þar sem kemur fram að leiði tryggingafræðileg athugun í ljós að meira en 10% munur er á milli eignarliða og lífeyrisskuldbindinga er lífeyrissjóði skylt að gera nauðsynlegar breytingar á samþykktum. Sama gildir ef munur samkvæmt tryggingafræðilegum athugunum á milli eignarliða og lífeyrisskuldbindinga hefur haldist meiri en 5% samfellt í 5 ár.

Í áhættustýringarstefnu eru mælikvarðar áhættuvilja skilgreindir. Ef mælikvarðar í áhættuvilja fara út fyrir áhættuþol, þ.e. vikiörk, þá skal stjórn, framkvæmdastjóra, eignastýringu vera gert viðvart.

Framkvæmd áhættustýringar

Áhættustýringarferli sjóðsins byggir m.a. á ISO 31000 sem er staðall um áhættustýringu. Það felur í sér fjölda ferla sem mynda eftirlitskerfi og gera sjóðnum kleift að

- bera kennsl á,
- greina,
- vakta,
- meta og
- taka áhættu til meðferðar

Framangreindir þættir gera sjóðnum kleift að stýra áhættu í starfsemi sjóðsins. Meðferð áhættu getur m.a. falist í því að

- forðast áhættu
- draga úr áhættu
- yfirfæra áhættu eða
- taka áhættu meðvitað

Meðferð áhættu veltur á áhættuvilja og áhættupoli sjóðsins hverju sinni og í áhættustýringarferlinu er leitast við að veita viðeigandi og tímanlegar upplýsingar til að unnt sé að bregðast við áhættu í rekstri sjóðsins.

Flokkar áhættu

Mikilvægur þáttur í áhættustefnu og áhættustýringarstefnu er að tryggja eins vel og kostur er góða yfirsýn yfir þá áhættuþætti sem einkum skipta máli í rekstri sjóðsins. Í því skyni er áhættunni skipt upp í fjóra meginflokka og um þá er fjallað í áhættustýringarstefnu sjóðsins. Þessir flokkar áhættu eru:

1. Fjárhagsleg áhætta
2. Mótaðilaáhætta
3. Lífeyrstryggingaáhætta
4. Rekstraráhætta

1. Fjárhagsleg áhætta

Fjárhagslegri áhættu er skipt í fimm undirflokkar: a) vaxta- og endurfjárfestingaráhættu, b) uppgreiðslu-áhættu, c) markaðsáhættu, d) gjaldmiðlaáhættu og e) verðbólguáhættu.

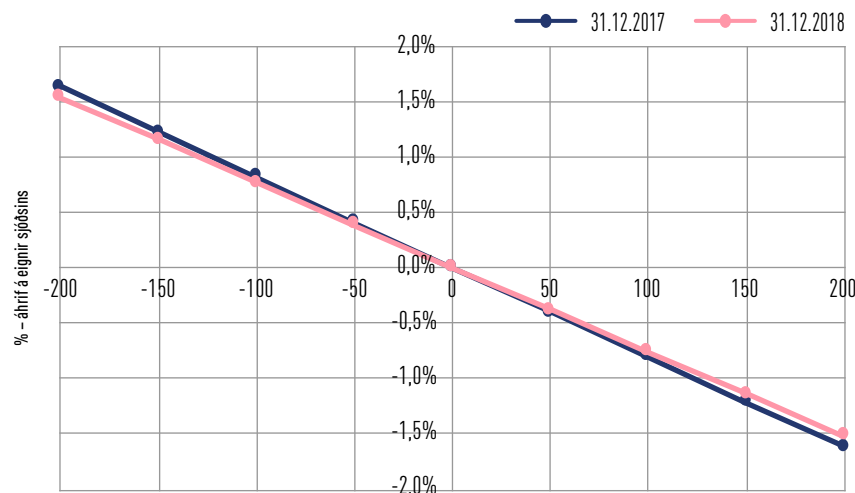
Fylgst er með einstökum áhættuþáttum með sérstökum úttektum, skýrsluskilum og mælingum. Til nánari glöggvunar er hér gerð almenn grein fyrir einstökum undirflokkum fjárhagslegrar áhættu í rekstri sjóðsins.

a) Vaxta- og endurfjárfestingaráhætta

Breytingar á vöxtum og lögum vaxtaferils geta leitt til lækkunar á virði skuldabréfa í eignasafni sjóðsins. Ef vextir hækka getur sjóðurinn þurft að innleysa gengistap við sölu á skuldabréfum sem keypt voru á lægri vöxtum. Þá getur lækkandi vaxtaumhverfi leitt til lægri ávöxtunarkröfu við kaup nýrra skuldabréfa þegar núverandi skuldabréf eru á gjalddaga og þegar fjárfest er fyrir innflæði (endurfjárfestingaráhætta).

Samkvæmt stefnu sjóðsins um matsaðferð skuldabréfa er hluti safnsins metinn á gangvirði og hluti á kaupávöxtunarkröfu. Virði þess hluta sem metinn er á gangvirði er næmur fyrir breytingum á ávöxtunarkröfu á markaði. Markaðsverð skuldabréfa metið á gangvirði var 69,7 milljarðar króna þann 31.12.2018, sem samsvarar 9,8% af eignum sjóðsins. Á myndinni hér að neðan má sjá hvaða áhrif það hefur á eignasafn sjóðsins ef ávöxtunarkrafa á markaði breytist. Ef krafan hækkar um 100 punkta, 1 prósentustig, lækkar virði bréfanna sem nemur 0,8% af eignum sjóðsins. Ef krafan lækkar um 100 punkta þá hækkar virði bréfanna einnig sem nemur 0,8% af eignum. Til samanburðar má sjá að vaxtanæmni er svipuð frá fyrra ári þegar áhrifin eru mæld sem hlutfall af eignum.

Vaxtanæmni

Punktstaða vaxtanæmni skuldabréfa í lok árs 2017 og 2018 m.v. stefnu sjóðsins um matsaðferð skuldabréfa. Vaxtanæmni segir til um hversu mikil áhrif breytingar á ávöxtunarkröfu hefur á virði skuldabréfa. Myndin sýnir breytingu á ávöxtunarkröfu í punktum (100 punktar = 1 prósentustig) og áhrif breytingarinnar á eignir sjóðsins.

Það skal tekið fram að ekki er endilega samfylgni á milli breytinga á ávöxtunarkröfu á milli skuldabréfa-flokka. Þess vegna geta breytingar á ávöxtunarkröfu á einum skuldabréfaflokki dregið úr áhrifum annars á vaxtanæmni. Í ofangreindum greiningum er gert ráð fyrir fullri samfylgni, þ.e. sama breyting ávöxtunarkröfu í öllum flokkum skuldabréfa sem metnir eru á gangvirði.

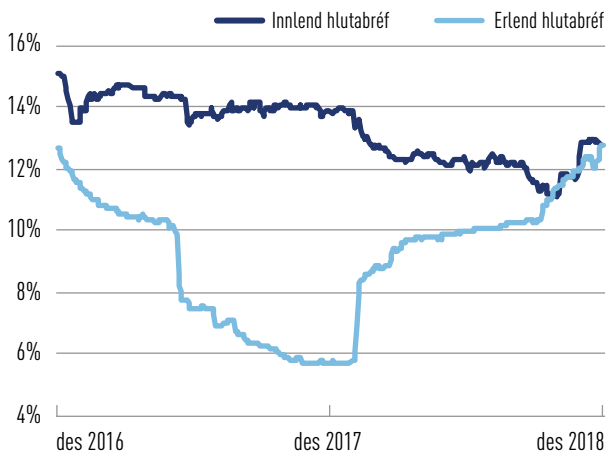
b) Uppgreiðsluáhætta

Hluti af skuldabréfaeign sjóðsins er með uppgreiðsluheimild. Það felur í sér uppgreiðsluáhattu sem felst í því að skuldabréf verði greidd upp fyrir lokagjalddaga og lífeyrissjóðurinn þurfi því mögulega að endurfjárfesta á lægri vöxtum.

c) Markaðsáhætta

Markaðsáhætta er skilgreind sem hætta á fjárhagslegu tapi eða óhagstæðum breytingum á fjárhagslegri stöðu sem stafa beint eða óbeint af sveiflum á virði eigna með breytilegar tekjur.

Þróun á innlendum og erlendum hlutabréfamörkuðum var sjóðnum ekki hagfelld á árinu eins og fjallað er um í kafla um innlend verðbréf á bls. 12 og 13 og í kafla um erlend hlutabréf á bls. 16 og 17. Á árinu 2018 lækkaði heildarvísitala innlendra hlutabréfa (OMXIGI) UM 2,8%. Heimsvísitala Morgan Stanley (MSCI) lækkaði um 8,7% í USD.

Flökt innlendra (OMXIGI) og erlendra hlutabréfavísitalna (MSCI) með arði árin 2017 og 2018.

Flökt innlendra og erlendra hlutabréfa

Flökt (e. volatility) er einn mælikvarði á áhættu og mælir m.a. sveiflur í gengi hlutabréfa. Myndin sýnir annars vegar ársflökt innlendra hlutabréfa og hins vegar erlendra hlutabréfa, án tillits til myntgengis. Ársflökt innlendra skráðra hlutabréfa lækkaði nokkuð fyrstu þrjá ársfjórðungum ársins en hækkaði

aftur á þeim síðasta. Ásflökt erlendra hlutabréfa hækkaði mikið á árinu.

d) Gjaldmiðlaáhætta

Gjaldmiðlaáhætta sjóðsins felst í hættu á að sveiflur á gengi krónunnar annars vegar og erlendra gjald-eyriskrossa (e. currency pairs) hins vegar geti haft neikvæð áhrif á ávöxtun eigna sjóðsins.

Erlendar fjárfestingar lífeyrissjóðsins eru mikilvægar þegar kemur að áhættudreifingu eigna, þá sérstaklega í litlu hagkerfi eins og því íslenska. Þær gegna lykilhlutverki í að dreifa og stýra landfræðilegri áhættu sjóðsins.

Fjármagnshöftum gagnvart heimilum, fyrirtækjum og lífeyrissjóðum var aflétt í mars 2017. Í kjölfar þess jukust sveiflur á gengi krónunnar sem hafði í för með sér meira flökt krónunnar. Ársflökt krónunnar náði hámarki í árslok 2017. Á fyrstu þremur ársfjórðungum ársins 2018 hélst gengi krónunnar nokkuð stöðugt en í lok þriðja ársfjórðungs veiktist krónan og jókst flöktið lítillega. Í lok árs var árlegt flökt íslensku krónunnar 8,7% samanborið við 12,7% í árslok 2017. Gengi krónunnar lækkaði um 6,4% gagnvart erlendum gjaldmiðlum á árinu 2018. USD hækkaði um 11,4% á móti íslensku krónunni og EUR um 6,5%. Eignir sjóðsins í erlendri mynt í lok árs voru 35% af eignum og vegur USD rúmlega helming í erlendu eignasafni sjóðsins.

Eignir í erlendri mynt

	2018	2017	2016	2015	2014
Hlutfall	35%	33%	27%	27%	29%

Árlegt flökt íslensku krónunnar

	2018	2017	2016	2015	2014
Flökt	8,7%	12,7%	3,8%	3,3%	3,4%

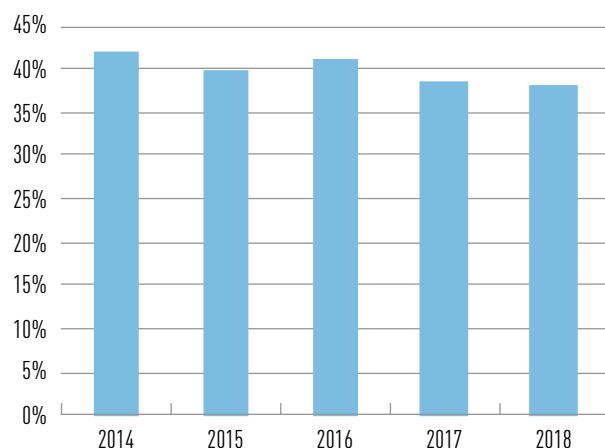
Flökt íslensku krónunnar m.v. árslok árin 2014–2018. Flökt er m.a. mælikvarði á sveiflur í gengi gjaldmiðils. Þegar óvissa ríkir á fjármálamörkuðum eru verðbreytingar tíðari og flökt mælist hærra. Flökt á gengi íslensku krónunnar var lægra í lok árs 2018 samanborið við lok árs 2017 og skýrist það m.a. af meira jafnvægi á gengi krónunnar í kjölfar afléttingar fjármagnshafta í mars 2017. Flökt krónunnar var mun minna fyrir afléttingu hafta.

e) Verðbólguáhætta

Verðbólguáhætta er sú hætta að verðbólga valdi hækkan á lífeyrisskuldbindingum umfram raun-ávöxtun óverðtryggra eigna. Verðbólguáhætta er viðvarandi í rekstri sjóðsins þar sem skuldbindingar eru að fullu verðtryggðar en eignasafnið er hins vegar að hluta ávaxtað í óverðtryggðum verðbréfum.

Með stækkandi eignasafni og minna framboði af verðtryggðum skuldabréfum hefur hlutfall verðtryggðra eigna af eignum sjóðsins lækkað lítillega á undanförunum árum. Um nýliðin áramót var hlutfall verðtryggðra eigna 38,2%. Með aukinni verðbólgu aukast skuldbindingar sjóðsins hraðar heldur en eignir hans, að öðru óbreyttu. Þó er það þannig að ýmsar eignir sjóðsins hafa eiginleika óbeinnar verðtryggingar sem milda áhrifin til lengri tíma lítið.

Þróun verðtryggðra eigna sem hlutfall af eignum

2. Mótaðilaáhætta

Með greiningu á mótaðilaáhöttu er leitast við að meta áhöttuna á því að gagnaðilar fjármálagerningsstandi ekki við skuldbindingar sínar. Undir mótaðilaáhöttu fellur m.a. útlánaáhötta, sem er sú áhötta að mótaðilar standi ekki skil á greiðslum af fjármálagerningum. Dæmi um slíka fjármálagerninga eru skuldabréf, víxlar, skuldaviðurkenningar og innlán, en dæmi um aðra samninga sem geta falið í sér útlánaígildi eru afleiðusamningar. Útlánaáhötta er m.a. metin á grundvelli mats á lánshæfi.

Lánshæfi mótaðila lífeyrissjóðsins er metið af sjóðnum sjálfum og einnig er stuðst við opinbert lánshæfismat þeirra mótaðila sem slíkt hafa. Stærsti einstaki mótaðili sjóðsins er Ríkissjóður. Lánshæfis-einkunn Ríkissjóðs hefur farið batnandi á síðustu árum og uppfærði Moody's lánshæfismat Ríkissjóðs á miðju ári 2018. Langtíma skuldbindingar ríkisins voru áfram með einkunnina A-3 en horfur breyttust úr stöðugum í jákvæðar. Ríkissjóður er með einkunnina A á langtíma skuldbindingum sínum hjá Standard & Poor's og Fitch Ratings, síðast uppfært árið 2017. Hlutfall skuldabréfa útgefina af Ríkissjóði, eða með ábyrgð hans, er 47,9% af skuldabréfasafni sjóðsins og 23,2% af eignum hans.

Mótaðilaáhötta vegna sjóðfélaga er m.a. mæld sem hlutfall sjóðfélagalána í yfir 90 daga vanskilum. Hlut-

fallið hefur lækkað undanfarin ár og er nú 0,8% miðað við útlánaaðferð (e. facility approach). Lækkandi hlutfall vanskila helst í hendur við batnandi stöðu heimila, aukin kaupmátt og lága verðbólgu til lengri tíma.

Vanskil sjóðfélagalána

	2018	2017	2016	2015	2014
Hlutfall	0,8%	1,1%	2,0%	5,4%	6,0%

Þróun yfir 90 daga vanskila miðað við útlánaaðferð, þ.e. eftirstöðvar sjóðfélagalána í meira en 90 daga vanskilum sem hlutfall af eftirstöðvum allra sjóðfélagalána. Við útreikning á vanskilahlutfallinu er notast við kröfuvirði sjóðfélagalána, þ.e. ekki er tekið tillit til varúðarniðurfærslu.

3. Lífeyrstryggingaráhötta

Lífeyrstryggingaráhötta er skilgreind sem höttan á að lífeyrissjóðurinn geti ekki staðið við skuldbindingar sínar að fullu. Sjóðurinn framkvæmir reglulega álagspróf til að meta hversu mikil áhrif áhöttuþættir í rekstri sjóðsins hafa á tryggingafræðilega stöðu. Þá er sérstaklega verið að meta hvort tryggingafræðileg staða sjóðsins verði undir -10% miðað við að mismunandi áhöttuþættir raungerist. Þetta er gert þar sem í 39. gr. laga nr. 129/1997 er kveðið á um að ef tryggingafræðileg staða lífeyrissjóða leiðir í ljós að meira en 10% munur er á milli eignaliða og lífeyrisskuldbindinga, sé skylt að gera nauðsynlegar breytingar á samþykktum. Með sama hötti þarf að gera breytingar á samþykktum ef munurinn hefur haldist 5% eða meiri síðastliðin 5 ár. Niðurstöður álagsprófsins má sjá í skýringu 19 á bls. 77 í ársreikningi.

Tryggingafræðileg staða sjóðsins er nú jákvæð um 5,4% samanborið við 6,4% árið 2017. Helstu áskoranir fyrir lífeyrissjóði almennt í framtíðinni eru þær lýðfræðilegu breytingar sem eru að eiga sér stað. Lífslíkur fólks og örorkutíðni er að aukast sem þýðir að lífeyrisbyrði lífeyrissjóða eykst. Stöðu lífeyrissjóðsins í þessu tilliti er nánar gerð skil í kafla um tryggingafræðilega stöðu.

Sem hluti af lífeyrstryggingaráhöttu er lausafjár-áhötta. Lausafjáráhötta er skipt í seljanleikaáhöttu annars vegar og útstreymisáhöttu hins vegar.

Seljanleikaáhötta lýtur að áhöttunni á því að ekki sé unnt að selja tiltekna fjármálagerninga innan tiltekins tíma, eftir þörfum sjóðsins. 77% af eignum sjóðsins eru í skráðum verðbréfum og innlánnum sem almennt teljast auðseljanlegar eignir. Það á við þessa eignaflokka eins og aðra að takmörkuð eftirspurn getur haft áhrif á verðmyndun og seljanleika þeirra.

Skuldabréf með ábyrgð ríkissjóðs, skráð verðbréf og innlán

	2018	2017
Innlán	0,7%	0,8%
Ríkisvixlar og -skuldabréf	23,2%	24,1%
Innlend skráð hlutabréf	11,6%	13,1%
Skráð skuldabréf sveitarfélaga, lánastofnana og annarra fyrirtækja	10,4%	10,4%
Erlend skráð hlutabréf	12,7%	13,3%
Erlend skráð hlutdeildarskírteini í verðbréfasjóðum	18,4%	16,1%
Samtals	77,0%	77,8%

Útstreymisáhætta vísar hins vegar til hættunnar á því að ekki sé unnt að standa við greiðslur vegna lífeyrisskuldbindinga eða uppgjors samninga sem lífeyrissjóðurinn hefur undirgengist, t.d. vegna verðbréfavíðskipta. Lífeyrisbyrði sjóðsins, þ.e. hlutfall greidds lífeyris af greiddum iðgjöldum er 44%. Lífeyrisbyrði sjóðsins hefur lækkað undanfarin þrjú ár, m.a. vegna launahækkana sjóðfélaga, nýrra sjóðfélaga og hækkunar á mótframlagi launagreiðenda úr 8% í 11,5% samkvæmt kjarasamningi ASÍ og SA.

Af ofangreindri umfjöllun má sjá að lausafjáraáhætta sjóðsins er lítil, m.a. vegna lágrar lífeyrisbyrði hans.

Lífeyrisbyrði

í milljónum króna

	2018	2017	2016	2015	2014
Lífeyrir	15.096	13.609	12.281	11.253	10.222
Iðgjöld	34.336	29.798	25.650	22.214	20.540
Lífeyrisbyrði	44,0%	45,7%	47,9%	50,7%	49,8%

4. Rekstraráhætta,

Undir rekstraráhættu fellur m.a. hættan á tapi sem orsakast getur af ófullnægjandi innri reglum, verkferlum, kerfum eða vegna ytri atburða í rekstrarumhverfi lífeyrissjóðsins sem og starfsmannaáhætta. Skilvirkar leiðir til að takmarka rekstraráhættu eru skýrar innri reglur, starfslýsingar, verkferlar sem skilgreina verklag við helstu verkþætti og skýrt skipurit.

Undir rekstraráhættu flokkast jafnframt pólitísk áhætta, en hún er skilgreind sem áhættan af því að aðgerðir eða aðgerðarleysi stjórnvalda auki lífeyrisbyrði sjóðsins eða skerði eignir hans, auk annarra neikvæðra áhrifa sem óvissa um mögulegar stjórnvaldsaðgerðir kann að skapa. Undir þetta falla t.a.m. breytingar á lögum eða reglum um starfsemina eða túlkun þeirra sem valda verulegum breytingum á starfseminni. Þetta kunna t.d. að vera breytingar á lögum um lífeyrissjóði, uppgjorsreglum, skattalögum, lögum um aðra aðila sem hafa áhrif á starfsemi sjóðsins, eftirliti og eftirlitsreglum og heimildum til fjárfestinga.

Hluthafastefna

Inngangur

Í stefnu þessari eru kynntar áherslur stjórnar Lífeyrissjóðs verzlunarmanna (LV) varðandi viðmið um stjórnarhætti í þeim félögum sem sjóðurinn á eignarhlut í. Það er markmið stjórnar LV að stefnan styðji við góða stjórnarhætti félaga og þróun þeirra.

Stefnan kemur í stað áður gildandi hluthafastefnu sjóðsins. Í henni eru kynnt þau viðmið sem LV leggur áherslu á við meðferð eignarhalds í hlutafélögum sem eru skráð á hlutabréfamarkaði og sjóðurinn fer með eignarhlut í. Stefna þessi gildir einnig eftir því sem við á fyrir óskráð félög sem LV hefur fjárfest í. Eðli málsins samkvæmt er stefnunni fyrst og fremst beint til félaga sem skráð eru á Íslandi. Þó gilda grundvallarviðmið hennar einnig fyrir félög sem sjóðurinn er hluthafi í og sem skráð eru erlendis.

Stefnan felur í sér stefnumarkandi atriði sem lögð er áhersla á en um leið er tekið fram að ekki er um ófrávíkjanlegar reglur að ræða og fer mat á áherslum og eftirfylgni eftir atvikum hverju sinni.

Við framkvæmd stefnunnar og eftirfylgni varðandi einstök atriði er m.a. litið til fjárhæðar og hlutfalls eignarhlutar LV í viðkomandi félagi, stærðar viðkomandi félags og möguleika sjóðsins á að hafa áhrif á þau atriði sem um ræðir.

1. Um hlutverk LV og áherslu á stjórnarhætti félaga

- Eitt meginhlutverk LV er að ávaxta eignasafn sjóðsins til lengri tíma með ábyrgum hætti.
- LV leggur áherslu á að félög sem sjóðurinn fjárfestir í viðhafi vönduð vinnubrögð við rekstur og ástundi góða stjórnarhætti.
- Stjórnarhættir eru hér skilgreindir sem samband milli stjórnenda félags, stjórnar þess, hluthafa og annarra haghafa (e. stakeholders). Stjórnarhættir ákvarða með hvaða hætti félagi er stjórnað. LV telur að stjórnarhættir félags geti skipt sköpum, því félag sem viðhefur góða stjórnarhætti er líklegra til að vera samkeppnishæfara og vegna vel til lengri tíma litið.
- LV hefur það hlutverk að taka á móti iðgjöldum frá sjóðfélögum, ávaxta eignir sjóðsins og greiða út lífeyri á grundvelli samþykktá sjóðsins. Markmið sjóðsins er að ávaxta eignasafn hans með sem bestum hætti með hliðsjón af þeim kjörum sem best eru boðin á hverjum tíma með tilliti til ávöxtunar og áhættu. Sjóðurinn er langtímafjárfestir. Því er lögð áhersla á að þeim félögum sem sjóðurinn fjárfestir í sé stýrt með langtímahagsmuni þeirra í huga.
- Sjóðurinn gegnir eigendaskyldum sínum með virkum hætti og kemur ábendingum um rekstur og stefnu félaga auk bættra stjórnarháttá, sem sjóðurinn er hluthafi í, á framfæri með beinum samskiptum við stjórn og/eða forstjóra viðkomandi félaga og/eða á hluthafafundum.
- Sjóðurinn tekur jafnframt afstöðu til mála á hluthafafundum með atkvæðum sínum og á hlutabréfamarkaði með aðgerðum sínum.

2. Vegvísar LV sem fjárfestis

Við fjárfestingar í félögum gengur LV út frá eftirfarandi:

- Félag sem skráð er á hlutabréfamarkað hefur undirgengist þá skuldbindingu gagnvart hluthöfum að meginmarkmið þess sé að ávaxta fjármuni hluthafa.
- Við ávöxtun fjármuna félags ber stjórn og stjórnendum félags að líta til langtímahagsmuna félagsins.
- Atkvæðaréttur er einn grundvallaréttur sem fylgir eignarhlut í félagi. Áhersla er lögð á meginregluna einn hlutur – eitt atkvæði.
- Áhersla er lögð á að stjórn og stjórnendur félags gæti þess að reka það í samræmi við lög og með eðlilegu tilliti til annarra haghafa. Með þessu er LV þó á engan hátt að taka afstöðu til eðlilegrar hagsmunagæslu félags, til að mynda hvað varðar samkeppni á markaði, samskipti við starfsmenn eða birgja.
- Áhersla er lögð á að stjórnendur gæti að reglum og viðmiðum sem gilda fyrir viðkomandi starfsemi varðandi umhverfismál.
- Lífeyrissjóðurinn er aðili að reglum Sameinuðu Þjóðanna (Principles for Responsible Investment – UN PRI) um ábyrgar fjárfestingar, ásamt mörgum af stærstu lífeyrissjóðum og fagfjárfestum vestan hafs og í Evrópu. Í reglunum er fjallað um hvernig áhersla á umhverfisleg og samfélagsleg málefni auk góðra stjórnarháttá fyrirtækja getur stuðlað að bættum fjárfestingarárangri verðbréfasafna. Þannig fari saman hagsmunir fjárfesta og markmið þjóðfélagsins í víðara samhengi.
- LV telur mikilvægt að félög, einkum þau sem skráð eru á hlutabréfamarkaði, setji sér opinbera stefnu um:

- að viðhafa góða stjórnarhætti
- starfskjör
- samfélagslega ábyrgð og umhverfismál

Um einstök atriði varðandi stjórnarhætti félaga

3. Atkvæðisréttur

- LV nýtir atkvæðisrétt sinn á hluthafafundum í félögum sem sjóðurinn hefur fjárfest í á Íslandi.
- Framkvæmdastjóri LV ákveður hver skuli fara með atkvæði sjóðsins á hluthafafundum í félögum sem sjóðurinn á eignarhlut í og hefur heimild til að veita öðrum aðila umboð til að fara með atkvæðisrétt sjóðsins.
- Við beiðingu atkvæðisréttar styður LV tillögur sem sjóðurinn telur til þess fallnar að auka verðmæti hlutafjár og samræmast hagsmunum lífeyrissjóðsins sem fjárfestis.
- Með vísan til vegvísa LV sem fjárfestis gengur sjóðurinn út frá því að stjórn félags leitist ávallt við að gæta sem best langtímahagsmuna félagsins. Því styður LV almennt tillögur stjórnar á hluthafafundum. LV lítur á það sem síðasta valkost að kjósa gegn tillögum stjórnar, að öðrum leiðum fullreyndum.
- LV mun að öðru jöfnu beita sér gegn tillögum sem sjóðurinn telur að hafi neikvæð áhrif á rétt hluthafa eða fjárhagslega hagsmuni þeirra.

LV mun í slíkum tilvikum almennt leitast við að gera stjórn viðkomandi félags kunnugt um afstöðu sína áður en til atkvæðagreiðslu kemur á hluthafafundi.

- LV leggur áherslu á meginregluna um að jafn atkvæðisréttur fylgi hverjum hlut í félagi. Þar af leiðir mun LV að öðru jöfnu greiða atkvæði gegn tillögum sem leiða til annarrar niðurstöðu.
- LV telur að forkaupsréttur hluthafa að nýju hlutafé sé mikilvægur réttur hluthafa til að tryggja eignarhlut sinn í félagi. Við mat á mögulegri eftirgjöf forkaupsréttar er almennt litið til rekstrarhagsmuna félagsins og eiginendahagsmuna LV.
- LV birtir samhliða ársskýrslu upplýsingar um ráðstöfun atkvæðisréttar síns, fyrir næstliðið almanaksár, á hluthafafundum skráðra félaga sem hann á hlut í og sóttir eru fyrir hönd sjóðsins. Yfirlit þetta skal vera aðgengilegt á vef sjóðsins.

4. Val og samsetning stjórna í félögum

- LV lítur á stjórn félags sem heild og hlutverk allra stjórnarmanna sé að vinna sameiginlega að hagsmunum félagsins og gæta þess á sama tíma að hagsmunir einstakra hluthafa eða hluthafahópa séu ekki teknir fram fyrir hagsmuni annarra.

- b) Áhersla er lögð á að samsetning stjórnar sé með þeim hætti að reynsla, menntun og hæfni stjórnarinnar í heild hæfi sem best þörfum félagsins.
- c) Áhersla er lögð á að meirihluti stjórnarmanna sé óháður stjórnendum félagsins og að meirihluti þeirra sé óháður félaginu. Við mat á óhæði gagnvart félaginu er litið til viðmiða sem settar eru fram í leiðbeiningum um stjórnarhætti¹.
- d) LV styður fyrirkomulag sem byggir á því að stjórnarmenn séu kosnir beinni kosningu á hluthafafundi.
- e) LV styður fyrirkomulag sem tryggir að stjórnarmenn séu kosnir árlega.
- f) LV telur æskilegt að kosning til stjórnar fari að jafnaði fram á grundvelli almennra reglna hlutafélagalaga, þ.e. með meirihlutakosningu, eða öðrum þeim hætti sem mælt er fyrir um í samþykktum viðkomandi félags. LV áskilur sér þó rétt til að krefjast margfeldiskosningar einn sér eða ásamt öðrum hluthöfum ef sjóðurinn telur að ekki sé tekið eðlilegt tillit til sjónarmiða hans varðandi fyrirhugað stjórnarkjör.
- g) LV leggur áherslu á að fjöldi stjórnarmanna sé hæfilegur með hliðsjón af eðli félags og umfangi rekstrar þess.
- h) Ef tilnefningarnefnd félags kemur að gerð tillagna um samsetningu stjórnar leggur LV áherslu á eftirfarandi atriði auk þeirra atriða sem koma fram í hluthafastefnu þessari, m.a. 3. og 4. gr.:
 - i) að eignarhlutur og atkvæðavægi hluthafa endurspeglar með eðlilegum hætti í samsetningu stjórnar félags
 - ii) að skipan og starf tilnefningarnefndar takið mið af gildandi leiðbeiningum um stjórnarhætti fyrirtækja², meðal annars varðandi óhæði, verklag og að kosið skuli um tillöguna á hluthafafundi
 - i) að einstaka hluthafar eða hópur hluthafa gæti þess að hafa hvorki með beinum eða óbeinum hætti áhrif á störf nefndarinnar umfram það sem leiðir með eðlilegum hætti af vægi eignarhlutar í viðkomandi félagi.

5. Stjórnarlaun og starfskjarastefna

- a) Við ákvörðun um endurgjald fyrir stjórnarsetu skal taka eðlilegt tillit til umfangs og eðlis rekstrar, ábyrgðar og vinnuframlags.

1 Leiðbeiningar um stjórnarhætti fyrirtækja eru gefnar út af Viðskiptaráði Íslands, Nasdaq Iceland og Samtökum atvinnulífsins – Nú 5. útgáfa.

2 Leiðbeiningar um stjórnarhætti fyrirtækja eru gefnar út af Viðskiptaráði Íslands, Nasdaq Iceland og Samtökum atvinnulífsins – Nú 5. útgáfa.

- b) Upplýsingar um starfskjarastefnu og framkvæmd hennar skulu vera fjárfestum vel aðgengilegar.
- c) Starfskjarastefna er á ábyrgð stjórnar félags. Hún skal sett í samræmi við ákvæði laga og leiðbeiningar um stjórnarhætti. Eðlilegt er að stefnan nái til launa og annarra starfskjara forstjóra, framkvæmdastjóra, eftir atvikum annarra æðstu stjórnenda og stjórnarmanna þess.
- d) Lögð er áhersla á að starfskjarastefna og forsendur hennar séu kynntar fyrir hluthöfum tímanlega fyrir aðalfund þannig að hluthafar geti tekið upplýsta afstöðu til stefnunnar.
- e) Ef kjör byggja að einhverju leyti á breytilegum greiðslum skulu þær byggja á efnislegu mati stjórnar/starfskjaranefndar og hafa skýran rekstrarlegan tilgang. LV leggur í þessu sambandi áherslu á að ef starfskjör eru árangurstengd í formi kaupauka (breytileg kjör, annað en föst laun), sé þess gætt að bein tengsl séu á milli langtímamarkmiða félagsins í þágu hluthafa annars vegar og þeirra stjórnenda sem njóta breytilegra kjara hins vegar. Réttur til árangurstengdra launa byggir á viðmiðum til lengri tíma og sé með þeim hætti að sem minnst hætta sé á að sértækir hagsmunir eða skammtímasjónarmið hafi áhrif á þau kjör.

6. Áherslur varðandi hlutverk stjórnar félags

- a) LV leggur áherslu á að stjórn starfi í samræmi við leiðbeiningar um stjórnarhætti og setji sér starfsreglur sem hún yfirfer reglulega.
- b) LV telur mikilvægt að stjórn útlísi í reglum félags með hvaða hætti verkaskiptingu stjórnar og forstjóra er háttáð og skilgreini valdheimildir hans, m.a. með hliðsjón af reglum félagaréttar.
- c) LV telur mikilvægt að stjórn hafi ætíð langtímahagsmuni félagsins að leiðarljósi í ákvarðanatöku sinni.
- d) LV telur mikilvægt að stjórn taki virkan þátt í stefnumótun félags og stuðli að virku innra eftirliti og áhættustjórnun.
- e) LV telur mikilvægt að stjórn meti eigin störf árlega með árangursmati ásamt því að meta störf forstjóra og undirnefnda stjórnar.
- f) LV væntir þess, ef við á, að undirnefndum stjórnar séu settar starfsreglur sem stjórn samþykkir og að stjórn sé haldið upplýstri um störf undirnefnda.
- g) LV væntir þess að stjórn sjái til þess að félagið birti fullnægjandi upplýsingar um stjórnarhætti sína.
- h) Með hliðsjón af hagsmunum hluthafa leggur LV áherslu á að stjórn tryggi sem best að

félag sinni upplýsingagjöf til markaðarins í samræmi við lög og innlend og erlend viðmið (e. best praxis). Með því er stuðlað að því að fá betri kjör á fjármögnun félagsins sem styður við samkeppnisstöðu þess og rekstur og þar með langtímahagsmuni haghafa félagsins.

Samskipti LV við stjórnir, stjórnendur og aðra hluthafa

7. Samskipti við stjórn, stjórnendur og aðra hluthafa félags

- a) LV telur mikilvægt að sjálfstæði stjórnarmanna í störfum þeirra sé virt sem og þagnar- og trúnaðarskylda sem á þeim hvílir.
- b) Áhersla er lögð á að gæta að reglum um meðferð innherjaupplýsinga í samskiptum við stjórn og stjórnendur félags.
- c) LV leggur áherslu á að í samskiptum sé gætt þeirra sjónarmiða sem samkeppnislög og virk samkeppni byggja á.
- d) LV kynnir hluthafastefnu sína um stjórnarhætti og eftir atvikum aðrar áherslur varðandi afstöðu LV sem eiganda, fyrir þeim félögum sem hann fjárfestir í.
- e) Ef tilefni er til á LV bein samskipti við stjórn og/eða forstjóra félags ef það er mat sjóðsins að stefna félagsins eða einstakar ákvarðanir séu í grundvallaratriðum í ósamræmi við hluthafastefnu lífeyrissjóðsins. Slík samskipti eru eftir atvikum bréflög eða á vettvangi formlegra funda.
- f) Ef LV telur að félag bregðist ekki við ábendingum eða athugasemdum sjóðsins með ásættanlegum hætti mun hann gera grein fyrir afstöðu sinni á hluthafafundum eða eftir atvikum með öðrum hætti.
- g) LV beitir ekki áhrifum sínum beint gagnvart þeim stjórnarmanni sem sjóðurinn kann að styðja í krafti eignarhalds sjóðsins. Sjóðurinn áskilur sér þó rétt til að kynna viðkomandi stjórnarmanni og eftir atvikum öðrum stjórnarmönnum afstöðu sína til stjórnarháttanna og annarra atriða sem varða þróun og viðgang félagsins.
- h) LV kemur sem hluthafi ekki að einstökum rekstrarákvörðunum eða stefnumótandi ákvörðunum stjórnar félags, nema eftir eðli máls á vettvangi hluthafafundar.
- i) Í félögum þar sem til staðar er öflugur kjölfestufjárfestir, eða hópur fjárfesta sem móta sameiginlega afstöðu til stefnumótunar og rekstrar félags, leggur LV áherslu á að til grundvallar stefnumarkandi ákvörðunum og rekstrarákvörðunum sé gætt eðlilegra hagsmuna allra hluthafa.

Stjórn

Stjórn sjóðsins er skipuð átta mönnum. Fjórir eru tilnefndir af stjórn VR og fjórir tilnefndir af þeim samtökum atvinnurekenda sem að sjóðnum standa en þau eru: Félag atvinnurekenda, Kaupmannasamtök Íslands, Samtök atvinnulífsins, Samtök iðnaðarins og Viðskiptaráð Íslands. Fulltrúar atvinnurekenda og VR hafa á hendi formennsku til skiptis þrjú ár í senn. Eftirtaldir hafa verið tilnefndir í stjórn af aðildarsamtökum sjóðsins fyrir kjörtímabilið sem lýkur í lok febrúar 2019:

Guðrún Hafsteinsdóttir formaður
Ólafur Reimar Gunnarsson varaformaður
Auður Árnadóttir
Árni Stefánsson
Benedikt K. Kristjánsson
Guðný Rósa Þorvarðardóttir
Ína Björk Hannesdóttir
Magnús Ragnar Guðmundsson

Ólafur Reimar Gunnarsson, Auður Árnadóttir, Ína Björk Hannesdóttir og Magnús Ragnar Guðmundsson eru kjörin af VR, Guðný Rósa Þorvarðardóttir er tilnefnd af Félagi atvinnurekenda, Benedikt K. Kristjánsson af Kaupmannasamtökum Íslands, Árni Stefánsson af Samtökum atvinnulífsins að fengnu álit Viðskiptaráðs Íslands og Guðrún Hafsteinsdóttir af Samtökum iðnaðarins að fengnu álit Samtaka atvinnulífsins.

Stjórnin ber ábyrgð á starfsemi sjóðsins samkvæmt ákvæðum laga og samþykktum hans. Meðal þess sem stjórnin fjallar um á fundum sínum eru breytingar á samþykktum, mótun áhættu-, fjárfestingar- og hlut-hafastefnu, eftirlit með fjárfestingum, mótun innra eftirlits, lánareglur, fjárhagsáætlanir og kynningarmál. Á liðnu ári kom stjórnin ellefu sinnum saman til fundar og frá stofnun sjóðsins hafa verið haldnir 1135 stjórnarfundir.

Stjórn ásamt framkvæmdastjóra

Standandi frá vinstri: Guðmundur Þ. Þórhallsson framkvæmdastjóri, Benedikt K. Kristjánsson, Guðný Rósa Þorvarðardóttir, Magnús Ragnar Guðmundsson, Árni Stefánsson, og Ólafur Reimar Gunnarsson varaformaður.

Sitjandi frá vinstri: Ína Björk Hannesdóttir, Guðrún Hafsteinsdóttir formaður og Auður Árnadóttir.

Starfsmenn

Hjá sjóðnum starfa 43 starfsmenn í fullu starfi. Stöðugildi á árinu 2018 voru 43,4 samanborið við 40,8 á árinu 2017.

Aftari röð frá vinstri:

Jóhann Guðmundsson
Carolin Karlsen Guðbjartsdóttir
Anna Kristín Fenger
Einar Freyr Jónsson
Erna Valgeirsdóttir
Tómas N. Möller
Einar Már Birgisson
Þór Egilsson
Sigurbjörg Alda Guðmundsdóttir
Torfi Kristjánsson
Valgarður Sverrisson
Aðalheiður E. Þórðardóttir
Ólafur H. Nielsen
Jenný Ýr Jóhannsdóttir
Magnús Helgason
Haraldur Arason
Halldís Hallsdóttir
Hildur Pálsdóttir
Gerður Björk Guðjónsdóttir
Skúli Einarsson
Sólveig Arnþrúður Skúladóttir
Hrafn Úlfarsson
Alda Sif Jóhannsdóttir
Anna María Ágústsdóttir
Þórhallur B. Jósepsson
Kristín Gísladóttir
Regína Jónsdóttir
Guðmundur Þ. Þórhallsson

Fremri röð frá vinstri:

Þuríður Kristín Heiðarsdóttir
Helga María Mosty
Álfhildur Íris Arnbjörnsdóttir
Sigrún Hildur Guðmundsdóttir
Hildur Ósk Brynjarsdóttir
Íris Hallvarðsdóttir
Jóney Hrönn Gylfadóttir
Margrét Kristinsdóttir
Berglind Stefánsdóttir
Ragnhildur Heiðberg

Á myndina vantar:

Arne Vagn Olsen
Eyrún Björnsdóttir
Helga Árnadóttir
Hólmfríður Ólafsdóttir
Sólveig Auður Bergmann

Starfssvið

eignastýring
iðgjaldaskráning
innheimta iðgjalda
tölvumál
kaffistofa
lögfræðingur
áhættustýring
mannauðsstjóri
móttaka
deildarstjóri lánadeildar
fjármálastjóri
deildarstjóri iðgjaldaskráningar og innheimtu
tölvumál
lífeyrismál
áhættustjóri
forstöðumaður upplýsingatækni
innheimta iðgjalda
bókhald
skrifstofu- og markaðsstjóri
tölvumál
þjónustuver
þjónustuver
bókhald
eignastýring
almannatengsl
lánamál
lánamál
framkvæmdastjóri

lífeyrismál
þjónustuver
lánamál
deildarstjóri þjónustuværs
lánamál
lánamál
lífeyrismál
deildarstjóri lífeyrisdeildar
skjalastjóri
innheimta lána

forstöðumaður eignastýringar
gjaldkeri
innheimta iðgjalda
gjaldkeri
lánamál

Ársreikningur

2018

Lífeyrissjóður
verzlunarmanna

Skýrsla stjórnar um starfsemi Lífeyrissjóðs verzlunarmanna árið 2018

Hlutverk lífeyrissjóðsins

Lífeyrissjóður verzlunarmanna starfar samkvæmt lögum nr. 129/1997 um skyldutryggingu lífeyrisréttinda og starfsemi lífeyrissjóða og hefur til þess fullgilt starfsleyfi. Sjóðurinn starfar á grundvelli samkomulags VR og Félags atvinnurekenda, Kaupmannasamtaka Íslands, Samtaka iðnaðarins, Viðskiptaráðs Íslands og Samtaka atvinnulífsins um lífeyrismál frá árinu 1996. Hlutverk sjóðsins er að tryggja sjóðfélögum, eftirlifandi mökum þeirra og börnum lífeyri í samræmi við samþykktir sjóðsins og með hliðsjón af lögum um skyldutryggingu lífeyrisréttinda og starfsemi lífeyrissjóða.

Stjórn LV hefur samþykkt tillögur til breytinga á samþykktum sjóðsins. Þær leiða af ákvæðum kjarasamninga VR, Samtaka atvinnulífsins og Félags atvinnurekenda, dags. 23. apríl 2018 og samnings Alþýðusambands Íslands og Samtaka atvinnulífsins, dags. 24. apríl 2018. Í tilvitnuðum samningum er samið um ákveðin atriði sem varða skipan stjórnar LV, framkvæmd ársfundar og skipan tilnefningarnefndar, fulltrúaráðs og nefndar um laun stjórnar sjóðsins. Tillögurnar hafa verið sendar aðildarsamtökum sjóðsins til umsagnar og verða til kynningar á ársfundi sjóðsins í mars 2019.

Sjóðurinn rekur samtryggingardeild auk fimm séreignarleiða, þ.e. Verðbréfaleið, Innlánsleið, Ævileið I, Ævileið II og Ævileið III. Verðbréfaleiðin er ávöxtuð samhliða samtryggingardeild sjóðsins. Á árinu 2018 sameinaðist Innlánsleiðin Ævileið III. Eignasamsetning ævileiðanna byggir á eignasamsetningu sem gera má ráð fyrir að hafi mismikla vænta ávöxtun og áhættu. Markmið með mismunandi eignasamsetningu milli leiða er að mæta ólíkum þörfum sjóðfélaga eftir aldri og áhættuþoli.

Fjöldi sjóðfélaga, launagreiðenda og iðgjöld

Lífeyrissjóðurinn skiptist í samtryggingardeild og séreignardeildir. Á árinu 2018 greiddu 52.100 einstaklingar iðgjald til sjóðsins samanborið við 51.934 árið áður. Virkir sjóðfélagar voru 36.788, þ.e. þeir sem að jafnaði greiða iðgjöld með reglubundnum hætti í hverjum mánuði. Heildarfjöldi launagreiðenda sem greiddu iðgjöld vegna starfsmanna sinna nam 8.868 á móti 8.693 árið á undan. Samanlagðar iðgjaldagreiðslur námu 34.336 m.kr. samanborið við 29.798 m.kr. árið áður. Mótframlag launagreiðanda í lífeyrissjóð hækkaði úr 10% í 11,5% frá og með júlí launum 2018 samkvæmt kjarasamningi ASÍ og stéttarfélagi við SA.

Fjöldi lífeyrisþega og lífeyrisgreiðslur

Á árinu fengu 17.083 lífeyrisþegar að meðaltali lífeyrisgreiðslur úr samtryggingardeild að fjárhæð 14.315 m.kr. Lífeyrisþegum fjölgaði um 8,0% á árinu og lífeyrisgreiðslurnar hækkuðu um 11,7%. Lögbundið framlag sjóðsins til starfsendurhæfingarsjóðs nam 222 m.kr. Lífeyrisgreiðslur séreignardeildar námu 548 m.kr. Lífeyrisbyrði sjóðsins, þ.e. lífeyrisgreiðslur í hlutfalli af iðgjaldagreiðslum nam 44,0% samanborið við 45,7% árið áður.

Fjárfestingartekjur og rekstrarkostnaður

Hreinar fjárfestingartekjur námu 29.738 m.kr. samanborið við 47.106 m.kr. árið áður. Rekstrarkostnaður sjóðsins, þ.e. skrifstofu- og stjórnunarkostnaður nam 1.008 m.kr. samanborið við 906 m.kr. árið áður. Rekstrarkostnaður í hlutfalli af meðalstöðu eigna var 0,15% samanborið við 0,14% árið áður. Fjöldi stöðugilda á árinu var 43,4 samanborið við 40,8 stöðugildi árið áður. Heildarfjárhæð launa nam 565,5 m.kr., launatengd gjöld voru 141,4 m.kr. og orlofsskuldbinding lækkaði milli ára um 4,5 m.kr.

Hrein eign til greiðslu lífeyris

Hrein eign samtryggingardeildar til greiðslu lífeyris nam 698.642 m.kr. í árslok samanborið við 652.285 m.kr. árið áður. Inneignir séreignardeilda námu 14.100 m.kr. samanborið við 12.488 m.kr. árið áður. Samanlagðar eignir samtryggingar- og séreignardeilda námu því 712.742 m.kr. en 664.773 m.kr. í árslok 2017.

Ávöxtun

Nafnávöxtun samtryggingardeildar á árinu 2018 var 4,4% sem samsvarar 1,1% raunávöxtun samanborið við 5,9% raunávöxtun á árinu 2017. Hrein nafnávöxtun, þ.e. ávöxtun þegar rekstrarkostnaður hefur verið dreginn frá hreinum fjárfestingartekjum var 4,3% sem samsvarar 1,0% raunávöxtun. Meðalraunávöxtun síðustu 5 ára er 4,8%, síðustu 10 ára 4,6% og síðustu 20 ára 3,9%.

Tryggingafræðileg úttekt

Tryggingafræðileg úttekt miðað við árslok 2018 sýnir að heildareignir sjóðsins námu 5,4% umfram heildarskuldbindingar samanborið við 6,4% stöðu í árslok 2017. Við úttektina er miðað við að ávöxtun eigna sjóðsins á næstu áratugum verði 3,5% umfram hækkun vísitölu neysluverðs. Nánari upplýsingar um tryggingafræðilega stöðu má sjá í sérstöku yfirliti og í skýringu nr. 16.

Stjórnarhættir og áhættustýring

Lífeyrissjóðurinn leggur áherslu á góða stjórnarhætti við stefnumótun og daglega stjórnun sjóðsins. Gildi sjóðsins eru ábyrgð, umhyggja og árangur.

Stjórnarmenn og starfsmenn skulu taka ákvarðanir í samræmi við sannfæringu sína, gildandi lög og reglur, með þeim hætti að hagsmunum sjóðfélaga sé sem best gætt og að ákvörðunin styðji við tilgang og starfsemi sjóðsins.

Með stjórnarháttaryfirlýsingu er sjóðfélögum, iðgjaldsgreiðendum, opinberum aðilum, starfsmönnum og öðrum haghöfum veittar upplýsingar um stjórnarhætti lífeyrissjóðsins. Yfirlýsingunni er jafnframt ætlað að styðja við góða stjórnarhætti hjá sjóðnum og styðja þannig við traustan rekstur.

Yfirlýsingin byggir á þeim lögum og reglum sem í gildi eru á þeim tíma sem ársreikningur sjóðsins er staðfestur af stjórn og framkvæmdastjóra. Í því sambandi er sérstaklega litið til þeirra ákvæða laga nr. 129/1997 sem lúta að stjórnarháttum lífeyrissjóða, ákvæða samþykka sjóðsins, reglna FME þar um, m.a. reglna nr. 335/2015 um ársreikninga lífeyrissjóða sem og 5. útgáfu Leiðbeininga um stjórnarhætti fyrirtækja útgefnum af Viðskiptaráði, Nasdaq Iceland og Samtökum atvinnulífsins.

Stjórnarháttaryfirlýsing fyrir árið 2018 er birt í heild í ársskýrslu sjóðsins.

Stjórn hefur sett sjóðnum áhættustefnu og áhættustýringarstefnu með það að markmiði að auka öryggi í rekstri sjóðsins. Stefnurnar grundvallast á lagafyrirmælum, reglugerðum og stefnumótun sjóðsins og taka m.a. mið að ISO staðli 31000 um áhættustýringu. Stefnurnar byggja á skilgreiningu á áhættustýringu sem felst í því að móta eftirlitskerfi sem gerir sjóðnum kleift að greina, meta, vakta og bregðast við áhættu í starfsemi sjóðsins þar sem því verður við komið. Stjórnin leggur áherslu á að stefnurnar séu virkar í starfsemi sjóðsins og eru þær árlega teknar til umræðu á vettvangi stjórnar og eftir atvikum til endurskoðunar í heild eða að hluta. Áhersla er lögð á góða yfirsýn stjórnar og stjórnenda yfir helstu áhættuþætti í rekstri sjóðsins og að starfsmenn sjóðsins hafi þekkingu á hlutverki sínu í ferli áhættustýringar og eftirlits og taki virkan þátt í því. Mikilvægt er að stjórn, stjórnendur og aðrir starfsmenn meti áhættu og viðeigandi áhættuþætti við ákvarðanatöku eftir því sem eðlilegt er hverju sinni. Frekari upplýsingar um áhættustýringu sjóðsins er að finna í skýringu nr. 19 í ársreikningnum.

Upplýsingastarf

Sjóðurinn birtir í ársbyrjun hvers árs auglýsingu í dagblöðum þar sem gerð er grein fyrir starfsemi og reikningum fyrir liðið ár. Sjóðurinn sendir greiðandi sjóðfélögum hálfárslega, í mars og september, yfirlit yfir móttekin iðgjöld ásamt útreikningi á áunnum lífeyrisréttindum. Með yfirlitinu í mars fylgdi jafnframt sjóðfélagabréf þar sem greint var frá starfseminni á liðnu ári. Sjóðfélagabréfið var jafnframt sent ellilífeyrisþegum sjóðsins. Á ársfundi sjóðsins á liðnu ári var m.a. gerð grein fyrir skýrslu stjórnar, ársreikningi, fjárfestingarstefnu og tryggingafræðilegri stöðu sjóðsins. Á vefsíðu sjóðsins má nálgast almennar upplýsingar um sjóðinn, starfsemi, eignasafn, iðgjald, lífeyrisrétt og lánareglur.

Væntanleg þróun sjóðsins og framtíðarhorfur

Á komandi árum mun lífeyrissjóðurinn hafa áfram að höfuðmarkmiði að ávaxta eignir innan ramma laga og fjárfestingarstefnu sjóðsins í þeim tilgangi að standa undir lífeyrisskuldbindingum og hámarka réttindi sjóðfélaga.

Ófjárhagsleg upplýsingagjöf samkvæmt 66. gr. d í lögum um ársreikninga

Lífeyrissjóður verzlunarmanna telst til eininga tengdum almannahagsmunum eins og hugtakið er skilgreint í lögum um ársreikninga nr. 3/2006, með síðari breytingum.

Lífeyrissjóðurinn fylgir ákvæði í gr. 66. d í lögum um ársreikninga þar sem fram kemur m.a. að í yfirliti með skýrslu stjórnar skuli fylgja upplýsingar sem nauðsynlegar séu til að leggja mat á þróun, umfang, stöðu og áhrif

sjóðsins í tengslum við umhverfis-, félags- og starfsmannamál. Jafnframt skal gerð grein fyrir stefnu sjóðsins í mannréttindamálum og hvernig sjóðurinn spornar við spillingar- og mútumálum. Hvað gerð stefnu í þessum málum varðar byggir lagaákvæðið á svokallaðri „fylgja eða skýra reglur“ (e. comply or explain).

Viðskiptalíkan Lífeyrissjóðs verslunarmanna

Hjá lífeyrissjóðnum starfa 43 starfsmenn í einni starfsstöð í Kringlunni 7. Umhverfislegt umfang takmarkast við rekstur skrifstofu sjóðsins og taka aðföng, hráefnisnotkun og umhverfisáhrif rekstursins mið af því.

Viðskiptalíkan sjóðsins byggir á því að meginhlutverk hans samkvæmt lögum og samþykktum sjóðsins er að taka á móti iðgjöldum sjóðfélaga, ávaxta þau og greiða út lífeyri vegna elli-, örorku og fráfalls sjóðfélaga. Meginþættir í starfsemi sjóðsins lúta því, auk móttöku og skráningu iðgjalda og reksturs lífeyrisdeildar, að fjárfestingastarfsemi. Innlendum fjárfestingum er að meginstefnu stýrt beint af sjóðnum en erlend eignasöfn sjóðsins eru í vörslu erlendra eignastýringaraðila á grundvelli samninga þar um. Stór hluti sjóðfélaga á aðild að sjóðnum á grundvelli kjarasamninga en ákveðinn hluti sjóðfélaga sem ekki byggja kjör sín á kjarasamningum eru einnig aðilar að sjóðnum.

Til að gæta að hæfisreglum, rétttri meðferð fjármuna sjóðsins og þáttum eins og spillingu og mútumálum er m.a. byggt á eftirfarandi;

- a. Stjórn hefur sett sjóðnum siða- og samskiptareglur.
- b. Stjórn hefur samþykkt reglur um uppljóstrara (e. Whistleblower).
- c. Stjórn hefur sett reglur um viðskipti stjórnar og starfsmanna með fjármálagerninga.
- d. Stjórn hefur samþykkt viðamikla áhættustefnu og áhættustýringarstefnu sem yfirfarin er árlega.
- e. Í gildi eru reglur sjóðsins sem ætlað er að sporna gegn peningþvætti og fjármögnun hryðjuverka, sbr. gildandi lög þar um.
- f. Innra eftirlit sjóðsins er stutt af skjöluðum reglum og ferlum og byggir meðal annars á margþættum aðskilnaði starfa, afstemmingum og krossprófunum sem eru til þess fallnar að styðja við traustan rekstur.
- g. Innri endurskoðun sjóðsins er áhættumiðuð og tekur mið af reglum Fjármálaeftirlitsins nr. 577/2012 um endurskoðunardeildir og sjálfstætt starfandi eftirlitsaðila lífeyrissjóða.
- h. Innri og ytri endurskoðendur og Fjármálaeftirlitið hafa með höndum margþætt fjárhagslegt og ófjárhagslegt eftirlit með starfsemi lífeyrissjóðsins.
- i. Í hluthafastefnu sjóðsins er m.a. lögð áhersla á að þau fyrirtæki sem sjóðurinn fjárfestir í ástundi góða stjórnarhætti og séu rekin lögum samkvæmt.
- j. Fjárfestingastefna sjóðsins er samþykkt af stjórn og tekur hún m.a. á siðferðilegum viðmiðunum við fjárfestingar.
- k. Stjórn hefur skipað endurskoðunarnefnd sem heyrir beint undir stjórn. Endurskoðunarnefnd sjóðsins fylgist með virkni innra eftirlits og áhættustýringar og er í reglulegum samskiptum við innri- og ytri endurskoðendur sjóðsins er varðar fjárhagsleg- og ófjárhagsleg málefni hans.

Áhrif á samfélagslegt umhverfi

Megináhrif sjóðsins á samfélagslegt umhverfi sitt felst annars vegar í getu hans og styrk til að greiða sjóðfélögum sínum lífeyri og hins vegar í fjárfestingarstarfsemi og aðkomu hans að innlendum fjármálamarkaði. Það gerir sjóðurinn meðal annars með ábyrgum fjárfestingum og góðum stjórnarháttum.

Lífeyrissjóðurinn greiðir nú rúma 1,2 milljarða króna á mánuði í lífeyri til sjóðfélaga sinna og nema heildareignir sjóðsins um 713 milljörðum króna. Árleg tryggingafræðileg úttekt, áhættustefna og áhættustýringarstefna sjóðsins gegna mikilvægu hlutverki hvað þennan þátt í rekstri sjóðsins varðar. Áhættustjóri sjóðsins gefur stjórn reglulega skýrslur varðandi ýmsa áhættuþætti sjóðsins.

Fjárfestingastarfsemi sjóðsins byggir á samþykktri fjárfestingarstefnu sem kynnt er í ársskýrslu og á vef sjóðsins. Þar koma m.a. fram siðferðileg viðmið sjóðsins í fjárfestingum.

Reglur Sameinuðu þjóðanna um ábyrgar fjárfestingar (UN-PRI)

Lífeyrissjóðurinn er aðili að reglum Sameinuðu þjóðanna (Principles for Responsible Investment – UN PRI) um ábyrgar fjárfestingar, ásamt mörgum af stærstu lífeyrissjóðum og fagfjárfestum vestan hafs og í Evrópu. Í reglunum er fjallað um hvernig áhersla á umhverfisleg og samfélagsleg málefni auk góðra stjórnarháttanna fyrir- tækja getur stuðlað að bættum fjárfestingarárangri verðbréfasafna. Þannig fari saman hagsmunir fjárfesta og markmið þjóðfélagsins í víðara samhengi.

Iceland SIF

Lífeyrissjóðurinn er meðal stofnaðila að Iceland SIF sem er sjálfstæður umræðuvettvangur fyrir ábyrgar og sjálfbærar fjárfestingar. Megin tilgangur þess er að efla þekkingu fjárfesta á aðferðafræði sjálfbærra og ábyrgra fjárfestinga og stuðla að aukinni umræðu um ábyrgar og sjálfbærar fjárfestingar.

FESTA – Samfélagsábyrgð fyrirtækja

Lífeyrissjóður verzlunarmanna hefur, fyrstur lífeyrissjóða, gerst aðili að FESTU – Samfélagsábyrgð fyrirtækja. Tilgangur FESTU er að auka þekkingu á samfélagslegri ábyrgð fyrirtækja og efla getu fyrirtækja til að tileinka sér slíka starfshætti. Með aðildinni vill sjóðurinn fylgja eftir áherslum sínum um samfélagslega ábyrgð og ábyrgar fjárfestingar.

Orðum þurfa að fylgja athafnir. Lífeyrissjóðurinn hefur þegar stigið skref í framkvæmd stefnu hans um ábyrgar fjárfestingar og mun gera áfram á komandi mánuðum og árum. Til marks um það er meðal annars nálgun sjóðsins á einstök fjárfestingarverkefni. Áhersla er lögð á að flétta saman ábyrgar fjárfestingar og það hlutverk sjóðsins að ná góðri langtímaávöxtun á þær eignir sem sjóðurinn hefur í umsjá sinni. Sjóðurinn mun leitast við að sýna frumkvæði í þeim efnum á sama tíma og hann lítur til þess sem vel er gert af öðrum aðilum á fjármála-markaði.

Góðgerðarmálefni

Í lögum um skyldutryggingu lífeyrisréttinda og starfsemi lífeyrissjóða er kveðið á um að sjóðnum sé ekki heimilt að inna af hendi framlög í öðrum tilgangi en er lítur að starfsemi hans. Af því leiðir að sjóðnum er óheimilt að inna af hendi fjárframlög til góðgerðarmála.

Starfsmannamál

Jafnlaunavottun

Lífeyrissjóðurinn er með jafnlaunavottun VR. Jafnlaunavottunin er árangur markvissrar jafnréttis- og jafnlaunastefnu í starfi hans og staðfesting á því að karlar og konur fá í störfum sínum hjá sjóðnum sömu laun fyrir jafnverðmæt störf. Með jafnlaunavottuninni hefur verið staðfest með formlegum hætti að búið sé að kerfisbinda launaákvæðanir, koma upp jafnlaunakerfi samkvæmt kröfum ÍST85:2012 jafnlaunastaðals og að markvisst sé fylgst með því að starfsfólki sjóðsins sé ekki mismunað í launum eftir kyni.

Jafnréttisstefna

Sjóðurinn hefur þá stefnu að gæta jafnréttis milli karla og kvenna og að hver starfsmaður sé metinn að verðleikum.

Markmið jafnréttisstefnunnar er að stuðla að jafnri stöðu karla og kvenna og jöfnum tækifærum óháð kynferði. Þetta á m.a. við um rétt til starfa, kjara, aðstöðu og endurmenntunar.

Áætlun gegn einelti og áreitni

Það er stefna sjóðsins að starfsmenn sýni samstarfsfólki sínu kurteisi og virðingu í samskiptum. Einelti, áreitni og vanlíðan er ekki umborin á vinnustaðnum. Kynferðisleg áreitni og annað andlegt eða líkamlegt ofbeldi fellur hér undir.

Stjórnendum ber að stuðla að því að grundvallarreglur samskipta á vinnustað séu virtar. Nýjum starfsmönnum er kynnt stefna og viðbragðsáætlun sjóðsins strax í upphafi starfs.

Heilsuvernd og öryggismál

Lífeyrissjóðurinn býður starfsfólki sínu upp á heilsufarsmælingu einu sinni á ári. Iðjuþjálf kemur reglulega til sjóðsins og leiðbeinir starfsfólki um að beita líkamsstöðu sinni rétt við störf sín. Þar sem því verður við komið eru upphækkanleg borð á starfsstöðvum.

Starfsfólk fær reglulega fræðslu um tölvuöryggismál ásamt fræðslu um öryggismál í húsnæði sjóðsins, bruna- varnir og þjálfun í viðbrögðum við bruna.

Starfsmannastefna

Í starfsmannastefnu sjóðsins er lögð áhersla á að sjóðurinn sé góður og eftirsóknarverður vinnustaður. Í henni er lögð áhersla á gott starfsumhverfi, virka upplýsingagjöf til starfsmanna, þjálfun og endurmenntun starfsmanna, virðingu og umburðarlyndi í samskiptum, jafnrétti og jafnvægi vinnu og einkalífs.

Umhverfismál

Sjóðurinn hefur þá stefnu að flokka og skila raf- og rafeindatækjum, sem ekki eru notuð lengur við rekstur hans, til endurvinnslu og er með því dregið úr ofnýtingu auðlinda. Mörg raftæki innihalda fágæta málma sem nýst geta aftur auk þess að innihalda hættuleg spilliefni sem meðhöndla þarf með viðeigandi hætti.

Sjóðurinn hefur tekið í notkun prentský, með það að markmiði að minnka pappírnotkun. Dregið hefur úr pappírnotkun eftir að prentskýið var tekið í notkun. Þetta gerir það einnig að verkum að hægt hefur verið að fækka prenturum á vinnustöðvum starfsfólks og þar með hafa loftgæði á vinnustaðnum aukist.

Lögð er áhersla á lágmörkun og flokkun úrgangs til endurvinnslu meðal starfsfólks og góða nýtingu matvæla í mötuneyti sjóðsins til að sporna við matarsóun.

Mannréttindi

Mannréttindi eru grundvallarréttindi sem allir menn eiga kröfu til. Lífeyrissjóðurinn metur alla jafnt og mismunar fólki ekki á grundvelli kynþáttar eða þjóðernislegs uppruna, kynhneigðar, stjórnmálaskoðana, trúarbragða eða heimspekilegrar sannfæringar.

Atburðir eftir lok reikningsárs

Frá lokum reikningsárs fram að áritunardegi hafa ekki orðið neinir þeir atburðir sem hafa verulega þýðingu á fjárhagsstöðu sjóðsins.

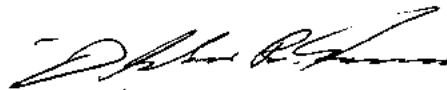
Það er álit stjórnar sjóðsins að allar upplýsingar komi fram í ársreikningnum, sem nauðsynlegar eru til að glöggva sig á stöðu hans í árslok, rekstrarárangri ársins og fjárhagslegri þróun. Stjórn og framkvæmdastjóri sjóðsins staðfesta hér með ársreikninginn með undirritun sinni.

Reykjavík, 27. febrúar 2019

Stjórn

Guðrún Hafsteinsdóttir
stjórnarformaður

Ólafur Reimar Gunnarsson
varaformaður

Auður Árnadóttir

Árni Stefánsson

Benedikt K. Kristjánsson

Guðný Rósa Þorvarðardóttir

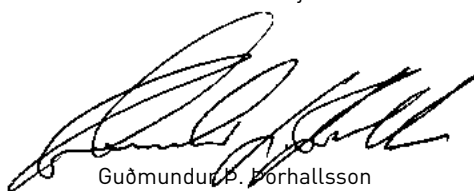

Ína Björk Hannesdóttir

Magnús Ragnar Guðmundsson

Framkvæmdastjóri

Guðmundur P. Þorhallsson

Áritun óháðs endurskoðanda

Til stjórnar og sjóðfélaga Lífeyrissjóðs verzlunarmanna

Álit

Við höfum endurskoðað meðfylgjandi ársreikning Lífeyrissjóðs verzlunarmanna fyrir árið 2018. Ársreikningurinn hefur að geyma skýrslu stjórnar, yfirlit um breytingu á hreinni eign til greiðslu lífeyris, efnahagsreikning, sjóðstreymi, yfirlit um tryggingafræðilega stöðu samtryggingadeildar, upplýsingar um mikilvægar reikningsskilaaðferðir, skýringar og kennitölur.

Það er álit okkar að ársreikningurinn gefi glögga mynd af afkomu lífeyrissjóðsins á árinu 2018, efnahag hans 31. desember 2018, breytingu á handbæru fé á árinu 2018 og tryggingafræðilegri stöðu 31. desember 2018, í samræmi við lög um ársreikninga og reglur um ársreikninga lífeyrissjóða og að skýrsla stjórnar hafi að geyma þær upplýsingar sem þar ber að veita í samræmi við lög um ársreikninga og reglur um ársreikninga lífeyrissjóða komi þær ekki fram annars staðar í ársreikningnum.

Grundvöllur álits

Endurskoðað var í samræmi við alþjóðlega endurskoðunarstaðla. Ábyrgð okkar samkvæmt stöðlunum er nánar útskýrð í kaflanum um ábyrgð endurskoðenda. Við erum óháð lífeyrissjóðnum samkvæmt ákvæðum siðareglna sem gilda um endurskoðendur á Íslandi og varða endurskoðun okkar á ársreikningi lífeyrissjóðsins. Við uppfyllum jafnframt aðrar kröfur um starf okkar sem endurskoðendur í samræmi við ákvæði siðareglna.

Við teljum að við endurskoðunina höfum við aflað nægilegra og viðeigandi gagna til að byggja álit okkar á.

Ábyrgð stjórnar og framkvæmdastjóra á ársreikningnum

Stjórn og framkvæmdastjóri eru ábyrg fyrir gerð og framsetningu ársreikningsins í samræmi við lög um ársreikninga og reglur um ársreikninga lífeyrissjóða. Stjórn og framkvæmdastjóri eru einnig ábyrg fyrir því innra eftirliti sem nauðsynlegt er að sé til staðar varðandi gerð og framsetningu ársreikningsins, þannig að hann sé án verulegra annmarka hvort sem er vegna sviksemi eða mistaka.

Við gerð ársreikningsins ber stjórnendum lífeyrissjóðsins að meta hæfi hans til áframhaldandi starfsemi. Stjórnendum ber að semja ársreikning lífeyrissjóðsins á þeirri forsendu að um áframhaldandi starfsemi sé að ræða, nema stjórnendur ætli að leysa lífeyrissjóðinn upp eða hætta rekstri hans, eða hafi ekki raunhæft val um annað en að hætta starfsemi sjóðsins. Stjórnendum lífeyrissjóðsins ber að setja fram viðeigandi skýringar varðandi hæfi hans til áframhaldandi starfsemi ef við á og hvers vegna stjórnendur beita forsendunni um áframhaldandi starfsemi við gerð og framsetningu ársreikningsins.

Stjórn og endurskoðunarnefnd skulu hafa eftirlit með gerð og framsetningu ársreikningsins.

Ábyrgð endurskoðenda á endurskoðun ársreikningsins

Markmið okkar er að afla nægjanlegrar vissu um að ársreikningurinn sé án verulegra annmarka, hvort sem er vegna sviksemi eða mistaka og gefa út áritun með áliti okkar. Nægjanleg víska er mikil víska en ekki trygging þess að endurskoðun, sem framkvæmd er í samræmi við alþjóðlega endurskoðunarstaðla, muni ávallt leiða í ljós alla verulega annmarka séu þeir til staðar. Annmarkar geta stafað af sviksemi eða mistökum og eru metnir verulegir ef þeir, einir og sér eða samanlagðir, gætu haft áhrif á fjárhagslegar ákvarðanir notenda sem grundvallaðar eru á ársreikningnum.

Endurskoðun í samræmi við alþjóðlega endurskoðunarstaðla byggir á faglegu mati og faglegri tortryggni. Við framkvæmum einnig eftirfarandi:

Greinum og metum áhættuna af verulegum annmörkum, vegna sviksemi eða mistaka, og skipuleggjum endurskoðunaraðgerðir til að mæta þessari áhættu og öflum endurskoðunargagna sem eru nægjanleg og viðeigandi grunnur fyrir áliti okkar. Áhættan af því að greina ekki verulega annmarka sem stafa af sviksemi er meiri en áhætta af annmörkum vegna mistaka, þar sem sviksemi getur stafað af fölsun, misvísandi framsetningu ársreiknings, að mikilvægum atriðum sé viljandi sleppt, samanteknum ráðum eða að innra eftirlit sé sniðgengið.

Öflum skilnings á innra eftirliti sem er viðeigandi fyrir endurskoðun okkar í þeim tilgangi að hanna endurskoðunaraðgerðir, en ekki til þess að gefa álit á virkni innra eftirlits sjóðsins.

Metum hvort val stjórnenda á reikningsskilaaðferðum sé viðeigandi og hvort matsaðferðir þeirra séu raunhæfar. Einnig skoðum við hvort tengdar skýringar séu við hæfi.

Ályktum um notkun stjórnenda á forsendunni um áframhaldandi starfsemi og metum á grundvelli endurskoðunarinnar hvort verulegur vafi leiki á rekstrarhæfi eða hvort aðstæður séu til staðar sem gætu valdið verulegum efasemdum um rekstrarhæfi. Ef við teljum að veruleg óvissa ríki, ber okkur að vekja sérstaka athygli á viðeigandi skýringum í ársreikningnum um óvissuna og ef þær upplýsingar eru ekki nægjanlegar að okkar mati, víkjum við frá fyrirvaralausum álitum. Niðurstaða okkar byggir á þeim endurskoðunargögnum sem við höfum aflað fram að dagsetningu áritunar okkar. Engu að síður geta atburðir eða aðstæður í framtíðinni leitt til þess að lífeyrissjóðurinn verði ekki lengur rekstrarhæfur.

Metum framsetningu, gerð og innihald ársreikningsins í heild, að meðtöldum skýringum og hvort hann grundvallast á fyrirliggjandi færslum og atburðum og gefi glögga mynd samanber álit okkar.

Við upplýsum stjórn og endurskoðunarnefnd meðal annars um áætlað umfang og tímasetningu endurskoðunarinnar og veruleg atriði sem upp geta komið í endurskoðun okkar, þar á meðal verulega annmarka í innra eftirliti ef við á.

Við höfum lýst því yfir við stjórn og endurskoðunarnefnd að við uppfyllum nauðsynleg siðferðis- og óhæðisskilyrði og við munum láta þeim í té allar upplýsingar um hugsanleg tengsl og önnur atriði sem gætu haft áhrif á óhæði okkar og trúnað.

Reykjavík, 27. febrúar 2019.

PricewaterhouseCoopers ehf.

Kristinn Freyr Kristinsson
löggiltur endurskoðandi

Yfirlit um breytingu á hreinni eign til greiðslu lífeyris árið 2018

	Skýr.	2018	2017
Iðgjöld			
Iðgjöld sjóðfélaga		9.824.143	9.256.954
Iðgjöld launagreiðenda		24.217.015	20.000.148
Réttindaflutningur og endurgreiðslur		(38.138)	(16.585)
		<u>34.003.020</u>	<u>29.240.517</u>
Sérstök aukaframlög	3	332.690	557.048
		<u>34.335.710</u>	<u>29.797.565</u>
Lífeyrir			
	4		
Heildarfjárhæð lífeyris	4.1.	14.862.974	13.386.528
Framlag til starfsendurhæfingarsjóðs		221.680	210.504
Beinn kostnaður vegna örorkulífeyris	4.2.	11.386	12.132
		<u>15.096.040</u>	<u>13.609.164</u>
Hreinar fjárfestingartekjur			
Hreinar tekjur af eignarhlutum í félögum og sjóðum	5.1.	5.815.396	28.170.722
Hreinar tekjur af skuldabréfum	5.2.	22.927.500	19.289.806
Vaxtatekjur af bundnum bankainnstæðum		506	8.821
Hreinar vaxtatekjur af handbæru fé		1.115.146	(308.079)
Vaxtatekjur af iðgjöldum og öðrum kröfum		129.695	111.784
Ýmsar fjárfestingartekjur	6	(280)	32.068
Fjárfestingargjöld	7	(249.815)	(199.284)
		<u>29.738.148</u>	<u>47.105.838</u>
Rekstrarkostnaður			
Skrifstofu- og stjórnunarkostnaður	8	1.008.099	906.274
Breyting á hreinni eign til greiðslu lífeyris			
Hrein eign frá fyrra ári		47.969.719	62.387.965
		<u>664.772.548</u>	<u>602.384.583</u>
Hrein eign til greiðslu lífeyris í árslok		<u>712.742.267</u>	<u>664.772.548</u>

Efnahagsreikningur 31. desember 2018

Eignir	Skýr.	31.12.2018	31.12.2017
Fjárfestingar	12,18		
Eignarhlutir í félögum og sjóðum	9	359.108.941	331.644.601
Skuldabréf	10	344.997.148	324.633.340
Bundnar bankainnstæður		0	109.632
Aðrar fjárfestingar	11	52.344	52.344
		<u>704.158.433</u>	<u>656.439.917</u>
Kröfur	13		
Kröfur á launagreiðendur		3.925.503	3.232.291
Aðrar kröfur		29.179	31.903
		<u>3.954.682</u>	<u>3.264.194</u>
Ýmsar eignir			
Varanlegir rekstrarfjármunir	14	383.337	408.588
Handbært fé		5.016.174	5.389.127
Eignir samtals		<u>713.512.626</u>	<u>665.501.826</u>
Skuldir			
Viðskiptaskuldir			
Áfallinn kostnaður og fyrirfram innheimtar tekjur		62.615	67.089
Aðrar skuldir	15	707.744	662.189
		<u>770.359</u>	<u>729.278</u>
Hrein eign til greiðslu lífeyris		<u>712.742.267</u>	<u>664.772.548</u>
Skipting á hreinni eign til greiðslu lífeyris			
Hrein eign sameignardeildar		698.641.696	652.284.951
Hrein eign séreignardeildar – verðbréfaleið		12.485.658	11.814.044
Hrein eign séreignardeildar – aðrar séreignarleiðir		1.614.913	673.553
		<u>712.742.267</u>	<u>664.772.548</u>
Skuldbindingar utan efnahags	17		
Aðrar skýringar	18-19		
Kennitölur	20-21		

Sjóðstreymi árið 2018

	2018	2017
Inngreiðslur		
Iðgjöld	33.674.210	29.308.866
Innborgaðar vaxtatekjur af handbæru fé og kröfum	286.988	240.101
Aðrar inngreiðslur	711.474	266.418
	<u>34.672.672</u>	<u>29.815.385</u>
Útgreiðslur		
Lífeyrir	15.096.040	13.609.164
Rekstrarkostnaður	937.446	844.130
Fjárfesting í rekstrarfjármunum	49.876	43.318
Aðrar útgreiðslur	663.681	267.908
	<u>16.747.043</u>	<u>14.764.520</u>
Nýtt ráðstöfunarfé til fjárfestinga	<u>17.925.629</u>	<u>15.050.865</u>
Fjárfestingarhreyfingar		
Innborgaðar tekjur af eignarhlutum í félögum og sjóðum	9.452.077	8.228.302
Keyptir eignarhlutir í félögum og sjóðum	(36.481.075)	(30.534.351)
Seldir eignarhlutir í félögum og sjóðum	5.133.302	5.583.755
Afborganir höfuðstóls og vaxta skuldabréfa	43.473.008	38.905.889
Keypt skuldabréf	(42.053.223)	(37.010.187)
Seld skuldabréf	1.141.070	287.516
Ný bundin innlán	(506)	(8.821)
Endurgreidd bundin innlán	110.139	168.077
Keyptar aðrar fjárfestingar	0	0
Seldar aðrar fjárfestingar	0	119.091
	<u>(19.225.208)</u>	<u>(14.260.729)</u>
Hækkun (lækkun) á handbæru fé	(1.299.579)	790.136
Gengismunur af handbæru fé	926.626	(453.146)
Handbært fé í upphafi árs	5.389.127	5.052.137
Handbært fé í lok árs	<u>5.016.174</u>	<u>5.389.127</u>

Fjárhæðir í þúsundum króna.

Skýringar

1. Almennar upplýsingar um sjóðinn

Lífeyrissjóðurinn starfar á grundvelli laga nr. 129/1997 um skyldutryggingu lífeyrisréttinda og starfsemi lífeyrissjóða. Hlutverk sjóðsins er að tryggja sjóðfélögum, eftirlifandi mökum þeirra og börnum lífeyri í samræmi við samþykktir sjóðsins og með hliðsjón af lögum um skyldutryggingu lífeyrisréttinda og starfsemi lífeyrissjóða.

Sjóðurinn rekur samtryggingardeild auk fimm séreignarleiða, þ.e. Verðbréfaleið, Innlánsleið, Ævileið I, Ævileið II og Ævileið II. Verðbréfaleiðin er ávöxtuð samhliða samtryggingardeild sjóðsins. Innlánsleiðin er ávöxtuð í innlánnum viðskiptabanka og sparissjóða, en hún sameinaðist Ævileið III á árinu 2018. Eignasamsetning ævileiðanna byggir á eignasamsetningu sem gera má ráð fyrir að hafi mismikla vænta ávöxtun og áhættu. Markmið með mismunandi eignasamsetningu milli leiða er að mæta ólíkum þörfum sjóðfélaga svo sem aldri og áhættuþoli. Í deildaskiptu yfirliti og kennitöluýfirliti má finna upplýsingar um séreignardeildir sjóðsins.

2. Reikningsskilaaðferðir

2.1. Grundvöllur reikningsskila

Ársreikningurinn er gerður í samræmi við lög nr. 3/2006 um ársreikninga og reglur Fjármálaeftirlitsins nr. 335/2015 um ársreikninga lífeyrissjóða. Hér fyrir neðan er gerð grein fyrir helstu reikningsskilaaðferðum við gerð ársreiknings lífeyrissjóðsins.

2.2. Starfsrækslu- og framsetningargjaldmiðill

Ársreikningurinn er settur fram í íslenskum krónum, sem er bæði starfsrækslu- og framsetningargjaldmiðill lífeyrissjóðsins. Fjárhæðir eru birtar í þúsundum króna.

2.3. Mat og ákvarðanir

Við gerð reikningsskila þurfa stjórnendur að meta ýmis atriði og gefa sér forsendur um mat á eignum, skuldum, tekjum og gjöldum. Þó svo mat þetta sé samkvæmt bestu vitund stjórnenda geta raunveruleg verðmæti þeirra liða sem þannig eru metnir reynst önnur en niðurstaða samkvæmt matinu.

Mat og forsendur eru endurskoðaðar reglulega og eru áhrifin af breytingum færð á því tímabili sem breyting er gerð og jafnframt á síðari tímabilum ef breytingin hefur áhrif á þau.

Stjórnendur hafa gefið sér forsendur um og lagt reikningshaldslegt mat á eftirfarandi liði sem hafa veruleg áhrif á ársreikning sjóðsins:

- i) Gangvirði óskráðra eignarhluta í félögum og sjóðum, sjá skýringu 9.
- ii) Tryggingafræðileg staða, sjá skýringu 16.

2.4. Iðgjöld

Árlegt fjárframlag ríkissjóðs til jöfnunar á örorkubyrði lífeyrissjóða er fært undir liðinn sérstök aukaframlög.

Áætluð óinnheimt iðgjöld ásamt dráttarvöxtum eru færð í efnahagsreikningi undir liðnum kröfur á launagreiðendur. Mat þeirra byggist á reynslu liðinna ára og stuðst er við gögn og greiðslur sem fyrir liggja um skil eftir lok reikningsársins.

2.5. Hreinar fjárfestingartekjur

Undir þennan lið eru færðar allar fjárfestingartekjur sjóðsins að frádragnum öllum fjárfestingargjöldum.

Viðskipti í öðrum gjaldmiðlum en íslenskum krónum eru umreiknuð yfir í íslenskar krónur á gengi viðskiptadags. Gengismunur sem myndast við greiðslu og innheimtu krafna er færður í yfirliti um breytingu á hreinni eign sem og áfallinn gengismunur á eignir í árslok.

a) Hreinar tekjur af eignarhlutum í félögum og sjóðum

Þessi liður samanstendur af tekjum af fjárfestingum sjóðsins í hlutabréfum og hlutdeildarskírteinum, að frádragnum gjöldum vegna slíkra fjárfestinga annarra en gjalda sem tilgreind eru í skýringu nr. 7 um fjárfestingargjöld.

Undir þennan lið falla arðgreiðslur, söluhagnaður og sölutap sem og breytingar á gangvirði.

Arðstekjur eru tekjufærðar þegar ákvörðun aðalfundar um arðgreiðslu í viðkomandi félögum liggur fyrir.

Í skýringu 5.1 má sjá hreinar fjárfestingartekjur 20 stærstu fjárfestinga sjóðsins í félögum og sjóðum.

Skýringar

b) Hreinar tekjur af skuldabréfum

Þessi liður samanstendur af tekjum af fjárfestingum sjóðsins í skuldabréfum, að frádragnum gjöldum vegna slíkra fjárfestinga annarra en gjalda sem tilgreind eru í skýringu nr. 7 um fjárfestingargjöld.

Hér eru færðar vaxtatekjur, verðbætur og lántökupóknanir af skuldabréfum, hagnaður og tap af sölu skuldabréfa, breytingar á gangvirði til hækkunar og lækkunar og hliðstæðar tekjur og gjöld.

Hér undir er einnig færð varúðarniðurfærsla skuldabréfa vegna tapshættu sem er fyrir hendi á reikningsskiladegi.

c) Ýmsar fjárfestingartekjur

Undir liðinn ýmsar fjárfestingartekjur falla m.a. tekjur af fullnustueignum sjóðsins.

d) Fjárfestingargjöld

Undir þennan lið eru færð fjárfestingargjöld og þóknanir til fjármálafyrirtækja vegna umsýslu og vörslugjalda. Í skýringu nr. 7 er greint frá áætlaðri umsýsluþóknun vegna fjárfestinga sjóðsins í innlendum og erlendum verðbréfa- og framtakssjóðum.

2.6. Rekstrarkostnaður

Allur skrifstofu- og stjórnunarkostnaður lífeyrissjóðsins fellur undir rekstrarkostnað, þ.m.t. launakostnaður starfsmanna sjóðsins. Kostnaðurinn er færður til gjalda þegar hann fellur til. Frá rekstrarkostnaði dregst þóknun til sjóðsins vegna innheimtu gjalda fyrir stéttarfélög.

2.7. Fjárfestingar

Fjárfestingar eru fjármálagerningar samkvæmt skilgreiningu laga um verðbréfavíðskipti nr. 108/2007. Fjárfestingar sjóðsins samstanda af eignarhlutum í félögum og sjóðum, skuldabréfum, bundnum bankainnstæðum og öðrum fjárfestingum.

Stjórnendur ákvarða flokkun fjárfestinga þegar þær eru færðar í upphafi og endurmeta þessa flokkun á hverjum reikningsskiladegi.

a) Matsaðferðir fjárfestinga

Fjármálagerningar, aðrir en útlán til sjóðfélaga og skuldabréf sem haldið er til gjalddaga, eru metnir á gangvirði í samræmi við settar reikningsskilareglur. Útlán til sjóðfélaga og skuldabréf, sem sjóðurinn tilgreinir að verði haldið til gjalddaga, eru færð á afskrifuðu kostnaðarverði miðað við upphaflega ávöxtunarkröfu og aðferð virkra vaxta.

Gangvirði fjármálagerninga sem skráðir eru á skipulegum verðbréfamarkaði er markaðsverð í árslok, en gangvirði annarra fjárfestinga (lóskráðra) í þessum flokki byggist á verðmatsaðferðum sem lýst er í skýringu nr. 18. Í þeirri skýringu eru jafnframt upplýsingar um stigskiptingu gangvirðis samkvæmt verðmatsaðferðum.

b) Eignarhlutir í félögum og sjóðum

Eignarhlutir í félögum og sjóðum eru hlutabréf og hlutdeildarskírteini verðbréfasjóða. Þessi flokkur fjárfestinga er færður á gangvirði.

c) Skuldabréf

Undir skuldabréf eru færð öll skuldabréf, bæði verðbréf sem eru á afskrifuðu kostnaðarverði og gangvirði. Undir þennan flokk falla jafnframt útlán. Skuldabréf og útlán eru færð með áföllnum vöxtum, verðbótum og gengismun í árslok. Verðbætur miðast við viðeigandi vísitölu næsta mánaðar eftir lok reikningsárs. Í skýringu nr. 18 er gerð nánari grein fyrir skiptinu skuldabréfa eftir reikningshaldslegri meðhöndlun.

d) Niðurfærsla skuldabréfa og útlána

Við mat á útlánnum og skuldabréfum sem færð eru á afskrifuðu kostnaðarverði er tekið tillit til tapsáhættu vegna óvissu um innheimtu sem kann að vera fyrir hendi á reikningsskiladegi í samræmi við settar reikningsskilareglur. Hér er ekki um endanlega afskrift að ræða heldur er myndaður niðurfærslureikningur til að mæta þeim kröfum sem kunna að tapast. Við niðurfærsluna hafa sérstakar áhættur verið metnar jafnframt því sem reiknuð er almenn niðurfærsla. Niðurfærslureikningurinn er dreginn frá stöðu skuldabréfa og útlána til sjóðfélaga í árslok.

Skýringar

e) Bundnar bankainnstæður

Undir bundnar bankainnstæður eru færð innlán í bönkum og sparisjóðum sem bundin eru til lengri tíma en þriggja mánaða en þessar bankainnstæður eru skilgreindar sem fjárfesting en ekki handbært fé.

f) Aðrar fjárfestingar

Undir aðrar fjárfestingar eru færðar allar fjárfestingar sem ekki falla undir liði sem taldir eru upp hér að ofan. Hér eru meðal annars færðar húseignir og lóðir sem tekin voru yfir til fullnustu greiðslu. Fullnustueignir eru færðar á gangvirði eða kostnaðarverði hvort sem lægra reynist á reikningsskiladegi. Í skýringu nr. 11 er gerð nánari grein fyrir þessum lið.

2.8. Kröfur

Kröfur eru færðar á gangvirði við upphaflega skráningu í bókhald. Á hverjum reikningsskiladegi eru kröfur metnar með hliðsjón af tapsáhættu og fært til lækkunar á kröfunum samkvæmt niðurstöðu slíks mats.

2.9. Varanlegir rekstrarfjármunir og óefnislegar eignir

Fasteignir og aðrir varanlegir rekstrarfjármunir eru færðir á kostnaðarverði að frádregnum afskriftum. Afskriftir eru reiknaðar sem fastur árlegur hundraðshluti af kostnaðarverði og greinast þannig: Fasteign undir starfsemi sjóðsins í Húsi verslunarinnar er afskrifuð um 2%, endurbætur á fasteigninni um 4%, innréttingar um 10% og skrifstofutæki ásamt tölvu- og hugbúnaði um 20%.

2.10. Handbært fé

Handbært fé er fært í efnahagsreikning á gangvirði. Handbært fé samkvæmt sjóðstreymi samanstendur af óbundnum bankainnstæðum í íslenskum krónum og erlendum gjaldmiðlum.

2.11. Umreikningur í íslenskar krónur

Eignir og skuldir í erlendri mynt eru umreiknaðar í íslenskar krónur miðað við opinbert gengi Seðlabanka Íslands í árslok. Notað er kaupgengi fyrir eignir og sölugengi fyrir skuldir.

3. Sérstök aukaframlög

	2018	2017
Árlegt fjárframlag ríkissjóðs til jöfnunar á örorkubyrði lífeyrissjóða	332.690	557.048

4. Lífeyrir

4.1. Heildarfjárhæð lífeyris

	2018	2017
Ellilífeyrir	10.675.515	9.408.079
Örorkulífeyrir	2.727.037	2.542.376
Makalífeyrir	793.891	754.491
Barnalífeyrir	118.209	113.782
Samtals úr samtryggingardeild	14.314.652	12.818.728
Lífeyrir úr Verðbréfaeild	443.299	473.633
Lífeyrir úr Innlánsleið	69.641	92.828
Lífeyrir úr ævileiðum	35.382	1.339
Samtals úr séreignardeild	548.322	567.800
Heildarfjárhæð lífeyris	14.862.974	13.386.528

4.2. Beinn kostnaður vegna örorkulífeyris

Kostnaður vegna örorkumats	11.386	12.132
--------------------------------------	--------	--------

Skýringar

5. Hreinar fjárfestingartekjur

5.1. Hreinar tekjur af eignarhlutum félögum og sjóðum sundurliðast þannig:

	Samtryggingar- deild	Séreignar- deildir	Samtals 2018	Samtals 2017
Arðgreiðslur	4.468.504	79.858	4.548.362	3.291.201
Gangvirðisbreyting vegna innlendra eigna	(5.673.742)	(73.656)	(5.747.398)	4.560.891
Gangvirðisbreyting vegna erlendra eigna	(17.376.590)	(313.218)	(17.689.808)	31.760.389
Gjaldmiðlabreyting	24.270.493	433.747	24.704.240	(11.441.759)
	5.688.665	126.731	5.815.396	28.170.722

Hreinar tekjur af eignarhlutum í innlendum félögum og sjóðum sundurliðast þannig:

	Bókfært verð 31.12.2018	Arður	Gangvirðis- breyting	Hreinar tekjur samtals 2018	Hreinar tekjur samtals 2017
Marel hf.	25.142.995	355.577	3.265.990	3.621.567	5.557.031
HB Grandi hf.	8.083.639	174.209	(321.732)	(147.523)	2.418.706
Reitir fasteignafélag hf.	7.526.715	152.391	(1.314.329)	(1.161.938)	(617.179)
Icelandair Group hf.	6.651.981	110.154	(3.620.243)	(3.510.089)	(6.080.511)
Eimskipafélag Íslands hf.	6.334.996	188.938	(625.164)	(436.226)	(1.772.026)
Eyrir Invest.	5.490.360	101.000	795.880	896.880	1.621.555
Reginn fasteignafélag hf.	4.867.763	0	(886.397)	(886.397)	(110.213)
Hagar hf.	4.692.054	82.280	868.447	950.727	(1.562.259)
Síminn hf.	4.683.137	39.539	(477.363)	(437.824)	1.342.663
Jarðvarmi slhf.	4.193.393	0	850.134	850.134	507.795
Festi hf.	3.840.375	0	49.875	49.875	(417.750)
Aðrar eignir	30.364.988	3.344.274	(4.332.496)	(988.222)	6.964.280
	111.872.396	4.548.362	(5.747.398)	(1.199.036)	7.852.092

Hreinar tekjur af eignarhlutum í erlendum félögum og sjóðum sundurliðast þannig:

	Bókfært verð 31.12.2018	Áhrif gjaldmiðils	Gangvirðis- breyting	Hreinar tekjur samtals 2018	Hreinar tekjur samtals 2017
Vanguard Global Stock *	43.443.780	5.035.564	(4.384.840)	650.724	4.501.775
iShared Developed World Index Fund *	24.163.650	936.550	(1.884.367)	(947.817)	472.454
Össur hf. *	18.547.271	1.154.962	2.660.607	3.815.569	(159.326)
MFS Meridian-Global Concentrated F. *	12.354.454	1.402.986	(1.318.568)	84.418	1.702.053
MFS Meridian-Global Equity Fund *	11.991.671	1.354.936	(1.295.943)	58.993	1.410.379
T.Rowe Price Global Growth Eq. F. CI-I *	9.072.034	1.028.370	(1.539.236)	(510.866)	0
Morgan Stanley LQ GOV SE-PAR *	6.535.314	(355.345)	58.696	(296.649)	0
State Street North American Enhanced F. *	5.625.494	664.057	(490.737)	173.320	574.176
GS Emerging Markets Equity PTF I ACC *	5.144.151	446.139	(678.179)	(232.039)	320.786
Aðrar eignir	110.358.727	13.036.021	(8.817.241)	4.218.780	11.496.333
	247.236.546	24.704.240	(17.689.808)	7.014.432	20.318.630
Samtals hreinar tekjur af eignar- hlutum í félögum og sjóðum				5.815.396	28.170.722

* Framangreindir aðilar eru áhættudreifð alþjóðleg hlutabréfasöfn og félag. Gangvirðisbreytingar í innlendum og erlendum framtaks-sjóðum samanstanda jafnframt af söluhagnaði og arðgreiðslum vegna undirliggjandi eigna.

Skýringar

5.2. Hreinar tekjur af skuldabréfum sundurliðast þannig:

Samtryggingardeild

	Vaxtatekjur og verðbætur	Áhrif gjaldmiðils	Breyting á niðurfærslu	Samtals 2018	Samtals 2017
Skuldabréf sem haldið er til gjalddaga					
Ríkisskuldabréf	1.858.561	0	0	1.858.561	1.751.713
Íbúðalánasjóður	4.663.859	0	0	4.663.859	3.890.637
Skuldabréf sveitarfélaga	1.555.006	0	0	1.555.006	1.017.433
Skuldabréf lánastofnana	389.790	0	0	389.790	330.007
Skuldabréf fyrirtækja	2.838.875	199.897	0	3.038.772	1.308.216
Skuldabréf fagfjárfestasjóða	773.255	0	0	773.255	624.209
Skuldabréf ýmissa lánasjóða	366.978	0	0	366.978	326.349
Sjóðfélagalán og önnur veðlán	6.064.606	0	(144.651)	5.919.955	4.206.444
Samtals	18.510.930	199.897	(144.651)	18.566.176	13.455.008

	Gangvirðis-breyting	Áhrif gjaldmiðils	Breyting á niðurfærslu	Samtals 2018	Samtals 2017
Skuldabréf færð á gangvirði					
Ríkisskuldabréf	971.861	0	0	971.861	1.602.396
Íbúðalánasjóður	2.643.693	0	0	2.643.693	3.579.545
Skuldabréf lánastofnana	343.122	0	0	343.122	309.466
Samtals	3.958.676	0	0	3.958.676	5.491.407
Samtals tekjur af skuldabréfum	22.469.606	199.897	(144.651)	22.524.852	18.946.415

Séreignardeildir

	Vaxtatekjur og verðbætur	Áhrif gjaldmiðils	Breyting á niðurfærslu	Samtals 2018	Samtals 2017
Skuldabréf sem haldið er til gjalddaga					
Ríkisskuldabréf	33.215	0	0	33.215	31.727
Íbúðalánasjóður	83.349	0	0	83.349	70.466
Skuldabréf sveitarfélaga	27.790	0	0	27.790	18.428
Skuldabréf lánastofnana	6.966	0	0	6.966	5.977
Skuldabréf fyrirtækja	50.735	3.572	0	54.307	23.694
Skuldabréf fagfjárfestasjóða	13.819	0	0	13.819	11.305
Skuldabréf ýmissa lánasjóða	6.558	0	0	6.558	5.911
Sjóðfélagalán og önnur veðlán	108.383	0	(2.585)	105.798	76.186
Samtals	330.815	3.572	(2.585)	331.802	243.694

	Gangvirðis-breyting	Áhrif gjaldmiðils	Breyting á niðurfærslu	Samtals 2018	Samtals 2017
Skuldabréf færð á gangvirði					
Ríkisskuldabréf	17.467	0	0	17.467	29.260
Íbúðalánasjóður	47.247	0	0	47.247	64.832
Skuldabréf lánastofnana	6.132	0	0	6.132	5.605
Samtals	70.846	0	0	70.846	99.697
Samtals tekjur af skuldabréfum	401.661	3.572	(2.585)	402.648	343.391

Skýringar

Samtryggingardeild og séreignardeildir

	Vaxtatekjur og verðbætur	Áhrif gjaldmiðils	Breyting á niðurfærslu	Samtals 2018	Samtals 2017
Skuldabréf sem haldið er til gjalddaga					
Ríkisskuldabréf	1.891.776	0	0	1.891.776	1.783.440
Íbúðalánasjóður	4.747.208	0	0	4.747.208	3.961.103
Skuldabréf sveitarfélaga	1.582.796	0	0	1.582.796	1.035.861
Skuldabréf lánastofnana	396.756	0	0	396.756	335.984
Skuldabréf fyrirtækja	2.889.610	203.469	0	3.093.079	1.331.910
Skuldabréf fagfjárfestastjóða	787.074	0	0	787.074	635.514
Skuldabréf ýmissa lánasjóða	373.536	0	0	373.536	332.260
Sjóðfélagalán og önnur veðlán	6.172.989	0	(147.236)	6.025.753	4.282.630
Samtals	18.841.745	203.469	(147.236)	18.897.978	13.698.702
	Gangvirðis- breyting	Áhrif gjaldmiðils	Breyting á niðurfærslu	Samtals 2018	Samtals 2017
Skuldabréf færð á gangvirði					
Ríkisskuldabréf	989.328	0	0	989.328	1.631.656
Íbúðalánasjóður	2.690.940	0	0	2.690.940	3.644.377
Skuldabréf lánastofnana	349.254	0	0	349.254	315.071
Samtals	4.029.522	0	0	4.029.522	5.591.104
Samtals tekjur af skuldabréfum	22.871.267	203.469	(147.236)	22.927.500	19.289.806

6. Ýmsar fjárfestingartekjur

	2018	2017
Tekjur (gjöld) vegna fullnustueigna	(280)	32.068

7. Fjárfestingargjöld

	Séreignardeildir						
	Samtrygg- ingardeild	Verð- bréfaeild	Ævileið I	Ævileið II	Ævileið III	Samtals 2018	Samtals 2017
Bein fjárfestingargjöld							
Vegna innlendra verðbréfasjóða	0	0	0	0	0	0	0
Vegna innlendra fjárfestingarsjóða	0	0	0	0	0	0	0
Vegna innlendra fagfjárfestastjóða	0	0	0	0	0	0	0
Vegna erlendra verðbréfasjóða	0	0	0	0	0	0	0
Vegna annarra erlendra sjóða um sam- eiginlega fjárfestingu	0	0	0	0	0	0	0
Kaup og sölubóknanir vegna verðbréfa- viðskipta	15.631	279	15	16	8	15.949	8.094
Vörslubóknanir	60.229	1.076	0	0	0	61.305	50.367
Umsýslubóknanir vegna útvistunar eignastýringar	169.531	3.030	0	0	0	172.561	140.823
Önnur fjárfestingargjöld	0	0	0	0	0	0	0
	245.391	4.385	15	16	8	249.815	199.284

Skýringar

	Séreignardeildir						Samtals 2018	Samtals 2017
	Samtrygg- ingardeild	Verð- bréfaleið	Ævileið I	Ævileið II	Ævileið III			
Áætluð og reiknuð fjárfestingargjöld								
Vegna innlendra verðbréfasjóða	0	0	80	152	587	819	37	
Vegna innlendra fjárfestingarsjóða	0	0	867	656	448	1.971	181	
Vegna innlendra fagfjárfestingsjóða	367.822	6.573	373	380	0	375.148	394.016	
Vegna erlendra verðbréfasjóða	693.477	12.393	146	69	0	706.085	621.665	
Vegna annarra erlendra sjóða um sameiginlega fjárfestingu	409.969	7.327	0	0	0	417.296	358.093	
Kaup og sölubóknanir vegna verðbréfa- viðskipta	0	0	0	0	0	0	0	
Vörslubóknanir	30.280	541	0	0	0	30.821	29.592	
Umsýslubóknanir vegna útvistunar eignastýringar	159.843	2.857	0	0	0	162.700	170.087	
Önnur áætluð og reiknuð fjárfestingar- gjöld	0	0	0	0	0	0	0	
	<u>1.661.391</u>	<u>29.691</u>	<u>1.466</u>	<u>1.257</u>	<u>1.035</u>	<u>1.694.840</u>	<u>1.573.671</u>	
Fjárfestingargjöld samtals								
Vegna innlendra verðbréfasjóða	0	0	80	152	587	819	37	
Vegna innlendra fjárfestingarsjóða	0	0	867	656	448	1.971	181	
Vegna innlendra fagfjárfestingsjóða	367.822	6.573	373	380	0	375.148	394.016	
Vegna erlendra verðbréfasjóða	693.477	12.393	146	69	0	706.085	621.665	
Vegna annarra erlendra sjóða um sameiginlega fjárfestingu	409.969	7.327	0	0	0	417.296	358.093	
Kaup og sölubóknanir vegna verðbréfa- viðskipta	15.631	279	15	16	8	15.949	8.094	
Vörslubóknanir	90.509	1.617	0	0	0	92.126	79.959	
Umsýslubóknanir vegna útvistunar eignastýringar	329.374	5.887	0	0	0	335.261	310.910	
Önnur fjárfestingargjöld	0	0	0	0	0	0	0	
	<u>1.906.782</u>	<u>34.076</u>	<u>1.481</u>	<u>1.273</u>	<u>1.043</u>	<u>1.944.655</u>	<u>1.772.955</u>	
Heildareign í sjóðum að meðaltali á árinu								
Innlendir verðbréfasjóðir	0	0	26.422	47.879	185.634	259.935	14.861	
Innlendir fjárfestingarsjóðir	0	0	118.057	100.182	190.532	408.771	32.923	
Innlendir fagfjárfestingsjóðir	19.459.306	352.443	25.289	24.790	0	19.861.828	20.787.429	
Erlendir verðbréfasjóðir	126.245.125	2.286.524	63.735	30.381	0	128.625.765	91.012.693	
Aðrir erlendir sjóðir um sameiginlega fjárfestingu	29.261.518	529.978	0	0	0	29.791.496	20.980.979	
Önnur erlend verðbréfasöfn	49.427.150	895.213	0	0	0	50.322.363	64.847.287	
Heildareign í sjóðum að meðaltali á árinu	<u>224.393.099</u>	<u>4.064.158</u>	<u>233.503</u>	<u>203.232</u>	<u>376.166</u>	<u>229.270.159</u>	<u>197.676.172</u>	
Hlutfall fjárfestingargjalda alls af meðaleign								
Innlendir verðbréfasjóðir	0,0%	0,0%	0,3%	0,3%	0,3%	0,3%	0,2%	
Innlendir fjárfestingarsjóðir	0,0%	0,0%	0,7%	0,7%	0,2%	0,5%	0,5%	
Innlendir fagfjárfestingsjóðir	1,9%	1,9%	1,5%	1,5%	0,0%	1,9%	1,9%	
Erlendir verðbréfasjóðir	0,5%	0,5%	0,2%	0,2%	0,0%	0,5%	0,7%	
Aðrir erlendir sjóðir um sameiginlega fjárfestingu	1,4%	1,4%	0,0%	0,0%	0,0%	1,4%	1,7%	
Önnur erlend verðbréfasöfn	0,4%	0,4%	0,0%	0,0%	0,0%	0,4%	0,4%	
Samtals	<u>0,8%</u>	<u>0,8%</u>	<u>0,6%</u>	<u>0,6%</u>	<u>0,3%</u>	<u>0,8%</u>	<u>0,9%</u>	

Skýringar

8. Skrifstofu- og stjórnunarkostnaður

	2018	2017
Laun og launatengd gjöld	702.400	633.551
Sjóðfélagayfirlit og kynningarstarfsemi	36.621	24.458
Upplýsingaveitur.	46.863	48.482
Aðkeypt þjónusta	64.248	54.795
Endurskoðendur og tryggingafræðingur	31.560	28.012
Fjármálaeftirlitið	35.154	31.787
Gjald til Landsamtaka lífeyrissjóða ofl.	21.599	24.594
Gjald til Umboðsmanns skuldara	5.920	12.838
Ýmiss skrifstofu- og rekstrarkostnaður.	62.197	56.523
Afskriftir fasteignar, innbús og rekstrarfjármuna og rekstur húsnæðis	99.866	83.112
Samtals	1.106.428	998.152
Endurgreiddur kostnaður vegna innheimtu gjalda fyrir stéttarfélög	(98.329)	(91.878)
	<u>1.008.099</u>	<u>906.274</u>

Stöðugildi á árinu 2018 voru 43,4 samanborið við 40,8 á árinu 2017.

Heildarlaun, hlunnindi og þóknarir til stjórnar, endurskoðunarnefndar og stjórnenda auk viðbótarframlags til lífeyrissparnaðar til stjórnenda sundurliðast þannig:

	2018	2017
Guðrún Hafsteinsdóttir, stjórnarformaður.	4.059	3.905
Ólafur Reimar Gunnarsson, varaformaður og formaður endurskoðunarnefndar	4.326	4.173
Auður Árnadóttir, stjórnarmaður	2.029	1.952
Árni Stefánsson, stjórnarmaður	2.029	1.485
Benedikt K. Kristjánsson, stjórnarmaður	2.029	1.952
Guðný Rósa Þorvarðardóttir, stjórnarmaður.	2.029	1.952
Ína Björk Hannesdóttir, stjórnarmaður	2.029	1.952
Magnús Ragnar Guðmundsson, stjórnarmaður	2.029	1.952
Varamenn í stjórn og fyrrverandi stjórnarmenn	425	1.211
Anna G. Sverrisdóttir, endurskoðunarnefnd	641	622
Stefán Sveinbjörnsson, endurskoðunarnefnd	641	622
Framkvæmdastjóri.	37.587	40.919
Forstöðumaður lögfræðisviðs og staðgengill framkvæmdastjóra	28.491	27.005
Forstöðumaður eignastýringar	14.451	0
Fyrrverandi forstöðumaður eignastýringar	21.450	21.551
Forstöðumaður upplýsingatækni	26.194	25.308
Fjármálastjóri	24.338	23.515
	<u>174.777</u>	<u>160.076</u>

Eftirtaldir stjórnarmenn og stjórnendur eru studdir til stjórnarstarfa eða setu í fjárfestinga- eða ráðgjafaráráðum af sjóðnum og þáðu laun á árinu 2018 sem greidd voru af viðkomandi félagi eða sjóði og eru ekki innifalin í framangreindum fjárhæðum:

Benedikt K. Kristjánsson 915 þús.kr. og forstöðumaður lögfræðisviðs 1.000 þús.kr.

Skýringar

	2018	2017
Póknun til ytri endurskoðanda sjóðsins sundurliðast þannig:		
Endurskoðun og önnur staðfestingarvinna	14.805	13.843
Önnur þjónusta	620	1.541
	<u>15.425</u>	<u>15.384</u>
Póknun til innri endurskoðanda sjóðsins sundurliðast þannig:		
Innri endurskoðun	6.324	7.618
Önnur þjónusta	1.605	80
	<u>7.929</u>	<u>7.698</u>
Póknun til tryggingastærðfræðings sjóðsins sundurliðast þannig:		
Útreikningur á tryggingafræðilegri stöðu	2.642	2.465
Önnur þjónusta	5.565	2.465
	<u>8.207</u>	<u>4.930</u>

9. Eignarhlutir í félögum og sjóðum

	Samtrygg- ingard.	Séreignar- deild	Samtals 2018	Samtals 2017
Skráð innlend hlutabréf	84.385.159	1.508.073	85.893.232	90.384.413
Óskráð innlend félög og framtakssjóðir	23.066.584	412.230	23.478.814	24.193.928
Hlutdeildarskírteini í innl. verðbréfasjóðum	1.134.542	1.365.807	2.500.349	1.134.156
Erlendir eignarhlutar	89.259.734	1.595.191	90.854.925	88.380.303
Hlutdeildarskírteini í skráðum hlutabréfasjóðum ..	121.763.306	2.334.740	124.098.046	100.548.566
Hlutdeildarskírteini í skráðum skuldabréfasjóðum	7.157.704	127.918	7.285.622	6.358.516
Hlutdeildarskírteini í skráðum framtakssjóðum ...	2.331.595	41.669	2.373.264	3.307.619
Hlutdeildarskírteini í óskráðum framtakssjóðum ..	22.227.455	397.234	22.624.689	17.337.100
	<u>351.326.079</u>	<u>7.782.862</u>	<u>359.108.941</u>	<u>331.644.601</u>

	2018			2017		
	Gangvirði	Eignar- hlutur	Kostnaðar- verð	Gangvirði	Eignar- hlutur	Kostnaðar- verð
Skráð innlend hlutabréf:						
Marel hf.	25.142.996	10,0%	6.664.226	22.417.506	9,4%	7.203.838
HB Grandi hf.	8.083.640	13,2%	6.633.318	8.710.471	13,7%	6.937.808
Reitir fasteignafélag hf.	7.526.715	14,5%	6.271.100	8.737.067	14,1%	6.166.792
Icelandair Group hf.	6.651.981	13,9%	2.210.360	10.802.454	14,7%	2.738.922
Eimskipafélag Íslands hf.	6.334.996	14,9%	5.408.924	6.960.160	13,7%	5.408.924
Reginn fasteignafélag hf.	4.867.763	12,6%	2.673.311	5.139.961	12,9%	2.058.925
Hagar hf.	4.692.054	8,3%	3.354.430	2.908.329	6,9%	2.436.806
Síminn hf.	4.683.137	13,5%	3.099.158	4.855.850	12,5%	2.793.899
Festi hf.	3.840.375	10,1%	181.396	3.790.500	13,3%	181.397
Eik fasteignafélag hf.	3.069.867	10,7%	2.359.304	3.701.208	10,5%	2.269.496
Hampiðjan hf.	1.865.853	9,6%	1.195.948	1.865.853	9,6%	1.195.948
Tryggingamiðstöðin hf.	1.764.861	10,0%	835.192	2.242.492	10,0%	835.192
Vátryggingarfélag Íslands hf.	1.708.326	8,6%	1.514.242	2.590.320	10,0%	2.020.079
Kvika banki hf.	1.496.914	9,5%	909.370	1.057.160	9,6%	804.220
Sýn hf.	1.330.180	10,7%	821.895	2.184.684	11,8%	829.803
Origo hf.	1.169.124	9,9%	495.264	1.235.997	10,1%	495.264
Sjóvá Almennar hf.	1.135.700	5,8%	988.097	1.184.400	4,8%	841.250
Önnur félög, undir 2% eignarhlutur ...	528.750		562.500	0		
	<u>85.893.232</u>			<u>90.384.413</u>		

Fjárhæðir í þúsundum króna.

Skýringar

Óskráð innlend félög og framtakssjóðir:	2018			2017		
	Gangvirði	Eignarhlutur	Kostnaðarverð	Gangvirði	Eignarhlutur	Kostnaðarverð
Eyri Invest hf.	5.490.360	11,2%	2.449.250	4.694.480	10,2%	2.449.250
Jarðvarmi slhf.	4.193.393	19,9%	2.579.040	3.343.258	19,9%	2.579.040
Horn II slhf.	1.894.842	18,2%	146.274	1.848.278	18,2%	627.650
Horn III slhf.	1.458.181	19,9%	1.886.520	1.335.119	19,9%	1.607.920
Landsbréf veðskuldabréfasjóður slhf. .	1.432.826	19,9%	1.370.859	1.158.992	19,9%	1.138.834
Akur fjárfestingar slhf.	1.004.422	19,9%	1.400.477	1.070.822	19,9%	1.376.995
Eyri Sprotar slhf.	833.038	18,7%	1.029.811	842.561	18,7%	842.561
SÍA III slhf.	797.436	13,9%	790.318	263.440	13,9%	313.097
SF VI slhf.	795.930	18,1%	1.123.485	929.134	18,1%	1.123.485
Frumtak 2 slhf.	766.736	19,9%	740.074	554.006	19,9%	601.382
FÍ fasteignafélag	762.755	19,9%	328.858	315.728	19,9%	328.858
Edda slhf.	621.447	19,9%	304.029	737.477	19,9%	484.124
Landsbréf ITF slhf.	537.363	14,6%	417.961	508.960	14,6%	476.214
Framtakssjóður Íslands slhf.	522.892	19,9%	38.875	3.256.887	19,9%	38.875
FAST-1 slhf.	454.094	19,6%	784	1.732.206	19,6%	1.308.478
Kjölfesta slhf.	426.089	20,0%	471.260	402.149	20,0%	461.265
Brunnur vaxtarsjóður slhf.	349.465	19,9%	314.818	196.163	19,9%	265.068
Eldey TLH hf.	319.269	14,9%	358.246	191.498	14,9%	210.094
105 Miðborg slhf.	247.500	11,3%	247.500	0		0
Frumtak slhf.	171.644	9,9%	356.961	200.628	9,9%	354.985
Umbreyting slhf.	136.645	15,0%	136.645	0		0
Auður I fagfjárf.sjóður slhf	64.402	9,4%	305.896	171.133	9,4%	305.896
SRE II slhf.	0	0,0%	0	115.054	19,0%	(615.038)
BG12 slhf.	48.696	14,9%	64.192	60.481	14,9%	64.192
Brú Venture Capital	0	0,0%	0	56.700	13,1%	598.062
Undirbún.félag Verðbréfa hf.	46.414	10,0%	62.731	46.763	10,0%	46.763
Crowberry I slhf.	88.832	18,2%	112.285	22.500	18,8%	30.938
Freyja framtakssjóður slhf.	8.175	15,0%	8.175	0	0,0%	0
Eign.h.fél. líf.sj. Verðbr.þing	1.561	12,9%	1.556	1.561	12,9%	1.556
Framtakssj. Íslands GP hf.	1.086	15,0%	1.086	1.086	15,0%	1.086
Veðskuld slhf.	796	19,9%	0	796	19,9%	0
Jarðvarmi GP hf.	775	14,9%	618	775	19,9%	618
BG12 GP hf.	598	15,0%	598	598	15,0%	598
SÍA III GP hf.	512	13,9%	557	0	0,0%	0
SRE II GP ehf.	0	0,0%	0	540	15,0%	622
VI hf.	400	10,0%	400	400	10,0%	400
Sunnuvellir slhf.	240	20,0%	800	240	20,0%	800
Önnur félög, undir 2% eignarhlutur ...	0			133.515		
	<u>23.478.814</u>			<u>24.193.928</u>		

Skýringar

Hlutdeildarskírteini í verðbréfasjóðum:	2018			2017		
	Gangvirði	Eignarhlutur	Kostnaðarverð	Gangvirði	Eignarhlutur	Kostnaðarverð
Innlendir skuldabréfasjóðir:						
Gamma Iceland Fixed Income	1.020.778	10,4%	600.000	918.735	12,1%	600.000
Veðskuldabréfasjóður IV	134.040	12,4%	100.000	123.380	12,4%	100.000
Aðrir verðbréfasjóðir, undir 2% eignarhlutur	1.345.531			92.041		
	<u>2.500.349</u>			<u>1.134.156</u>		
Alls eignarhlutir í innlendum félögum og sjóðum	111.872.395			115.712.496		

Erlendir eignarhlutar:	2018			2017		
	Gangvirði	*Eignarhlutur	Kostnaðarverð	Gangvirði	*Eignarhlutur	Kostnaðarverð
Bein erlend hlutabréfaeign:						
Schroder Investment Management ...	43.209.264		12.055.111	42.604.546		12.055.111
MFS Meridian	23.080.293		21.487.850	23.012.387		21.487.850
Össur	18.547.271	7,8%	5.162.855	16.276.052	8,4%	6.629.471
Morgan Stanley	5.772.168		4.887.020	6.055.985		4.887.020
Century Aluminium Company	127.249			306.885		
Morgan Stanley New York	118.680		134.712	124.448		134.712
	<u>90.854.925</u>			<u>88.380.303</u>		

* Á ekki við, því um er að ræða sérgreint hlutabréfasafn í eigu sjóðsins.

Hlutdeildarskírteini í skráðum erlendum hlutabréfasjóðum:

Vanguard Global Stock	43.285.113	3,8%	25.597.777	41.051.746	3,6%	23.975.827
iShares Developed World Index Fund ..	24.163.650	2,1%	24.545.733	8.943.415	0,6%	8.377.680
MFS Meridian – Global Concentrated ..	12.354.454	11,2%	10.752.950	12.270.036	10,0%	10.752.950
MFS Meridian – Global Equity Fund ..	11.991.671	2,1%	10.752.950	11.932.678	1,9%	10.752.950
T.Rowe Price Global Growth Equity Fund	9.072.033	7,5%	9.582.900	0	0,0%	0
State Street North American Fund	5.625.494	5,2%	1.934.170	5.452.173	4,9%	1.934.170
GS N11	0	0,0%	0	2.992.657	13,3%	3.543.900
Coupland Cardiff Japan Fund	0	0,0%	0	1.182.110	2,0%	859.076
JPM JF Asean Equity Fund	1.404.654	2,1%	1.189.860	1.104.557	2,0%	929.557
AB FCP I	932.045	2,1%	946.435	1.035.849	1,9%	946.435
New Capital China Equity	686.464	7,0%	1.000.621	792.611	4,3%	1.000.621
JP Morgan Korea Equity	652.495	1,7%	587.835	642.655	2,9%	587.835
JP Morgan Taiwan Fund	402.501	3,4%	355.444	445.080	2,6%	355.444
Atlantis China Fund	151.963	3,3%	(859.767)	524.420	8,5%	(548.065)
Aðrir hlutabréfasjóðir, undir 2% eignarhlutur	13.375.508			12.178.579		
	<u>124.098.046</u>			<u>100.548.566</u>		

Hlutdeildarskírteini í skráðum erlendum skuldabréfasjóðum:

MS LQ GOV SE-PAR	6.535.314		6.831.962	0		0
MS USD Liquidity Fund CL I	0		0	5.654.450		5.466.658
Skuldabréfasjóðir, undir 2% eignarhlutur	750.308		(3.911.708)	704.066		(3.911.708)
	<u>7.285.622</u>			<u>6.358.516</u>		

Fjárhæðir í þúsundum króna.

Skýringar

Hlutdeildarskírteini í skráðum erlendum framtakssjóðum:	2018			2017		
	Gangvirði	Eignarhlutur	Kostnaðarverð	Gangvirði	Eignarhlutur	Kostnaðarverð
Schroder Private Equity F III	1.375.359	7,1%	(1.674.703)	1.653.287	7,1%	(1.674.703)
Aberdeen Diamond PE III	473.750	3,6%	315.401	657.803	2,3%	315.401
Schroder Private Equity F II	215.635	3,5%	(1.366.067)	267.174	3,5%	(1.366.067)
SVG Sapphire IV	177.214	12,8%	4.981.505	593.817	14,3%	4.981.505
Schroder Private Equity F I	131.306	4,1%	(1.027.060)	135.538	4,1%	(1.027.060)
	<u>2.373.264</u>			<u>3.307.619</u>		
Hlutdeildarskírteini í óskráðum erlendum framtakssjóðum:						
PE Co-Inv. Partners	2.957.305	4,7%	2.087.566	2.009.615	4,7%	2.087.566
Morgan Stanley PMF VI	2.844.100	2,8%	2.487.602	2.102.863	6,8%	2.487.602
Aberdeen Asia Fund	2.090.564	15,0%	1.390.427	2.104.155	12,1%	1.390.427
Morgan Stanley GSOF	2.008.540	3,9%	3.641.511	1.895.440	6,0%	3.641.511
Global Infrastructure Solutions 3 Fund	1.815.037	6,2%	2.650.884	0	0,0%	0
Morgan Stanley Emerging PMF IV	1.692.383	7,1%	3.465.719	1.917.453	7,1%	3.465.719
KKR Americas Fund XII	1.684.904	3,9%	67.117	66.415	3,9%	67.117
Partners Group	1.566.903	3,4%	2.666.162	1.595.568	3,4%	2.666.162
Morgan Stanley PMF IV	1.450.170	2,6%	3.624.124	1.784.641	2,6%	3.624.124
Morgan Stanley PMF III	1.108.881	5,2%	4.514.782	1.560.686	5,2%	4.514.782
AlpInvest Secondaries Fund	817.823	6,7%	364.047	368.230	6,7%	364.047
Metrop.Real Estate Sec. Fund	329.582	3,7%	345.401	0	0,0%	0
Black Rock ML POF	238.407	10,6%	1.294.065	369.943	10,6%	1.294.065
Scudder Venture F	5.817	2,9%	145.314	6.072	2,9%	145.314
Aðrir framtakssjóðir, eignarhlutur undir 2%	2.014.273			1.556.020		
	<u>22.624.689</u>			<u>17.337.100</u>		
Alls eignarhlutir í erlendum félögum og sjóðum	247.236.546			215.932.105		
Eignarhlutir í félögum og sjóðum samtals	<u>359.108.941</u>			<u>331.644.601</u>		

Kostnaðarverð í framangreindri töflu er skilgreint sem kaupverð að frádregnu söluverði í viðkomandi félagi, framtakssjóði eða verðbréfasjóði. Þannig er ekki tekið tillit til arðgreiðslna sem myndu annars koma til lækkunar á kostnaðarverði. Kostnaðarverð er ekki sett fram þar sem eðli og uppbygging fjárfestingarinnar leiðir ekki fram kostnaðarverð sem hægt er að byggja á.

Sjóðurinn á ekki eignaraðild að félagi þar sem um er að ræða ótakmarkaða ábyrgð, né þar sem um er að ræða dóttur- eða hlutdeildarfélag.

10. Skuldabréf

Samtryggingardeild	Skuldabréf haldið til gjalddaga	Skuldabréf færð á gangvirði	Samtals 2018	Samtals 2017
Skuldabréf:				
Ríkisskuldabréf	29.308.770	30.066.620	59.375.390	55.648.194
Íbúðalánasjóður	58.612.071	32.779.017	91.391.088	92.147.352
Skuldabréf sveitarfélaga	22.308.401	0	22.308.401	22.130.496
Skuldabréf lánastofnana	7.827.645	5.646.746	13.474.391	9.325.576
Skuldabréf fyrirtækja	42.937.375	0	42.937.375	40.547.578
Varúðarniðurfærsla fyrirtækjaskuldabréfa	(854.827)	0	(854.827)	(854.625)
Skuldabréf fagfjárfestastjóða	10.609.852	0	10.609.852	10.968.906
Ýmsir lánasjóðir	4.431.486	0	4.431.486	4.815.441
Samtals	<u>175.180.773</u>	<u>68.492.383</u>	<u>243.673.156</u>	<u>234.728.918</u>

Skýringar

	Skuldabréf haldið til gjaldþaga	Skuldabréf færð á gangvirði	Samtals 2018	Samtals 2017
Útlán greinast þannig:				
Útlán til sjóðfélaga	92.658.681	0	92.658.681	82.074.120
Önnur útlán	3.999.577	0	3.999.577	3.302.639
Varúðarniðurfærsla veðskuldabréfa	(1.391.575)	0	(1.391.575)	(1.260.675)
Samtals	95.266.683	0	95.266.683	84.116.084
	<u>270.447.456</u>	<u>68.492.383</u>	<u>338.939.839</u>	<u>318.845.002</u>

	Skuldabréf haldið til gjaldþaga	Skuldabréf færð á gangvirði	Samtals 2018	Samtals 2017
Séreignardeild				
Skuldabréf:				
Ríkisskuldabréf	523.787	537.330	1.061.117	1.021.375
Íbúðalánasjóður	1.047.476	585.805	1.633.281	1.668.953
Skuldabréf sveitarfélaga	398.681	0	398.681	400.823
Skuldabréf lánastofnana	139.890	100.915	240.805	168.903
Skuldabréf fyrirtækja	767.348	0	767.348	734.389
Varúðarniðurfærsla fyrirtækjaskuldabréfa	(15.277)	0	(15.277)	(15.479)
Skuldabréf fagfjárfestastjóða	189.612	0	189.612	198.666
Ýmsir lánasjóðir	79.198	0	79.198	87.216
Samtals	3.130.715	1.224.050	4.354.765	4.264.846
Útlán greinast þannig:				
Útlán til sjóðfélaga	1.655.935	0	1.655.935	1.486.508
Önnur útlán	71.478	0	71.478	59.817
Varúðarniðurfærsla veðskuldabréfa	(24.869)	0	(24.869)	(22.833)
Samtals	1.702.544	0	1.702.544	1.523.492
	<u>4.833.259</u>	<u>1.224.050</u>	<u>6.057.309</u>	<u>5.788.338</u>

	Skuldabréf haldið til gjaldþaga	Skuldabréf færð á gangvirði	Samtals 2018	Samtals 2017
Samtryggingardeild og séreignardeildir				
Skuldabréf:				
Ríkisskuldabréf	29.832.557	30.603.950	60.436.507	56.669.569
Íbúðalánasjóður	59.659.547	33.364.822	93.024.369	93.816.305
Skuldabréf sveitarfélaga	22.707.082	0	22.707.082	22.531.319
Skuldabréf lánastofnana	7.967.535	5.747.661	13.715.196	9.494.479
Skuldabréf fyrirtækja	43.704.723	0	43.704.723	41.281.967
Varúðarniðurfærsla fyrirtækjaskuldabréfa	(870.104)	0	(870.104)	(870.104)
Skuldabréf fagfjárfestastjóða	10.799.464	0	10.799.464	11.167.572
Ýmsir lánasjóðir	4.510.684	0	4.510.684	4.902.657
Samtals	178.311.488	69.716.433	248.027.921	238.993.764
Útlán greinast þannig:				
Útlán til sjóðfélaga	94.314.616	0	94.314.616	83.560.628
Önnur útlán	4.071.055	0	4.071.055	3.362.456
Varúðarniðurfærsla veðskuldabréfa	(1.416.444)	0	(1.416.444)	(1.283.508)
Samtals	96.969.227	0	96.969.227	85.639.576
	<u>275.280.715</u>	<u>69.716.433</u>	<u>344.997.148</u>	<u>324.633.340</u>

Skýringar

Gangvirði skuldabréfa sem haldið er til gjalddaga í árslok 2018	Bókfært verð	Gangvirði	Gangvirði umfram bókfært verð
Ríkisskuldabréf.	29.832.557	32.680.695	2.848.138
Íbúðalánasjóður	59.659.547	77.850.020	18.190.473
Skuldabréf sveitarfélaga	22.707.082	24.431.334	1.724.252
Skuldabréf lánastofnana	7.967.535	8.195.925	228.390
Skuldabréf fyrirtækja	42.834.620	43.802.313	967.693
Skuldabréf fagfjárfestastjóða	10.799.464	10.799.464	0
Ýmsir lánasjóðir	4.510.684	4.743.755	233.071
Samtals	178.311.489	202.503.506	24.192.017
Útlán greinast þannig:			
Útlán til sjóðfélaga	92.898.171	92.898.171	0
Önnur útlán	4.071.055	4.071.055	0
Samtals	96.969.226	96.969.226	0
	275.280.715	299.472.732	24.192.017

Gangvirði skuldabréfa sem haldið er til gjalddaga í árslok 2017	Bókfært verð	Gangvirði	Gangvirði umfram bókfært verð
Ríkisskuldabréf.	28.581.555	32.234.370	3.652.815
Íbúðalánasjóður	60.761.524	77.407.571	16.646.047
Skuldabréf sveitarfélaga	22.531.318	24.227.638	1.696.320
Skuldabréf lánastofnana	5.378.945	5.539.076	160.131
Skuldabréf fyrirtækja	40.411.863	41.152.879	741.016
Skuldabréf fagfjárfestastjóða	11.167.573	11.212.104	44.531
Ýmsir lánasjóðir	4.902.657	5.142.957	240.300
Samtals	173.735.435	196.916.595	23.181.160
Útlán greinast þannig:			
Útlán til sjóðfélaga	82.277.120	82.277.120	0
Önnur útlán	3.362.455	3.362.455	0
Samtals	85.639.575	85.639.575	0
	259.375.010	282.556.170	23.181.160

Breyting á niðurfærslu skuldabréfa greinist þannig:	2018	2017
Niðurfærsla 1.1.	2.153.611	1.366.216
Endanlega afskrifað á árinu	(14.300)	(197.054)
Breyting á niðurfærslu (sjá skýringu 5.2.)	147.236	984.449
Niðurfærsla 31.12.	2.286.547	2.153.611

11. Aðrar fjárfestingar	2018	2017
Fullnustueignir	52.344	52.344

Í árslok 2018 nam samanlagt fasteignamat fullnustueigna í eigu sjóðsins 46.050 þús.kr. og váttryggingarverðmæti 67.474 þús.kr.

Skýringar

12. Skipting fjárfestinga eftir gjaldmiðlum

Fjárfestingar skiptast þannig niður á gjaldmiðla:	2018	2017
ISK	455.139.410	438.907.805
USD	136.018.938	117.919.015
EUR	26.909.008	30.831.607
GBP	11.319.431	11.055.690
JPY	13.797.364	12.845.192
DKK	19.518.236	16.276.052
Aðrir gjaldmiðlar	41.456.047	28.604.556
	<u>704.158.433</u>	<u>656.439.917</u>
Hlutfallsleg skipting fjárfestinga eftir gjaldmiðlum:		
Eignir í íslenskum krónum	64,6%	66,9%
Eignir í erlendum gjaldmiðlum	35,4%	33,1%
	<u>100%</u>	<u>100%</u>

13. Kröfur

Kröfur á launagreiðendur:	2018	2017
Áætluð óinnheimt iðgjöld	3.801.000	3.139.500
Aðrar kröfur á launagreiðendur	124.503	92.791
	<u>3.925.503</u>	<u>3.232.291</u>
Aðrar kröfur:		
Ógreiddar skammtímakröfur vegna verðbréfa ofl.	29.179	31.903
	<u>3.954.682</u>	<u>3.264.194</u>

14. Varanlegir rekstrarfjármunir

Bókfært verð greinist þannig:	Fasteign til		Skrifstofu- og tölvu- búnaður	Samtals 2018	Samtals 2017
	eigin nota	Innréttingar			
Heildarverð í ársbyrjun	412.910	321.796	247.962	982.668	939.350
Víðbætur á árinu	0	21.393	28.483	49.876	43.318
Afskrifað í ársbyrjun	(262.991)	(151.125)	(159.964)	(574.080)	(513.468)
Afskrifað á árinu	(13.081)	(32.365)	(29.682)	(75.128)	(60.612)
Bókfært verð í árslok	<u>136.838</u>	<u>159.699</u>	<u>86.799</u>	<u>383.337</u>	<u>408.588</u>

Fasteignamat og vátryggingarverðmæti greinist þannig:

	Fasteignamat		Vátryggingarverðmæti	
	31.12.2018	31.12.2017	31.12.2018	31.12.2017
Fasteign til eigin nota	628.000	570.950	968.876	933.210

15. Aðrar skuldir

	2018	2017
Ógreitt til stéttarfélaganna vegna innheimtu félagsgjalda	303.122	319.546
Ógreidd staðgreiðsla vegna lífeyrisgreiðslna og launa	307.422	267.690
Ógreitt framlag í starfsendurhæfingarsjóð	20.104	19.208
Ógreitt annað	77.096	55.745
	<u>707.744</u>	<u>662.189</u>

Fjárhæðir í þúsundum króna.

Skýringar

16. Tryggingafræðileg staða

Tryggingafræðileg staða samtryggingardeildar sjóðsins er reiknuð í samræmi við ákvæði 39. gr. laga nr. 129/1997 um skyldutryggingu lífeyrisréttinda og starfsemi lífeyrissjóða. Útreikningurinn er gerður af tryggingastærðfræðingi sem hefur til þess tilskilda staðfestingu frá Fjármálaeftirlitinu og starfar sjálfstætt utan sjóðsins. Helstu forsendur útreikninga miðast við ákvæði IV kafla reglugerðar nr. 391/1998 um skyldutryggingu lífeyrisréttinda og starfsemi lífeyrissjóða með síðari breytingum. Við mat á dánar- og lífslíkum skal nota nýjustu dánar- og eftirlifendatöflur, sem útgefnar eru af ráðherra að fengnum tillögum Félags íslenskra tryggingastærðfræðinga. Í reglugerðinni kemur einnig fram að við núvirðisútreikning væntanlegs lífeyris og framtíðariðgjalda skuli nota 3,5% vaxtaviðmiðun umfram vísitölu neysluverðs. Útreikningur tryggingafræðilegrar stöðu í lok árs 2018 miðast eins og í árslok 2017 við sértækar lífs- og örorkulíkur fyrir sjóðinn.

Yfirlit um breytingu á tryggingafræðilegri stöðu samtryggingardeildar

Eignir	2018	2017
Endurmetin eign til tryggingafræðilegs uppgjors í árslok	1.198.398.807	1.087.632.233
Endurmetin eign til tryggingafræðilegs uppgjors í ársbyrjun	1.087.632.233	967.878.161
Hækkun endurmetinnar eignar á árinu	110.766.574	119.754.072

Skuldbindingar

Skuldbindingar í árslok	1.137.364.517	1.021.921.554
Skuldbindingar í ársbyrjun	1.021.921.554	929.224.687
Hækkun skuldbindinga á árinu	115.442.963	92.696.867
Breyting á tryggingafræðilegri stöðu á árinu	(4.676.389)	27.057.205

Yfirlit um breytingu á áföllnum lífeyrisskuldbindingum samtryggingardeildar

	2018	2017
Áfallnar lífeyrisskuldbindingar í ársbyrjun	578.809.368	536.424.272
Hækkun lífeyrisskuldbindinga vegna vaxta og verðbóta.	40.168.457	28.802.400
Hækkun áunninna réttinda vegna iðgjalda ársins.	32.360.145	27.828.965
Lækkun vegna greidds lífeyris á árinu	(14.314.652)	(12.818.728)
Hækkun vegna nýrra lífslíknataflna	0	0
Lækkun vegna breyttra forsendna	0	(80.074)
Lækkun vegna annarra breytinga.	(2.444.262)	(1.347.467)
Áfallnar lífeyrisskuldbindingar í árslok	634.579.056	578.809.368

17. Skuldbindingar utan efnahags

Sjóðurinn hefur gert samninga sem skuldbinda hann til framtíðarfjárfestinga. Með samningunum hefur sjóðurinn skuldbundið sig til að fjárfesta í framtaks-, fasteigna- og innviðasjóðum fyrir ákveðna fjárhæð sem er innkölluð í nokkrum áföngum. Staða skuldbindinga í árslok er sem hér greinir:

	2018	2017
Innlendar skuldbindingar	5.361.794	6.151.963
Erlendar skuldbindingar	34.493.017	19.181.390
	39.854.811	25.333.353

Skýringar

18. Fjármálagerningar

18.1. Flokkar fjármálagerninga

Fjárfestingar lífeyrissjóðsins skiptast í eftirfarandi flokka fjármálagerninga:

Fjárfestingar í árslok 2018	Gangvirði	Haldið til gjalddaga	Kostnaðarverð	Samtals	Gangvirði
Eignarhlutir í félögum og sjóðum . . .	357.882.147	0	1.226.794	359.108.941	360.320.975
Skuldabréf	69.716.434	275.280.715	0	344.997.148	369.189.167
Bundnar bankainnstæður.	0	0	0	0	0
Aðrar fjárfestingar.	0	0	52.344	52.344	52.344
Fjárfestingar samtals	427.598.581	275.280.714	1.279.138	704.158.433	729.562.486
Fjárfestingar í árslok 2017					
Eignarhlutir í félögum og sjóðum . . .	330.800.604	0	843.997	331.644.601	331.644.601
Skuldabréf	65.258.330	259.375.010	0	324.633.341	347.814.500
Bundnar bankainnstæður.	0	0	109.632	109.632	109.632
Aðrar fjárfestingar.	0	0	52.344	52.344	52.344
Fjárfestingar samtals	396.058.934	259.375.011	1.005.973	656.439.917	679.621.077

18.2. Stigskipting gangvirðis

Taflan hér að neðan sýnir fjárfestingar sem færðar eru á gangvirði, flokkaðar eftir verðmatsaðferð. Matsaðferðum er skipt í þrjú stig sem endurspeglar mikilvægi þeirra forsenda sem lagðar eru til grundvallar við ákvörðun gangvirðis eignanna. Stigin eru eftirfarandi:

Stig 1: Fjármálagerningar sem skráðir eru á skipulegum verðbréfamarkaði eða markaðstorgi fjármálagerninga skv. lögum nr. 108/2007. Gangvirðismatið byggir á síðustu viðskiptum viðkomandi fjármálagernings.

Stig 2: Fjármálagerningar þar sem stuðst er við gengi frá eignastýranda sem getur verið afleitt af skráðu verði undirliggjandi eigna. Hér flokkast t.d. hlutdeildarskírteini í verðbréfasjóðum. Einnig skuldabréf þar sem stuðst er við verðlagningu skráð skuldabréfs með sambærilegan meðalbínditíma að viðbættu eðlilegu áhættuálagi.

Stig 3: Fjármálagerningar þar sem stuðst er við verðmat á undirliggjandi eignum, t.d. frá eignastýranda eða verðmat byggð á viðurkenndum verðmatsaðferðum, s.s. sjóðstreymi, innra virði eða nýlegt viðskiptaverð.

Til þessa stigs teljast m.a. Innlendir og erlendir framtakssjóðir sem ekki gefa út gengi sem og innlend og erlend hlutafélag sem ekki eru skráð á markaði.

	Stig 1	Stig 2	Stig 3	Samtals
Fjárfestingar á gangvirði í árslok 2018. . . .	174.284.186	209.982.303	43.332.092	427.598.581
	Stig 1	Stig 2	Stig 3	Samtals
Fjárfestingar á gangvirði í árslok 2017. . . .	172.225.679	183.369.323	40.463.932	396.058.934

Breytingar sem falla undir stig 3 á árinu eru eftirfarandi:

Staða 1.1.2018.	40.463.932
Keypt á árinu.	8.068.029
Selt á árinu og arðgreiðslur	(11.028.470)
Flutt milli stiga	0
Matsbreyting	5.828.601
Staða 31.12.2018.	43.332.092

Skýringar

19. Áhættuþættir í starfsemi og áhættustýring

Hlutverk stjórnar lífeyrissjóðsins er samkvæmt lögum að hafa eftirlit með starfsemi sjóðsins. Liður í því eftirliti er samþykkt og innleiðing áhættustefnu og áhættustýringarstefnu. Á grundvelli þeirra felur stjórn framkvæmdastjóra og áhættustjóra sjóðsins umsjón með framkvæmd stefnanna.

Sjóðurinn leggur áherslu á það í störfum sínum að stefnurnar og framkvæmd þeirra sé virkur þáttur í starfseminni. Markmið stefnanna er að auka öryggi í rekstri sjóðsins og draga þannig úr líkum á því að réttindi sjóðfélaga til greiðslu lífeyris skerðist sem og að stuðla almennt að góðum og öruggum rekstri.

Áhættustefna og áhættustýringarstefna sjóðsins byggja á lögum nr. 129/1997, um skyldutryggingu lífeyrisréttinda og starfsemi lífeyrissjóða, reglugerð 590/2017 um eftirlitskerfi með áhættu lífeyrissjóða og reglugerð nr. 916/2009 um fjárfestingarstefnu og úttekt á ávöxtun lífeyrissjóða og vörsluaðila séreignarsparnaðar með síðari breytingum. Áhættustefnan tekur einnig mið af ISO staðli 31000 um áhættustýringu, eðli og umfangi reksturs sjóðsins og skýrslum erlendra aðila eins og IOPS (e. International Organisation of Pension Supervision).

Í stefnunum er skipulag sjóðsins skilgreint, mælt fyrir um umsjón og ábyrgð er varðar framkvæmd áhættustýringar, helstu áhættuþættir í rekstri sjóðsins eru skilgreindir og metnir og tilgreint er hvernig með þeim er fylgst.

Áhætta í starfsemi sjóðsins er skilgreind, til samræmis við skilgreiningu á áhættu í ISO staðli 31000 sem áhrif óvissu á markmið, þar sem áhrifin eru frávik frá því sem búist er við, bæði jákvæð og neikvæð. Þessi skilgreining er víðari en skilgreining á hugtakinu áhætta eins og það er skilgreint í reglugerð nr. 590/2017 um eftirlitskerfi með áhættu lífeyrissjóða. Þar er áhætta skilgreind sem hætta á fjárhagslegu tapi sem leiðir af atburði og fellur undir einn eða fleiri af þeim áhættuþáttum sem lífeyrissjóður skilgreinir.

Helstu áhættuþættir í starfsemi sjóðsins eru fjárhagsleg áhætta, mótaðilaáhætta, lífeyristryggingaráhætta og rekstraráhætta.

19.1. Fjárhagsleg áhætta

Fjárhagsleg áhætta felst í hættunni á fjárhagslegu tapi vegna breytinga á vöxtum, gengi gjaldmiðla eða virði verðbréfa. Fjárhagslegri áhættu má skipta í a) vaxta- og endurfjárfestingaráhættu, b) uppgreiðsluáhættu, c) markaðsáhættu, d) gjaldmiðlaáhættu og e) verðbólguáhættu.

a) Vaxta- og endurfjárfestingaráhætta

Hættan á að breytingar á vöxtum og lögun vaxtaferils leiði til lækkunar á virði skuldabréfa. Ef vextir hækka getur sjóðurinn þurft að innleysa gengistap við sölu á skuldabréfum sem keypt voru á lægri vöxtum. Þá getur lækkandi vaxtaumhverfi leitt til lægri ávöxtunarkröfu við kaup nýrra skuldabréfa þegar núverandi skuldabréf eru á gjalddaga og þegar fjárfest er fyrir innflæði (endurfjárfestingaráhætta).

Hluti skuldabréfa sjóðsins er færður til bókar á gangvirði og hluti á upphaflegri ávöxtunarkröfu við kaup. Sá hluti sem færður er til bókar á gangvirði er næmur fyrir breytingum á ávöxtunarkröfu á markaði. Hér að neðan má sjá hvaða áhrif breytingar á ávöxtunarkröfu hefur á gangvirði skuldabréfa sem færð eru til bókar á gangvirði, hreina eign og tryggingafræðilega stöðu. Annars vegar er gert ráð fyrir að ávöxtunarkrafa verðtryggðra og óverðtryggðra markaðsskuldabréfa lækki um 100 punkta og hins vegar að ávöxtunarkrafan hækki um 100 punkta. 100 punkta breyting samsvarar eins prósentustígs breytingu á ávöxtunarkröfu.

Áhrif á hreina eign til greiðslu lífeyris:	31.12.2018	31.12.2018	31.12.2017	31.12.2017
	100 punkta	100 punkta	100 punkta	100 punkta
Breyting á ávöxtunarkröfu:	lækkun	hækkun	lækkun	hækkun
Verðtryggð skuldabréf færð á gangvirði.	3.992.178	(3.854.802)	3.926.458	(3.786.527)
Óverðtryggð skuldabréf færð á gangvirði.	1.573.358	(1.536.539)	1.585.125	(1.545.204)
Samtals gangvirðisbreyting.	<u>5.565.536</u>	<u>(5.391.341)</u>	<u>5.511.583</u>	<u>(5.331.731)</u>
Hrein eign til greiðslu lífeyris	712.742.267	712.742.267	664.772.548	664.772.548
Breyting á hreinni eign.	<u>5.565.536</u>	<u>(5.391.341)</u>	<u>5.511.583</u>	<u>(5.331.731)</u>
Hrein eign til greiðslu lífeyris eftir breytt gangvirði	<u>718.307.803</u>	<u>707.350.926</u>	<u>670.284.131</u>	<u>659.440.817</u>

Tryggingafræðileg staða þann 31.12.2018 er 5,4% en var 6,4% þann 31.12.2017. Í töflunni hér á eftir er sýnt hver áhrifin eru á tryggingafræðilega stöðu sjóðsins ef ávöxtunarkrafar hækka eða lækkar um 100 punkta.

Skýringar

Áhrif á tryggingafræðilega stöðu:

	31.12.2018 100 punkta lækkun	31.12.2018 100 punkta hækkun	31.12.2017 100 punkta lækkun	31.12.2017 100 punkta hækkun
Breyting á ávöxtunarkröfu:				
Verðtryggð skuldabréf færð á gangvirði	0,4%	(0,4%)	0,4%	(0,4%)
Óverðtryggð skuldabréf færð á gangvirði	0,1%	(0,1%)	0,2%	(0,1%)
Samtals áhrif á tryggingafræðilega stöðu	0,5%	(0,5%)	0,6%	(0,5%)
Tryggingafræðileg staða	5,4%	5,4%	6,4%	6,4%
Breyting á tryggingafræðilegri stöðu	0,5%	(0,5%)	0,6%	(0,5%)
Tryggingafræðileg staða eftir breytt gangvirði . .	5,9%	4,9%	7,0%	5,9%

b) Uppgreiðsluáhætta

Hluti af skuldabréfaeign sjóðsins er með uppgreiðsluheimild. Það felur í sér uppgreiðsluáhættu sem felst í því að skuldabréf geta verið greidd upp fyrir lokagjalddaga og lífeyrissjóðurinn þurfi gæti þurft að endurfjárfesta á lægri vöxtum.

c) Markaðsáhætta

Markaðsáhætta er hættan á fjárhagslegu tapi eða óhagstæðum breytingum á fjárhagslegri stöðu sem stafa beint eða óbeint af sveiflum á virði eigna.

Stór hluti eigna sjóðsins er í markaðsverðbréfum, bæði hlutabréfum og skuldabréfum. Markaðsverðbréf mynda stærsta hluta þeirra eigna sem ætlað er að standa á móti lífeyrisskuldbindingu sjóðsins. Fjárfestingar sjóðsins í eignarhlutum í félögum og sjóðum eru að mestu leyti í skráðum eignum, en þó er hluti af fjárfestingum sjóðsins einnig í óskráðum eignum.

	Fjárhæð 31.12.2018	Fjárhæð 31.12.2017	Hlutfall af eignum 31.12.2018	Hlutfall af eignum 31.12.2017
Innlend og erlend hlutabréf og hlutabréfasjóðir:				
Innlend hlutabréf og hlutabréfasjóðir á gangvirði	111.872.395	115.712.496	15,7%	17,4%
Erlend hlutabréf og hlutabréfasjóðir á gangvirði	247.236.546	215.932.105	34,7%	32,4%
Samtals	359.108.941	331.644.601	50,4%	49,8%

Áhrif 5% og 10% lækkunar á gangvirði eignarhluta í félögum og sjóðum á eignir sjóðsins og tryggingafræðilega stöðu er sýnd hér að neðan. Tekið skal fram að 5% og 10% hækkun á gangvirði hefur sömu áhrif en í gagnstæða átt, þ.e. til hækkunar á hreinni eign til greiðslu lífeyris og til bætingar á tryggingafræðilegri stöðu sjóðsins.

Áhrif á hreina eign til greiðslu lífeyris:

	31.12.2018 -5%	31.12.2018 -10%	31.12.2017 -5%	31.12.2017 -10%
Breyting á gangvirði:				
Áhrif á innlend hlutabréf og hlutabréfasjóði	(5.593.620)	(11.187.240)	(5.785.625)	(11.571.250)
Áhrif á erlend hlutabréf og hlutabréfasjóði	(12.361.827)	(24.723.654)	(10.796.605)	(21.593.210)
Samtals gangvirðisbreyting	(17.955.447)	(35.910.894)	(16.582.230)	(33.164.460)
Hrein eign til greiðslu lífeyris	712.742.267	712.742.267	664.772.548	664.772.548
Breyting á hreinni eign	(17.955.447)	(35.910.894)	(16.582.230)	(33.164.460)
Hrein eign til greiðslu lífeyris eftir breytt gangvirði	694.786.820	676.831.373	648.190.318	631.608.088

Skýringar

Áhrif á tryggingafræðilega stöðu:

	31.12.2018	31.12.2018	31.12.2017	31.12.2017
Breyting á gangvirði:	-5%	-10%	-5%	-10%
Áhrif vegna innlendra hlutabréfa og hlutabréfasjóða	(0,5%)	(0,9%)	(0,6%)	(1,1%)
Áhrif vegna erlendra hlutabréfa og hlutabréfasjóða	(1,1%)	(2,2%)	(1,1%)	(2,1%)
Samtals gangvirðisbreyting	(1,6%)	(3,1%)	(1,7%)	(3,2%)
Tryggingafræðileg staða	5,4%	5,4%	6,4%	6,4%
Breyting á tryggingafræðilegri stöðu	(1,6%)	(3,1%)	(1,7%)	(3,2%)
Tryggingafræðileg staða eftir breytt gangvirði	3,8%	2,3%	4,7%	3,2%

d) Gjaldmiðlaáhætta

Gjaldmiðlaáhætta sjóðsins felst í hættu á að sveiflur á gengi íslensku krónunnar annars vegar og erlendra myntkrossa hins vegar geti haft neikvæð áhrif á eignastöðu sjóðsins. Lífeyrissjóðurinn, sem er langtímafjárfestir, er ekki með samninga um gjaldeyrisvarnir og er erlend verðbréfaeign sjóðsins því óvarin gagnvart gengissveiflum íslensku krónunnar.

Meirihluti eigna sjóðsins í árslok 2018 er í íslenskum krónum en um 35,0% er í fjáreignum, fjárfestingum og handbæru fé í erlendri mynt, sem svarar til 249,4 milljarða króna. Hér á eftir eru tilgreindir þeir gjaldmiðlar sem mest áhrif hafa á rekstur sjóðsins. Upplýsingar um gengi og útreikning á flökti taka tillit til kaupgengis Seðlabanka Íslands.

Mynt	Árslokagengi 2018	Árslokagengi 2017	Meðalgengi 2018	Meðalgengi 2017	Ársflökt 2018
USD	116,05	104,17	108,12	106,53	11,1%
EUR	132,86	124,70	127,37	120,20	8,4%
DKK	17,79	16,75	17,09	16,16	8,4%

Skipting eigna eftir myntum:

Mynt	Fjárhæð 2018	Fjárhæð 2017	Hlutfall af eignum 2018	Hlutfall af eignum 2017
USD	136.424.244	119.438.741	19,2%	17,9%
EUR	26.910.494	31.525.039	3,8%	4,7%
DKK	19.518.236	16.276.052	2,7%	2,4%
Aðrir erlendir gjaldmiðlar	66.573.190	52.505.747	9,3%	8,0%
Samtals	249.426.164	219.745.579	35,0%	33,0%

Í töflunni hér að neðan eru sýnd hvaða áhrif 5% og 10% styrking á gengi íslensku krónunnar gagnvart viðkomandi gjaldmiðlum hefði á gangvirði eigna í erlendri mynt, hreina eign til greiðslu lífeyris og tryggingafræðilega stöðu miðað við stöðu eigna í viðkomandi gjaldmiðli á reikningsskiladegi. 5% og 10% veiking á gengi íslensku krónunnar hefði öfug áhrif.

Áhrif á hreina eign til greiðslu lífeyris:

	31.12.2018 5%	31.12.2018 10%	31.12.2017 5%	31.12.2017 10%
Styrking á gengi íslensku krónunnar:	5%	10%	5%	10%
USD	(6.821.212)	(13.642.424)	(5.971.937)	(11.943.874)
EUR	(1.345.525)	(2.691.049)	(1.576.252)	(3.152.504)
DKK	(975.912)	(1.951.824)	(813.803)	(1.627.605)
Aðrir erlendir gjaldmiðlar	(3.328.660)	(6.657.319)	(2.625.287)	(5.250.575)
Samtals gangvirðisbreyting	(12.741.309)	(24.942.616)	(10.987.279)	(21.974.558)
Hrein eign til greiðslu lífeyris	712.742.267	712.742.267	664.772.548	664.772.548
Breyting á hreinni eign	(12.471.309)	(24.942.616)	(10.987.279)	(21.974.558)
Hrein eign til greiðslu lífeyris eftir breytt gangvirði	700.270.958	687.799.651	653.785.269	642.797.990

Skýringar

Áhrif á tryggingafræðilega stöðu:

	31.12.2018	31.12.2018	31.12.2017	31.12.2017
Styrking á gengi íslensku krónunnar:	5%	10%	5%	10%
USD	(0,6%)	(1,2%)	(0,6%)	(1,2%)
EUR	(0,1%)	(0,2%)	(0,1%)	(0,3%)
DKK	(0,1%)	(0,2%)	(0,1%)	(0,2%)
Aðrir erlendir gjaldmiðlar	(0,3%)	(0,6%)	(0,3%)	(0,5%)
Samtals	(1,1%)	(2,2%)	(1,1%)	(2,2%)
Tryggingafræðileg staða	5,4%	5,4%	6,4%	6,4%
Breyting á tryggingafræðilegri stöðu	(1,1%)	(2,2%)	(1,1%)	(2,2%)
Tryggingafræðileg staða eftir breytt gangvirði ..	4,3%	3,2%	5,3%	4,2%

e) Verðbólguáhætta

Verðbólguáhætta er sú hætta að verðbólga valdi hækkun á lífeyrisskuldbindingum umfram raunávöxtun óverðtryggðra eigna. Verðbólguáhætta er viðvarandi í rekstri sjóðsins þar sem skuldbindingar eru að fullu verðtryggðar en eignasafnið er hins vegar að hluta ávaxtað í óverðtryggðum verðbréfum.

	Fjárhæð	Fjárhæð	Hlutfall af eignum	Hlutfall af eignum
Verðtryggðar eignir:	31.12.2018	31.12.2017	31.12.2018	31.12.2017
Skuldabréf með ábyrgð ríkissjóðs	111.567.384	111.767.410	15,6%	16,8%
Útlán til sjóðfélaga og annarra	77.904.227	68.227.783	10,9%	10,3%
Önnur skuldabréf	83.215.803	77.698.646	11,7%	11,7%
Innlán	0	109.632	0,0%	0,0%
Samtals	272.687.414	257.803.471	38,2%	38,8%

19.2. Mótaðilaáhætta

Mótaðilaáhætta er hætta á fjárhagslegu tapi ef gagnaðili fjármálagernings stendur ekki við umsamdar skuldbindingar sínar. Mótaðilaáhættu má skipta upp í útlánaáhættu, samþjöppunaráhættu, landsáhættu og atvinnugreinaáhættu.

Útlánaáhætta er sú áhætta að mótaðilar standi ekki skil á greiðslum af fjármálagerningum. Dæmi um slíka fjármálagerninga eru skuldabréf, víxlar, skuldaviðurkenningar og innlán, en dæmi um aðra samninga sem geta falið í sér útlánaígildi eru afleiðusamningar. Útlánaáhætta er m.a. metin á grundvelli mats á lánshæfi stærstu útgefenda ásamt því að fylgjast með þróun vanskila.

Útlánaáhætta, lánshæfismat miðast við 31.12.2018	Fjárhæð	Fjárhæð	Hlutfall af eignum	Hlutfall af eignum
	31.12.2018	31.12.2017	31.12.2018	31.12.2017
Skuldabréf m.áb. ríkissjóðs, lánshæfismat A frá S&P.	165.376.867	160.431.934	23,2%	24,1%
Mótaðilar með lánshæfismat S&P, BBB+	11.624.960	7.305.522	1,6%	1,1%
Önnur skuldabréf	71.896.199	72.126.412	10,1%	10,8%
Varúðarniðurfærsla vegna annarra skuldabréfa.	(870.104)	(870.104)	(0,1%)	(0,1%)
Útlán til sjóðfélaga og annarra	98.385.670	86.923.084	13,8%	13,1%
Varúðarniðurfærsla veðskuldabréfa.	(1.416.444)	(1.283.508)	(0,2%)	(0,2%)
Samtals	344.997.148	324.633.340	48,4%	48,8%

Vanskilahlutföll sjóðsins eru reiknuð með útlánaaðferð (e. facility approach), þ.e. eftirstöðvar lána eða skuldabréfa í meira en 90 daga vanskilum sem hlutfall af eftirstöðvum allra lána eða skuldabréfa í hverjum flokki fyrir sig. Við útreikning á vanskilahlutföllum er notast við kröfuvirði lána og skuldabréfa, þ.e. ekki er tekið tillit til varúðarniðurfærslu.

Skýringar

	Fjárhæð	Fjárhæð	Hlutfall	Hlutfall
Yfir 90 daga vanskilahlutföll:	31.12.2018	31.12.2017	31.12.2018	31.12.2017
Útlán til sjóðfélaga	757.580	887.947	0,8%	1,1%
Önnur útlán	291	0	0,0%	0,0%

Ekki eru yfir 90 daga vanskil á öðrum skuldabréfum.

Varúðarniðurfærsla vegna útlána og skuldabréfa

Í árslok 2018	(2.286.547)
Í árslok 2017	(2.153.611)
Hækkun niðurfærslu	132.936

19.3. Lífeyrstryggingaráhætta

Lífeyrstryggingaráhætta er hættan á því að lífeyrissjóður geti ekki staðið við lífeyrisskuldbindingar sínar (greitt lífeyri) að fullu. Lífeyrstryggingaráhætta má m.a. skipta í áhættu tengdri eigna- og skuldbindingajöfnuði, lýðfræðilegri áhættu og lausafjárahættu. Tryggingafræðileg staða sjóðsins er gott mat á lífeyristryggingaráhættu, en einnig er horft til hlutfalls lífeyris á móti iðgjöldum, aldursamsetningu sjóðfélaga og fleira.

a) Áhætta tengd eigna- og skuldbindingajöfnuði

Áhætta tengd eigna- og skuldbindingajöfnuði er hættan á að lífeyrissjóður vanmeti lífeyrisskuldbindingar sínar vegna vanmats eða óvissu tengdum lýðfræðilegum þáttum, svo sem forsendum um dánar- og örorkutíðni auk forsendna um vexti og verðbólgu.

Sjóðurinn framkvæmir reglulega álagspróf og er markmið með framkvæmd álagsprófanna er að meta hversu mikil áhrif ákveðnir áhættuþættir í rekstri sjóðsins hafa á tryggingafræðilega stöðu. Þá er sérstaklega verið að meta hvort tryggingafræðileg staða sjóðsins verði undir -10% miðað við að mismunandi áhættuþættir raungerist. Þetta er gert þar sem að í 39. gr. laga nr. 129/1997 er kveðið á um að ef heildar tryggingafræðileg staða lífeyrissjóða leiðir í ljós að meira en 10% munur er á milli eignaliða og lífeyrisskuldbindinga er skylt að gera nauðsynlegar breytingar á samþykktum. Með sama hætti þarf að gera breytingar á samþykktum ef munurinn hefur haldist 5% eða meiri síðastliðin 5 ár.

Enginn einn þáttur í álagsprófinu setur tryggingafræðilega stöðu sjóðsins niður fyrir -10% viðmiðið.

	Tryggingafræðileg staða 2018	Tryggingafræðileg staða 2017	Breyting tryggingafræðilegrar stöðu 2018	Breyting tryggingafræðilegrar stöðu 2017
Niðurstöður álagsprófs:				
Núverandi staða	5,4%	6,4%		
Tryggingafræðileg krafa lækkuð úr 3,5% í 3%	(4,7%)	(3,4%)	(10,1%)	(9,8%)
Líftöflur hliðrast um 2 ár	(0,9%)	0,1%	(6,3%)	(6,3%)
Örorkulíkur auknar um 10%	4,5%	5,6%	(0,9%)	(0,8%)
Vísitala neysluverðs hækkun ársins aukin um 0,5%	5,2%	6,1%	(0,2%)	(0,3%)
Gengisvísitala lækkar um 10%	3,3%	4,3%	(2,1%)	(2,1%)
Sjóðfélagalán lækka um 10%	4,6%	5,6%	(0,8%)	(0,8%)
Markaðsskuldbréf lækka um 10%	3,4%	4,2%	(2,0%)	(2,2%)
Erlend hlutabréf lækka um 10%	3,4%	4,4%	(2,0%)	(2,0%)
Innlend hlutabréf lækka um 10%	4,5%	5,3%	(0,9%)	(1,1%)

b) Lausafjárahætta

Lausafjárahætta er hættan á að lífeyrissjóður hafi ekki nægjanlegt laust fé til að mæta greiðsluskuldbindingum. Skipta má lausafjárahættu í seljanleikaáhættu og útstreymisáhættu.

Seljanleikaáhætta lýtur að því að ekki sé unnt að selja tiltekna fjármálagerninga innan tiltekins tíma. Stærsti hluti eigna sjóðsins eru skuldabréf með ábyrgð ríkissjóðs og skráð verðbréf sem almennt teljast til seljanlegra eigna.

Skýringar

Hlutfall innlána, skuldabréfa með ábyrgð ríkissjóðs og skráðra verðbréfa af eignum:

	2018	2017
Innlán.	0,7%	0,8%
Skuldabréf með ábyrgð ríkissjóðs	23,2%	24,1%
Innlend skráð hlutabréf.	11,6%	13,1%
Skráð skuldabréf sveitarfélaga, lánastofnanna og fyrirtækja	10,4%	10,4%
Erlend skráð hlutabréf.	12,7%	13,3%
Erlend skráð hlutdeildarskírteini í verðbréfasjóðum	18,4%	16,1%
Samtals	77,0%	77,8%

Útstremisáhætta vísar hins vegar til hættunnar á því að ekki sé unnt að standa við greiðslur vegna lífeyris-skuldbindinga eða uppgjör samninga sem sjóðurinn hefur undirgengist, t.d. vegna verðbréfaviðskipta.

Til að lágmarka útstremisáhættu er fylgst með útstreymi greidds lífeyris og innstreymi iðgjalda og afborgana/arðgreiðslna af verðbréfum. Ef hlutfall milli lífeyris og iðgjalda er minna en 100% þýðir það að það er meira innstreymi af iðgjöldum til sjóðsins heldur en sjóðurinn greiðir út í lífeyri, þ.e. nettó innstreymi fjármagns til sjóðsins.

Hlutfall lífeyris af iðgjöldum:

	2018	2017
Lífeyrir	15.096.040	13.609.164
Iðgjöld	34.335.710	29.797.565
Lífeyrisbyrði	44,0%	45,7%

19.4. Rekstraráhætta

Rekstraráhætta er hættan á fjárhagslegu tapi vegna ófullnægjandi innri verkferla, starfsmanna, kerfa eða vegna ytri atburða í rekstrarumhverfi lífeyrissjóða. Skipta má rekstraráhættu í starfsmannaáhættu, áhættu vegna svika, áhættu vegna upplýsingatækni, orðsporsáhættu, skjalaáhættu, áhættu vegna útvistunar og upplýsingaáhættu.

Skilvirkar leiðir til að takmarka rekstraráhættu eru skýrar innri reglur, starfslýsingar, verkferlar, verklagsreglur og vinnulýsingar sem skilgreina verklag við helstu verkþætti, sem og skýrt skipurit.

Undir rekstraráhættu flokkast jafnframt pólitísk áhætta, en hún er skilgreind sem áhættan af því að aðgerðir eða aðgerðarleysi stjórnvalda auki lífeyrisbyrði sjóðsins eða skerði eignir hans, auk annarra neikvæðra áhrifa sem óvissa um mögulegar stjórnvaldsaðgerðir kann að skapa. Undir þetta falla t.a.m. breytingar á lögum eða reglum um starfsemina eða túlkun þeirra sem valda verulegum breytingum á starfseminni. Þetta kunna t.d. að vera breytingar á lögum um lífeyrissjóði, uppgjörreglum, skattalögum, lögum um aðra aðila sem hafa áhrif á starfsemi sjóðsins, eftirliti og eftirlitsreglum og heimildum til fjárfestinga.

Kennitölur

20. Fimm ára yfirlit samtryggingardeildar

	2018	2017	2016	2015	2014
Fjárhagsstaða skv. tryggingafræðilegri úttekt samtryggingardeildar					
Hrein eign umfram heildarskuldbindingar	5,4%	6,4%	4,2%	8,7%	5,1%
Hrein eign umfram áfallnar skuldbindingar	7,3%	9,9%	9,0%	15,9%	10,4%
Ávöxtun					
Hrein nafnávöxtun *	4,3%	7,6%	0,9%	12,4%	9,8%
Raunávöxtun *	1,1%	5,9%	(1,0%)	10,3%	8,7%
Hrein raunávöxtun *	1,0%	5,7%	(1,2%)	10,2%	8,7%
Meðaltal hreinnar raunávöxtunar:					
síðustu 5 ára	4,8%	5,9%	6,4%	7,3%	5,9%
síðustu 10 ára	4,6%	1,7%	1,2%	2,5%	3,1%
síðustu 20 ára	3,9%	4,2%	4,4%	4,9%	4,7%
Hlutfallsleg skipting fjárfestinga					
Skráðir eignarhlutir í félögum og sjóðum	44,1%	43,9%	41,0%	41,6%	37,4%
Skráð skuldabréf	33,6%	34,5%	38,0%	39,5%	38,1%
Óskráðir eignarhlutir í félögum og sjóðum	6,9%	6,6%	7,6%	9,1%	11,0%
Óskráð skuldabréf	15,4%	15,0%	13,4%	9,7%	13,2%
Bundnar bankainnstæður	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,2%
Aðrar fjárfestingar	0,0%	0,0%	0,0%	0,1%	0,1%
Hlutfallsleg skipting fjárfestinga eftir gjaldmiðlum					
Eignir í íslenskum krónum	64,6%	66,9%	73,0%	73,2%	70,9%
Eignir í erlendum gjaldmiðlum samtals.	35,4%	33,1%	27,0%	26,8%	29,1%
Fjöldi					
Fjöldi virkra sjóðfélaga	36.788	36.400	35.077	33.859	33.133
Fjöldi sjóðfélaga í árslok	171.158	166.211	160.817	156.037	152.069
Fjöldi lífeyrisþega	17.083	15.820	14.672	13.639	12.678
Stöðugildi	43,4	40,8	41,0	35,1	32,7
Hlutfallsleg skipting lífeyris					
Ellilífeyrir	75,5%	74,5%	73,9%	73,2%	72,7%
Örorkulífeyrir	18,4%	19,0%	19,2%	19,6%	19,6%
Makalífeyrir	5,3%	5,6%	6,0%	6,2%	6,7%
Barnalífeyrir	0,8%	0,9%	0,9%	1,0%	1,0%
Aðrar kennitölur					
Lífeyrisbyrði	44,0%	45,7%	47,9%	50,7%	49,8%
Skrifstofu- og stjórnunarkostn. alls í % af iðgjöldum	2,9%	3,0%	3,2%	3,2%	3,2%
Hreinar fjárfestingartekjur í % af meðalstöðu eigna .	4,3%	7,4%	1,0%	10,7%	9,2%
Skrifst. og stjórnunarkostn. í % af meðalstöðu eigna	0,15%	0,14%	0,14%	0,13%	0,14%
Fjárhæðir á föstu verðlagi (allar deildir í milljónum króna)					
Iðgjöld alls	34.336	30.766	26.944	23.823	22.468
Lífeyrir alls	15.096	14.052	12.901	12.068	11.181
Hreinar fjárfestingartekjur alls	29.738	48.637	6.475	63.118	49.871
Skrifstofu- og stjórnunarkostnaður alls	1.008	936	866	764	726
Hækkun á hreinni eign	47.970	64.416	19.652	74.110	60.431

* Ávöxtun er reiknuð skv. reglum FME (ekki daglegt gengi eigna)

Kennitölur

21. Fimm ára yfirlit séreignardeildar	2018	2017	2016	2015	2014
Séreignardeild – verðbréfaeið					
Hrein nafnávöxtun *	4,3%	7,6%	0,9%	12,4%	9,8%
Hrein raunávöxtun *	1,0%	5,7%	[1,2%]	10,2%	8,7%
Meðaltal hreinnar raunávöxtunar s.l. 5 ár	4,8%	5,9%	6,4%	7,3%	5,9%
Fjöldi virkra sjóðfélaga	1.478	1.617	1.593	1.552	1.491
Fjöldi lífeyrisþega	68	118	57	64	112
Hlutfallsleg skipting fjárfestinga verðbréfaeiðar er sú sama og í samtryggingardeild					
Séreignardeild – Innlánsleið					
Hrein nafnávöxtun *	5,5%	3,0%	3,8%	3,4%	2,6%
Hrein raunávöxtun *	2,2%	1,3%	1,6%	1,4%	1,6%
Meðaltal hreinnar raunávöxtunar s.l. 5 ár	1,6%	1,5%	1,6%	1,6%	2,0%
Fjöldi virkra sjóðfélaga	323	345	316	306	193
Fjöldi lífeyrisþega	5	6	7	9	11
Hlutfallsleg skipting fjárfestinga:					
Bankainnstæður	0%	100%	100%	100%	100%
Eignir í íslenskum krónum	0%	100%	100%	100%	100%
Innlánsleiðin var sameinuð ævileið III á árinu 2018.					
Séreignardeild – Ævileið I					
Hrein nafnávöxtun *	0,8%	0,6%			
Hrein raunávöxtun *	[2,4%]	[0,1%]			
Fjöldi virkra sjóðfélaga	1.390	1.041			
Fjöldi lífeyrisþega	0	0			
Hlutfallsleg skipting fjárfestinga:					
Skráðir eignarhlutir í félögum og sjóðum	100,0%	91,0%			
Skráð skuldabréf	0,0%	9,0%			
Óskráðir eignarhlutir í félögum og sjóðum	0,0%	0,0%			
Óskráð skuldabréf	0,0%	0,0%			
Eignir í íslenskum krónum	73,8%	68,5%			
Eignir í erlendum gjaldmiðlum samtals	26,2%	31,5%			
Séreignardeild – Ævileið II					
Hrein nafnávöxtun *	3,8%	0,8%			
Hrein raunávöxtun *	0,5%	0,1%			
Fjöldi virkra sjóðfélaga	993	762			
Fjöldi lífeyrisþega	1	0			
Hlutfallsleg skipting fjárfestinga:					
Skráðir eignarhlutir í félögum og sjóðum	100,0%	89,1%			
Skráð skuldabréf	0,0%	10,9%			
Óskráðir eignarhlutir í félögum og sjóðum	0,0%	0,0%			
Óskráð skuldabréf	0,0%	0,0%			
Eignir í íslenskum krónum	85,8%	80,7%			
Eignir í erlendum gjaldmiðlum samtals	14,2%	19,3%			
Séreignardeild – Ævileið III					
Hrein nafnávöxtun *	3,6%	1,2%			
Hrein raunávöxtun *	0,3%	0,5%			
Fjöldi virkra sjóðfélaga	576	454			
Fjöldi lífeyrisþega	3	0			
Hlutfallsleg skipting fjárfestinga:					
Skráðir eignarhlutir í félögum og sjóðum	100,0%	88,9%			
Skráð skuldabréf	0,0%	11,1%			
Óskráðir eignarhlutir í félögum og sjóðum	0,0%	0,0%			
Óskráð skuldabréf	0,0%	0,0%			
Eignir í íslenskum krónum	100,0%	100,0%			
Eignir í erlendum gjaldmiðlum samtals	0,0%	0,0%			

* Ævileiðir voru stofnaðar í september 2017 ** Ávöxtun er reiknuð skv. reglum FME (ekki daglegt gengi eigna)

Deildaskiptur ársreikningur

2018

Lífeyrissjóður
verzlunarmanna

Deildaskipt yfirlit um breytingu á hreinni eign til greiðslu lífeyris árið 2018

	Séreignardeildir						Samtals 2018	Samtals 2017
	Samtrygg- ingardeild	Verð- bréfaleið	Innlánleið	Ævileið I	Ævileið II	Ævileið III		
Iðgjöld								
Iðgjöld sjóðfélaga	9.251.423	421.410	69.394	44.617	10.940	26.359	9.824.143	9.256.954
Iðgjöld launagreiðenda	23.119.846	348.618	46.939	339.852	234.063	127.697	24.217.015	20.000.148
Réttindaflutningur og endur- greiðslur	(11.125)	(135.851)	(550.783)	(4.083)	91.882	571.822	(38.138)	(16.585)
	<u>32.360.144</u>	<u>634.177</u>	<u>(434.450)</u>	<u>380.386</u>	<u>336.885</u>	<u>725.878</u>	<u>34.003.020</u>	<u>29.240.517</u>
Sérstök aukaframlög	332.690	0	0	0	0	0	332.690	557.048
	<u>32.692.834</u>	<u>634.177</u>	<u>(434.450)</u>	<u>380.386</u>	<u>336.885</u>	<u>725.878</u>	<u>34.335.710</u>	<u>29.797.565</u>
Lífeyrir								
Heildarfjárhæð lífeyris	14.314.652	443.299	69.641	15.066	5.375	14.941	14.862.974	13.386.528
Framlag til starfsendur- hæfingarsjóðs	221.680	0	0	0	0	0	221.680	210.504
Beinn kostnaður vegna örorku- lífeyris	11.386	0	0	0	0	0	11.386	12.132
	<u>14.547.718</u>	<u>443.299</u>	<u>69.641</u>	<u>15.066</u>	<u>5.375</u>	<u>14.941</u>	<u>15.096.040</u>	<u>13.609.164</u>
Hreinar fjárfestingartekjur								
Hreinar tekjur af eignarhlutum í félögum og sjóðum	5.711.697	78.632	0	2.452	8.892	13.723	5.815.396	28.170.722
Hreinar tekjur af skuldabréfum ..	22.524.852	402.549	0	44	36	19	22.927.500	19.289.806
Vaxtatekjur af bundnum bankainnstæðum	0	0	506	0	0	0	506	8.821
Hreinar vaxtatekjur af hand- bæru fé	1.081.474	19.327	14.288	(250)	(55)	362	1.115.146	(308.079)
Vaxtatekjur af iðgjöldum og öðrum kröfum	126.625	2.263	110	387	165	145	129.695	111.784
Ýmsar fjárfestingartekjur	(275)	(5)	0	0	0	0	(280)	32.068
Fjárfestingargjöld	(245.391)	(4.385)	0	(15)	(16)	(8)	(249.815)	(199.284)
	<u>29.198.981</u>	<u>498.382</u>	<u>14.904</u>	<u>2.618</u>	<u>9.022</u>	<u>14.241</u>	<u>29.738.148</u>	<u>47.105.838</u>
Rekstrarkostnaður								
Skrifstofu- og stjórnunar- kostnaður	987.353	17.645	1.819	502	442	338	1.008.099	906.274
Breyting á hreinni eign til greiðslu lífeyris								
Hrein eign frá fyrra ári	652.284.951	11.814.044	491.006	88.325	60.095	34.127	664.772.548	602.384.583
Hrein eign til greiðslu lífeyris í árslok	<u>698.641.696</u>	<u>12.485.658</u>	<u>0</u>	<u>455.761</u>	<u>400.185</u>	<u>758.967</u>	<u>712.742.267</u>	<u>664.772.548</u>

Fjárhæðir í þúsundum króna.

Deildaskiptur efnahagsreikningur 31. desember 2018

Eignir	Séreignardeildir						Samtals 2018	Samtals 2017
	Samtrygg- ingardeild	Verð- bréfaleið	Innlánleið	Ævileið I	Ævileið II	Ævileið III		
Fjárfestingar								
Eignarhlutir í félögum og sjóðum	351.326.079	6.278.664	0	406.593	366.531	731.074	359.108.941	331.644.601
Skuldabréf.	338.939.839	6.057.309	0	0	0	0	344.997.148	324.633.340
Bundnar bankainnstæður	0	0	0	0	0	0	0	109.632
Aðrar fjárfestingar	51.425	919	0	0	0	0	52.344	52.344
	<u>690.317.343</u>	<u>12.336.892</u>	<u>0</u>	<u>406.593</u>	<u>366.531</u>	<u>731.074</u>	<u>704.158.433</u>	<u>656.439.917</u>
Kröfur								
Kröfur á launagreiðendur	3.856.581	68.922	0	0	0	0	3.925.503	3.232.291
Aðrar kröfur	28.667	512	0	0	0	0	29.179	31.903
	<u>3.885.248</u>	<u>69.434</u>	<u>0</u>	<u>0</u>	<u>0</u>	<u>0</u>	<u>3.954.682</u>	<u>3.264.194</u>
Ýmsar eignir								
Varanlegir rekstrarfjármunir ...	376.606	6.731	0	0	0	0	383.337	408.588
Handbært fé	4.819.076	86.123	0	49.241	33.718	28.016	5.016.174	5.389.127
Eignir samtals	<u>699.398.274</u>	<u>12.499.179</u>	<u>0</u>	<u>455.834</u>	<u>400.249</u>	<u>759.090</u>	<u>713.512.626</u>	<u>665.501.826</u>
Skuldir								
Viðskiptaskuldir								
Áfallinn kostnaður og fyrirfram innheimtar tekjur	61.516	1.099	0	0	0	0	62.615	67.089
Aðrar skuldir.	695.062	12.422	0	73	64	123	707.744	662.189
	<u>756.578</u>	<u>13.521</u>	<u>0</u>	<u>73</u>	<u>64</u>	<u>123</u>	<u>770.359</u>	<u>729.278</u>
Hrein eign til greiðslu lífeyris ..	<u>698.641.696</u>	<u>12.485.658</u>	<u>0</u>	<u>455.761</u>	<u>400.185</u>	<u>758.967</u>	<u>712.742.267</u>	<u>664.772.548</u>

Deildaskipt sjóðstreymi árið 2018

	Séreignardeildir						Samtals 2018	Samtals 2017
	Samtrygg- ingardeild	Verð- bréfaleið	Innlánleið	Ævileið I	Ævileið II	Ævileið III		
Inngreiðslur								
Iðgjöld	32.031.334	634.177	103.839	380.386	336.885	187.589	33.674.210	29.308.866
Innborgaðar vaxtatekjur af handbæru fé og kröfum	266.481	4.762	14.398	538	302	507	286.988	240.101
Aðrar inngreiðslur	169.889	3.036	0	73	64	538.412	711.474	266.418
	<u>32.467.704</u>	<u>641.975</u>	<u>118.237</u>	<u>380.997</u>	<u>337.251</u>	<u>726.508</u>	<u>34.672.672</u>	<u>29.815.385</u>
Útgreiðslur								
Lífeyrir	14.547.718	443.299	69.641	15.066	5.375	14.941	15.096.040	13.609.164
Rekstrarkostnaður	916.928	17.417	1.819	502	442	338	937.446	844.130
Fjárfesting í rekstrarfjármunum	49.000	876	0	0	0	0	49.876	43.318
Aðrar útgreiðslur	123.191	2.201	538.289	0	0	0	663.681	267.908
	<u>15.636.837</u>	<u>463.793</u>	<u>609.749</u>	<u>15.568</u>	<u>5.817</u>	<u>15.279</u>	<u>16.747.043</u>	<u>14.764.520</u>
Nýtt ráðstöfunarfé til fjárfestinga								
	<u>16.830.867</u>	<u>178.182</u>	<u>(491.512)</u>	<u>365.429</u>	<u>331.434</u>	<u>711.229</u>	<u>17.925.629</u>	<u>15.050.865</u>
Fjárfestingarhreyfingar								
Innborgaðar tekjur af eignar- hlutum í félögum og sjóðum ...	9.347.768	103.266	506	220	167	150	9.452.077	8.228.302
Keyptir eignarhlutir í félögum og sjóðum	(34.659.453)	(382.886)	0	(375.787)	(340.053)	(722.896)	(36.481.075)	(30.534.351)
Seldir eignarhlutir í félögum og sjóðum	4.997.461	55.207	0	31.824	22.165	26.645	5.133.302	5.583.755
Afborganir höfuðstóls og vaxta skuldabréfa	42.998.005	475.003	0	0	0	0	43.473.008	38.905.889
Keypt skuldabréf	(41.593.733)	(459.490)	0	0	0	0	(42.053.223)	(37.010.187)
Seld skuldabréf	1.115.165	12.319	0	5.998	4.922	2.666	1.141.070	287.516
Ný bundin innlán	0	0	(506)	0	0	0	(506)	(8.821)
Endurgreidd bundin innlán	0	0	110.139	0	0	0	110.139	168.077
Keyptar aðrar fjárfestingar	0	0	0	0	0	0	0	0
Seldar aðrar fjárfestingar	0	0	0	0	0	0	0	119.091
	<u>(17.794.787)</u>	<u>(196.581)</u>	<u>110.139</u>	<u>(337.745)</u>	<u>(312.799)</u>	<u>(693.435)</u>	<u>(19.225.208)</u>	<u>(14.260.729)</u>
Hækkun á handbæru fé	(963.920)	(18.399)	(381.373)	27.684	18.635	17.794	(1.299.579)	790.136
Gengismunur af handbæru fé ..	910.939	16.280	0	(400)	(192)	0	926.627	(453.146)
Handbært fé í upphafi árs	4.872.057	88.242	381.373	21.957	15.275	10.222	5.389.127	5.052.137
Handbært fé í lok árs	4.819.076	86.123	0	49.241	33.718	28.016	5.016.174	5.389.127

Fjárhæðir í þúsundum króna.

Annual Report

2018

Lífeyrissjóður
verzlunarmanna

Report of the Board of Directors 2018

Fund's purpose

The Pension Fund of Commerce operates on the basis of the Act on Mandatory Insurance and Pension Rights no. 129/1997 and holds a fully valid operating license. The Pension Fund operates on the basis of a pension scheme agreement from 1996 with VR (the Store and Office Workers' Union) and the Icelandic Federation of Trade, the Retailers Association of Iceland, the Federation of Icelandic Industries, Iceland Chamber of Commerce and the Confederation of Icelandic Employers. The Fund's purpose is to ensure pension to members and their families according to the Fund's regulation and The Act on Mandatory Insurance and Pension Rights.

The Pension Fund's Board of Directors has approved motions for amendments to the Fund's Articles of Association. These are the result of provisions in the collective agreements negotiated by VR with SA and the Icelandic Federation of Trade (FA) on 23 April 2018 and the agreement between ASÍ and the SA of 24 April 2018. These collective agreements provide for certain matters concerning the composition of the Fund's Board of Directors, holding of its Annual General Meeting, composition of its nomination committee, Council of Representatives and committee on remuneration for directors of the Fund. The motions have been submitted to the Fund's member organizations for comment and will be presented at its Annual General Meeting in March 2019.

The Pension Fund operates a common pension fund, as well as five private pension savings schemes, i.e. a Securities division, Deposit division and three age-linked divisions: Ævileið 1, Ævileið 2 and Ævileið 3. The Securities division is invested in parallel with the Fund's common division. The Deposit division is invested in deposits with commercial banks and savings banks. The Deposit division was merged with the Ævileið 3 division in 2018. Each of the Ævileið divisions is based on a portfolio of assets that can be expected to have varying return and risk. The objective in investing in different portfolios of assets is to meet the different needs of fund members depending upon their age and risk tolerance.

Number of fund members, employers and premiums received

The Fund has two divisions, a common pension fund and a private pension fund. A total of 52,100 members paid premiums to the Fund during 2018. The Fund had 36,788 members who pay regular premiums each month. A total of 8,868 employers paid premiums during the year on behalf of their employees. Premiums amounted to ISK 34,336 million, which is an increase of 15.2% from the previous year. The employer's contribution to the pension fund rose from 10% to 11.5% for wages paid from July 2018 onwards, according to the collective agreement negotiated by Icelandic Confederation of Labour (ASÍ) and several trade unions with the Confederation of Icelandic Employers (SA).

Number of pensioners and pension payments

Pension payments to 17,083 pensioners in the common division amounted to ISK 14,315 million. Pension payments increased by 11.7% from the previous year, and the number of pensioners increased by 8.0%. Contribution to the Rehabilitation Fund amounted to ISK 222 million. Pension payments from the private pension fund amounted to ISK 548 million. Pensions as percentage of premiums was 44.0% compared with 45.7% the year before.

Investment income and operating expenses

Net investment income was ISK 29,738 million, compared with ISK 47,106 million the previous year. Operating expenses was ISK 1,008 million in 2018 but ISK 906 million the year before. Operating expenses as percentage of average asset position was 0.15% compared with 0.14% the year before. Staff position numbered 43.4 compared to 40.8 positions the previous year. Salaries totalled ISK 565.5 million and salary-related expenses ISK 136.9 million.

Net assets for pension payments

Net assets for pension payments for the common pension fund was ISK 698,642 million, compared with ISK 652,285 million at the end of 2017. Private pension savings amounted to ISK 14,100 million, compared with ISK 12,488 million at the end of 2017. Total assets for the common and the private pension fund amounted to ISK 712,742 million, compared with ISK 664,773 million at the end of 2017.

Return on investment

Return on investment was 4.4%, which is equivalent to 1.1% rate of return in real terms. Net real return was 1.0%, i.e. return, after deducting operating expenses from net investment earnings. The five-year average real return is 4.8% p.a., the ten-year average real return is 4.6% p.a. and the twenty-year average real return is 3.9% p.a.

Actuarial assessment

An actuarial assessment was undertaken on the Fund's assets and liabilities as of year-end 2018. Assets compared with total liabilities are positive by 5.4%. The premise of the assessment is that the Fund's return on assets over the coming decades will be 3.5% above the rise in the Consumer Price Index. Further information can be found in the Fund's statement of actuarial position.

Statement on corporate governance and risk management

The Pension Fund emphasises good corporate governance in formulating policy and in the everyday management of the Fund. The Fund's values are responsibility, concern and performance.

Directors and employers must take decisions in accordance with their convictions, current Acts and Rules, and in the manner which best serves the interests of Fund members and supports the Fund's purpose and activities. Its statement on corporate governance provides Fund members, premiums payers, public bodies, employees and other stakeholders with information on how the Pension Fund is governed. The statement is furthermore intended to support good management practices by the Fund and ensure its sound operation. The statement is based on those Acts and Rules which apply at the time the Fund's Annual Financial Statements are endorsed by the Board of Directors and Managing Director. In this connection regard is had specifically for the provisions of Act No. 129/1997 which apply to the management practices of pension funds, the Fund's Articles of Association, Financial Supervisory Authority of Iceland Rules, including Rules No. 335/2015, on the Annual Financial Statements of Pension Funds, and the 5th edition of Guidelines on Corporate Governance issued by the Iceland Chamber of Commerce, NASDAQ Iceland and the Confederation of Icelandic Employers.

The Board of Directors has adopted a risk policy for the Fund with the aim of increasing the security of its operations. This policy is based on statutory requirements, Financial Supervisory Authority of Iceland guidelines and the Fund's formulated policy. The risk policy is based on defining risk management, which involves setting up a surveillance system enabling the Fund to analyse, measure, monitor and manage the risk in its operation wherever possible. The Board of Directors emphasises making the risk policy an active part of the Fund's activities. It is discussed each year by the Board and, as appropriate, reviewed in part or in full. Emphasis is placed on ensuring the Board and management have good insight into the Fund's principal risk factors and that the Fund's employees are knowledgeable of their role in the process of risk management and supervision and take an active part in it. It is important that the Board of Directors, management and other employees assess risk and relevant risk factors in taking decisions as appropriate in each instance.

Publicity

At the beginning of each year, the fund publishes a report in the press on its activities during the previous year. Every six months, in March and September each year, the Fund sends its members a statement of their premiums payments, together with a calculation of their accrued pension rights. The summary in March is also accompanied by a letter to Fund members and pensioners, containing information on activities over last year. At the annual general meeting last year, the board of director's report, annual accounts, investment policy and actuarial valuation was presented. Information about the Fund and details of its activities, investments, asset allocation and liabilities, premiums, pension rights and loan rules can be found on its website.

The Fund's future development and prospects

In coming years the Pension Fund's primary objective will continue to be to invest its assets within its statutory framework and following its investment strategy, with the objective of fulfilling its pension obligations and maximising members' entitlement.

Non-financial information disclosure, as provided for in Art. 66 d of the Act on Annual Financial Statements

The Pension Fund is considered a public-interest entity, as this concept is defined in the Act on Annual Financial Statements, No. 3/2006, as subsequently amended.

Article 66 d of the Act on Annual Financial Statements states, among other things, that the report of the Board of Directors must include such information as is necessary for an analysis of the development, scope, situation and impact of the company with regard to environmental, social and employee matters. Furthermore, an account must be given of the company's human rights policy and how it is fighting corruption and bribery. With regard to the policy on these issues the statutory provision is based on the so-called "comply or explain rule".

The Fund's business model

The Fund has 43 employees working at a single location at Kringlan 7 in Reykjavik. The Fund's environmental impact is limited to its office operations through its purchasing, the raw materials used and environmental effect of operations.

The Fund's business model reflects its main role, by law and in accordance with its Articles of Association, of receiving fund members' contributions, investing them and paying retirement and disability pensions, as well as survivors' pensions. In addition to receiving and recording pension contributions and administering pension payments, investment is a main aspect of the Fund's activities. Domestic investment is primarily managed directly by the Fund, while the Fund's foreign asset portfolios are held by foreign asset management entities under agreements for the purpose. While a large proportion of fund members participate on the basis of collective agreements, a certain portion are members whose work is not covered by collective agreement.

To ensure compliance with rules on eligibility, proper handling of the Fund's assets and factors such as corruption and bribery, the following measures are implemented, among others:

- a. The Board has adopted a Code of Ethics and rules on communications.
- b. The Board of Directors has adopted rules on whistleblowers.
- c. The Board has set rules on transactions by directors and employees with financial instruments.
- d. The Board has adopted a comprehensive risk policy and risk management policy which is reviewed annually.
- e. The Fund has rules in place intended to combat money laundering and terrorist financing, cf. the current legislation in this regard.
- f. The Fund's internal control is supported by documented rules and processes based, among other things, on various types of work segregation, reconciliations and cross-testing designed to support sound business operations.
- g. The Fund's internal audit is risk-based and takes into account the rules of the Financial Supervisory Authority (FME) No. 577/2012, on pension funds' Audit Departments and independent pension fund supervisors.
- h. The internal and external auditors and FME provide various types of financial and non-financial supervision of the activities of the Pension Fund.
- i. The Fund's shareholder policy emphasises, among other things, that the companies in which the Fund invests practice good corporate governance and comply with relevant law.
- j. The Fund's investment policy is approved by the Board of Directors and considers, among other things, ethical criteria in its investments.
- k. The Board has appointed an Audit Committee, which is responsible to it directly. The Fund's Audit Committee monitors the effectiveness of internal controls and risk management and is in regular contact with the Fund's internal and external auditors regarding financial and non-financial issues.

Impact on the wider community

The Fund's impact on the wider community is manifest, firstly, through its ability and strength to pay its members pensions and, secondly, through its investment activities and its involvement in the domestic financial market. The Fund makes its impact felt, in part, through responsible investment and good governance.

The Pension Fund currently pays more than ISK 1 billion in pension per month to its members, and the Fund's total assets amount to ISK 713 billion. The annual actuarial assessment, risk profile and risk management policy of the Fund all play an important role in ensuring these aspects of its operations. The Fund's risk manager regularly reports on various risk factors of the Fund.

The Fund's investment activities are based on an approved investment strategy which is presented in its annual report and on the Fund's website. It includes details of the Fund's ethical criteria for investments.

The United Nations Principles for Responsible Investment (UN-PRI)

The Pension Fund of Commerce is a signatory of the UN Principles for Responsible Investment (UN-PRI), as are many of the largest pension funds and institutional investors both in North America and Europe. These principles discuss how emphasis on social and environmental issues, together with good corporate governance, can improve portfolios returns on investment. In this manner the interests of investors and the objectives of society in a broader perspective go hand in hand.

Iceland SIF (Iceland Sustainable Investment Forum)

The Fund is one of the founding members of the Iceland Sustainable Investment Forum (SIF), an independent forum for responsible and sustainable investment, which was established on 13 November 2017. Its main purpose is to enhance investor knowledge on sustainable and responsible investment strategies and promote increased discussion of responsible and sustainable investment.

FESTA, the Icelandic Center for Corporate Social Responsibility

The Pension Fund of Commerce has become the first pension fund to become a member of FESTA, the Icelandic Center for Corporate Social Responsibility. The purpose of FESTA is to increase awareness of CSR and sustainability among companies and strengthen their ability to implement good practice in their day-to-day operations. By joining, the Fund is following up on its focus on social responsibility and responsible investment.

Deeds need to follow words. The Fund has already taken steps in implementing its responsible investment strategy and will continue to do so in the coming months and years. One example is the Fund's approach to individual investment projects. Emphasis is placed on integrating responsible investment with the Fund's role in achieving good long-term returns on the assets it manages. The Fund will endeavour to take the initiative in this respect, while at the same time keeping a close eye on good practices of other financial market actors

Charitable activities

Act on Mandatory Insurance and Pension Rights stipulates that the Fund may not make contributions for any purpose other than its activities. As a consequence, the Fund is prohibited from providing financial contributions to charities.

Human Resources

Equal Pay Certification

The Fund has been awarded Equal Pay Certification by the trade union VR. The Equal Pay Certification is the result of targeted efforts for equal rights and wage equality in the Fund's operations and confirms that men and women receive same salary for work of equal value. Equal Pay Certification formally confirms that systemic wage settlements have been established, a salary schedule set up in compliance with the IST85:2012 equal pay standard and specific monitoring is in effect to ensure that the Fund's employees are not subject to wage discrimination by gender.

Gender Equality Policy

The Fund's policy is to ensure equality between men and women and that the contribution of every employee is valued.

The goal of the Gender Equality policy is to promote equal status between men and women and equal opportunities regardless of gender. This applies, among other things, to the right to work, remuneration, facilities and continuing education.

Strategy to combat mobbing and harassment

The Fund aims to have its employees treat colleagues with courtesy and respect. Bullying, harassment and distress are not tolerated in the workplace. This includes sexual harassment and other mental or physical violence.

Managers are responsible for ensuring that the basic principles of communication at work are respected. New employees are introduced to the Fund's strategy and response plan when commencing employment.

Health and safety

The Pension Fund offers its staff a health check once a year. An occupational therapist regularly visits the Fund and instructs staff on correct working posture. Wherever possible, workplaces are equipped with variable-height desks. Staff regularly receive information on computer security, together with instruction on security issues on the Fund's premises, fire prevention and response to outbreak of fire.

Human Resources

The Fund's Human Resources policy emphasises that it is to be a positive and sought-after workplace. It focuses on a good working environment, and effective flow of information to employees, training and retraining of employees, respect and tolerance in communication, equality and a good work-life balance.

Environment

It is Fund policy to sort and return electrical and electronic equipment, which is no longer used for its operations, for recycling, thereby reducing resource overexploitation. Many electronics contain rare metals that can be re-used and also contain hazardous substances that must be handled appropriately.

The Fund has introduced cloud printing, with the aim of reducing paper consumption. Paper usage has decreased significantly after the print cloud was introduced. It has also made it possible to reduce the number of printers in workstations, with the result that workplace air quality has improved.

Emphasis is placed on minimising and sorting waste for recycling among employees. In the cafeteria, conscious efforts are directed at good utilization of food to prevent food waste.

Human rights

Human rights are fundamental rights to which all people are entitled. The Pension Fund treats everyone with equal respect and does not discriminate on the basis of race or ethnic origin, sexual orientation, political opinion, religion or philosophical convictions.

Events after the conclusion of the financial statements

Since the conclusion of the financial year and until the date of endorsement of the statements, no events have occurred of major significance for the Fund's financial position.

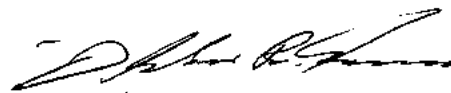
In the estimation of the Fund's Board of Directors all the information necessary to obtain a clear picture of its position at year-end, performance during the year and financial development is provided in the annual financial statements. The Fund's Board of Directors confirms the Annual Report with its signature.

Reykjavík February 27, 2019

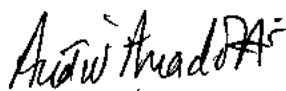
Board of Directors

Guðrún Hafsteinsdóttir
Chairman of the Board

Ólafur Reimar Gunnarsson
Vice-Chairman

Auður Árnadóttir

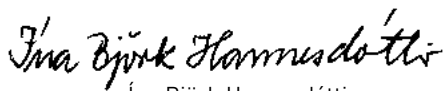
Árni Stefánsson

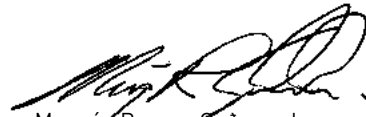
Benedikt K. Kristjánsson

Guðný Rósa Þorvarðardóttir

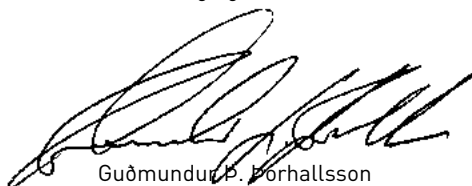

Ína Björk Hannesdóttir

Magnús Ragnar Guðmundsson

Managing Director

Guðmundur Þ. Þorhallsson

Independent Auditor's Report

To the Board of Directors and Members of the Pension Fund of Commerce

Opinion

We have audited the accompanying financial statements of the Pension Fund of Commerce, which comprise the directors report, statement of financial position at December 31, 2018 and the statement of changes in net assets for pension payments, statement of cash flows and statement of actuarial position and financial indicators for the year then ended, and notes to the financial statements, including a summary of significant accounting policies.

In our opinion, the accompanying financial statements give a true and fair view of the financial and actuarial position of the Fund as at December 31, 2018 and of its financial performance and its cash flows for the year then ended in accordance with Icelandic law on annual accounts and adopted accounting rules and that the directors report includes applicable information in accordance with Icelandic law on annual accounts if not presented elsewhere in the financial statements.

Basis for opinion

We conducted our audit in accordance with International Standards on Auditing. Our responsibilities under those standards are further described in the Auditor's Responsibilities for the Audit of the Financial Statements section of our report. We are independent of the Fund in accordance with the ethical requirements that are relevant to our audit of the financial statements in Iceland, and we have fulfilled our other ethical responsibilities in accordance with these requirements.

We believe that the audit evidence we have obtained is sufficient and appropriate to provide a basis for our opinion.

Responsibilities of Management and Those Charged with Governance for the Financial Statements

Management is responsible for the preparation and fair presentation of the financial statements in accordance with the Icelandic law on annual accounts and adopted accounting rules, and for such internal control as management determines is necessary to enable the preparation of financial statements that are free from material misstatement, whether due to fraud or error.

In preparing the financial statements, management is responsible for assessing the Fund's ability to continue as a going concern, disclosing, as applicable, matters related to going concern and using the going concern basis of accounting unless management either intends to liquidate the Fund or to cease operations, or has no realistic alternative but to do so.

Those charged with governance are responsible for overseeing the Fund's financial reporting process.

Auditor's Responsibilities for the Audit of the Financial Statements

Our objectives are to obtain reasonable assurance about whether the financial statements as a whole are free from material misstatement, whether due to fraud or error, and to issue an auditor's report that includes our opinion. Reasonable assurance is a high level of assurance, but is not a guarantee that an audit conducted in accordance with ISAs will always detect a material misstatement when it exists. Misstatements can arise from fraud or error and are considered material if, individually or in the aggregate, they could reasonably be expected to influence the economic decisions of users taken on the basis of these financial statements.

As part of an audit in accordance with ISAs, we exercise professional judgment and maintain professional skepticism throughout the audit. We also:

Identify and assess the risks of material misstatement of the financial statements, whether due to fraud or error, design and perform audit procedures responsive to those risks, and obtain audit evidence that is sufficient and appropriate to provide a basis for our opinion. The risk of not detecting a material misstatement resulting from fraud is higher than for one resulting from error, as fraud may involve collusion, forgery, intentional omissions, misrepresentations, or the override of internal control.

Obtain an understanding of internal control relevant to the audit in order to design audit procedures that are appropriate in the circumstances, but not for the purpose of expressing an opinion on the effectiveness of the Fund's internal control.

Evaluate the appropriateness of accounting policies used and the reasonableness of accounting estimates and related disclosures made by management.

Conclude on the appropriateness of management's use of the going concern basis of accounting and, based on the audit evidence obtained, whether a material uncertainty exists related to events or conditions that may cast significant doubt on the Fund's ability to continue as a going concern. If we conclude that a material uncertainty exists, we are required to draw attention in our auditor's report to the related disclosures in the financial statements or, if such disclosures are inadequate, to modify our opinion. Our conclusions are based on the audit evidence obtained up to the date of our auditor's report. However, future events or conditions may cause the Fund to cease to continue as a going concern.

Evaluate the overall presentation, structure and content of the financial statements, including the disclosures, and whether the financial statements represent the underlying transactions and events in a manner that achieves fair presentation.

We also provide those charged with governance with a statement that we have complied with relevant ethical requirements regarding independence, and to communicate with them all relationships and other matters that may reasonably be thought to bear on our independence, and where applicable, related safeguards.

Reykjavík February 27, 2019

PricewaterhouseCoopers ehf.

Kristinn Freyr Kristinsson

Statement of Changes in Net Assets for Pension Payments 2018

	2018	2017
Premiums		
Members	9,824,143	9,256,954
Employers	24,217,015	20,000,148
Transfer of rights and repayments	(38,138)	(16,585)
	<u>34,003,020</u>	<u>29,240,517</u>
Special supplementary contributions	332,690	557,048
	<u>34,335,710</u>	<u>29,797,565</u>
Pensions		
Total amount of pensions	14,862,974	13,386,528
Contribution to Rehabilitation Fund	221,680	210,504
Direct expenses from disability pensions	11,386	12,132
	<u>15,096,040</u>	<u>13,609,164</u>
Net investment income		
Net income from holdings in companies and funds	5,815,396	28,170,722
Net income from bonds	22,927,500	19,289,806
Interest income from bank deposits	506	8,821
Interest income from cash equivalents	1,115,146	(308,079)
Interest income from premiums and other claims	129,695	111,784
Other investment income	(280)	32,068
Investment expenses	(249,815)	(199,284)
	<u>29,738,148</u>	<u>47,105,838</u>
Operating expenses		
Office and management expenses	1,008,099	906,274
Increase in net assets		
Net assets from previous year-end	47,969,719	62,387,965
	<u>664,772,548</u>	<u>602,384,583</u>
Net assets for pension payments at year-end	<u>712,742,267</u>	<u>664,772,548</u>

All amounts are in thousands of Icelandic króna

Balance Sheet as of December 31, 2018

	2018	2017
Investments		
Holdings in companies and funds	359,108,941	331,644,601
Bonds	344,997,148	324,633,340
Bank deposits	0	109,632
Other investments	52,344	52,344
	<u>704,158,433</u>	<u>656,439,917</u>
Claims		
Claims on employers	3,925,503	3,232,291
Other claims	29,179	31,903
	<u>3,954,682</u>	<u>3,264,194</u>
Other assets		
Fixed assets	383,337	408,588
Cash equivalents	5,016,174	5,389,127
Total assets	<u>713,512,626</u>	<u>665,501,826</u>
Liabilities		
Short-term liabilities		
Cost incurred and income collected in advance	62,615	67,089
Other liabilities	707,744	662,189
	<u>770,359</u>	<u>729,278</u>
Net assets for pension payments at year-end	<u>712,742,267</u>	<u>664,772,548</u>
Division of net assets for pension payments		
Common pension fund	698,641,696	652,284,951
Private pension fund – Securities division	12,485,658	11,814,044
Private pension fund – Other division	1,614,913	673,553
	<u>712,742,267</u>	<u>664,772,548</u>

All amounts are in thousands of Icelandic króna

Statement of Cash Flows 2018

	2018	2017
Inflow		
Premiums	33,674,210	29,308,866
Paid interest income on cash equivalents and claims	286,988	240,101
Other inflow	711,474	266,418
	<u>34,672,672</u>	<u>29,815,385</u>
Outflow		
Pensions	15,096,040	13,609,164
Operating expenses	937,446	844,130
Investment in operating assets	49,876	43,318
Other outflow	663,681	267,908
	<u>16,747,043</u>	<u>14,764,520</u>
New disposable resources for investments	<u>17,925,629</u>	<u>15,050,865</u>
Investment transactions		
Received income from holdings in companies and funds	9,452,077	8,228,302
Investments in holdings in companies and funds	(36,481,075)	(30,534,351)
Sold holdings in companies and funds	5,133,302	5,583,755
Installments on bond principals and interest	43,473,008	38,905,889
Purchased bonds	(42,053,223)	(37,010,187)
Sold bonds	1,141,070	287,516
New bank deposits	(506)	(8,821)
Repaid bank deposits	110,139	168,077
Purchased other investments	0	0
Sold other investments	0	119,091
	<u>(19,225,208)</u>	<u>(14,260,729)</u>
Increase (decrease) in cash equivalents	<u>(1,299,579)</u>	<u>790,136</u>
Exchange rate difference on cash equivalents	<u>926,626</u>	<u>(453,146)</u>
Cash equivalents at beginning of year	<u>5,389,127</u>	<u>5,052,137</u>
Cash equivalents at year-end	<u>5,016,174</u>	<u>5,389,127</u>

All amounts are in thousands of Icelandic króna

Financial Indicators

Common Pension Fund	2018	2017	2016	2015	2014
Financial position based on actuarial valuation					
Net assets in excess of total liabilities.	5.4%	6.4%	4.2%	8.7%	5.1%
Net assets in excess of accrued liabilities.	7.3%	9.9%	9.0%	15.9%	10.4%
Return on investment					
Net nominal return on investment	4.3%	7.6%	0.9%	12.4%	9.8%
Real return on investment	1.1%	5.9%	(1.0%)	10.3%	8.7%
Net real return on investment	1.0%	5.7%	(1.2%)	10.2%	8.7%
Net real return (five-year average)	4.8%	5.9%	6.4%	7.3%	5.9%
Net real return (ten-year average)	4.6%	1.7%	1.2%	2.5%	3.1%
Net real return (twenty-year average)	3.9%	4.2%	4.4%	4.9%	4.7%
Investment securities					
Listed holdings in companies and funds	44.1%	43.9%	40.8%	41.4%	37.4%
Listed bonds	33.6%	34.5%	38.0%	39.5%	38.1%
Unlisted holdings in companies and funds	6.9%	6.6%	7.8%	9.3%	11.0%
Unlisted bonds	15.4%	15.0%	13.4%	9.7%	13.2%
Bank deposits	0.0%	0.0%	0.0%	0.0%	0.2%
Other investments	0.0%	0.0%	0.0%	0.1%	0.1%
Investment securities by currencies					
Securities in Icelandic króna.	64.6%	66.9%	73.0%	73.2%	70.9%
Securities in other currencies.	35.4%	33.1%	27.0%	26.8%	29.1%
Number of					
Number of active fund members	36,788	36,400	35,077	33,859	33,133
Number of total fund members at year-end	171,158	166,211	160,817	156,037	152,069
Number of pensioners.	17,083	15,820	14,672	13,639	12,678
Staff (full-time equivalent position)	43.4	40.8	41.0	35.1	32.7
Pension payments					
Old age pension	75.5%	74.5%	73.9%	73.2%	72.7%
Disability pension	18.4%	19.0%	19.2%	19.6%	19.6%
Spouse's pension	5.3%	5.6%	6.0%	6.2%	6.7%
Children's allowance	0.8%	0.9%	0.9%	1.0%	1.0%
Other financial indicators					
Pensions as percentage of premiums	44.0%	45.7%	47.9%	50.7%	49.8%
Operating expenses as percentage of premiums	2.9%	3.0%	3.2%	3.2%	3.2%
Net investment income as % of average asset position.	4.3%	7.4%	1.0%	10.7%	9.2%
Operating expenses as % of average asset position.	0.15%	0.14%	0.14%	0.13%	0.14%
Amounts at fixed prices (in millions of Icelandic króna)					
Total premiums	34,336	30,766	26,944	23,823	22,468
Total pensions.	15,096	14,052	12,901	12,068	11,181
Total net investment income.	29,738	48,637	6,475	63,118	49,871
Total operating expenses	1,008	936	866	764	726
Increase in net assets for pension payments	47,970	64,416	19,652	74,110	60,431

* Return is calculated on the basis of FME rules (assets are not valued on daily basis)

Financial Indicators

Private Pension Funds	2018	2017	2016	2015	2014
Private pension fund – Securities division					
Net nominal return on investment	4.3%	7.6%	0.9%	12.4%	9.8%
Net real return on investment	1.0%	5.7%	(1.2%)	10.2%	8.7%
Net real return (five-year average)	4.8%	5.9%	6.4%	7.3%	5.9%
Number of active fund members	1,478	1,617	1,593	1,552	1,491
Number of pensioners	68	118	57	64	112
Securities division has the same investment strategy as the Common Division					
Private pension fund – Deposit division					
Net nominal return on investment	5.5%	3.0%	3.8%	3.4%	2.6%
Net real return on investment	2.2%	1.3%	1.6%	1.4%	1.6%
Net real return (five-year average)	1.6%	1.5%	1.6%	1.6%	2.0%
Number of active fund members	323	345	316	306	193
Number of pensioners	5	6	7	9	11
Bank deposits	0%	100%	100%	100%	100%
Securities in Icelandic króna	0%	100%	100%	100%	100%
Private pension fund – Ævileið I division					
Net nominal return on investment	0.8%	0.6%			
Net real return on investment	(2.4%)	(0.1%)			
Number of active fund members	1,390	1,041			
Number of pensioners	0	0			
Investment securities					
Listed holdings in companies and funds	100.0%	91.0%			
Listed bonds	0.0%	9.0%			
Unlisted holdings in companies and funds	0.0%	0.0%			
Unlisted bonds	0.0%	0.0%			
Securities in Icelandic króna	73.8%	68.5%			
Securities in other currencies	26.2%	31.5%			
Private pension fund – Ævileið II division					
Net nominal return on investment *	3.8%	0.8%			
Net real return on investment *	0.5%	0.1%			
Number of active fund members	993	762			
Number of pensioners	1	0			
Investment securities					
Listed holdings in companies and funds	100.0%	89.1%			
Listed bonds	0.0%	10.9%			
Unlisted holdings in companies and funds	0.0%	0.0%			
Unlisted bonds	0.0%	0.0%			
Securities in Icelandic króna	85.8%	80.7%			
Securities in other currencies	14.2%	19.3%			
Private pension fund – Ævileið III division					
Net nominal return on investment *	3.6%	1.2%			
Net real return on investment *	0.3%	0.5%			
Number of active fund members	576	454			
Number of pensioners	3	0			
Investment securities					
Listed holdings in companies and funds	100.0%	88.9%			
Listed bonds	0.0%	11.1%			
Unlisted holdings in companies and funds	0.0%	0.0%			
Unlisted bonds	0.0%	0.0%			
Securities in Icelandic króna	100.0%	100.0%			
Securities in other currencies	0.0%	0.0%			

* Return is calculated on the basis of FME rules (assets are not valued on daily basis)

**Lífeyrissjóður
verzlunarmanna**

Húsi verslunarinnar
Kringlunni 7, 103 Reykjavík
Sími: 580 4000
Netfang: skrifstofa@live.is
Heimasíða: www.live.is